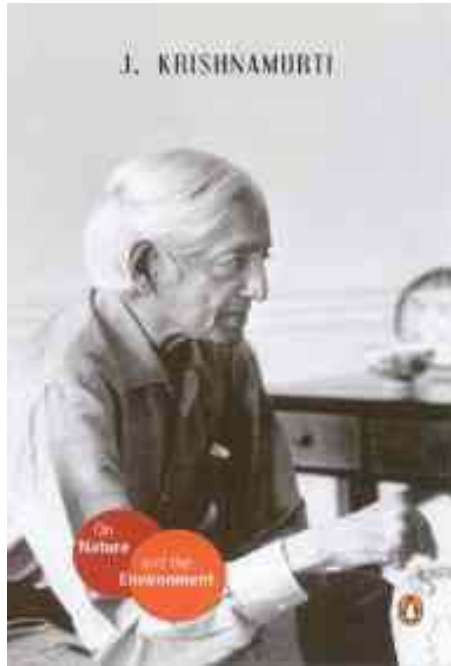

J. KRISHNAMURTI

BÀN VỀ
THIÊN NHIÊN VÀ MÔI TRƯỜNG
ON NATURE AND THE ENVIRONMENT

www.thuvienhoasen.org

Lời dịch: ÔNG KHÔNG

– Tháng 5-2010 –

On Nature
And the Environment

KRISHNAMURTI

LONDON
VICTOR GOLLANCZ LTD
1992

***Tri ân Alan Kartli và con gái – Australia –
đã gửi tặng quyển sách này.***

Ông Không

BÀN VỀ
THIÊN NHIÊN VÀ MÔI TRƯỜNG

“Đây là một người thuộc thời đại của chúng ta mà có lẽ được gọi là Người Thầy của Sự thật”.

Henry Miller

Từ năm 1948 Krishnamurti đã nói: “Bởi vì chúng ta không thương yêu quả đất cùng những sự vật của quả đất nhưng chỉ lợi dụng chúng . . . chúng ta đã mất đi sự hiệp thông cùng sự sống . . . Chúng ta đã mất đi ý thức của nhân hậu, nhạy cảm đó, phản ứng đó đến những sự vật của vẻ đẹp; và chỉ khi nào có mới mẻ lại của nhạy cảm đó, chúng ta mới có thể có hiểu rõ được sự liên hệ đúng đắn là gì.”

Đây là quyển đầu tiên trong một loạt những tuyển tập có chủ đề mới nhất từ những tác phẩm của Krishnamurti. Ở đây, Người Thầy tinh thần nổi tiếng thế giới giải thích đầy hùng biện, “sự liên hệ trung thực” được sáng tạo như thế nào nhờ vào sự hiểu rõ về thế giới của những suy nghĩ và những cảm xúc phía bên trong của chúng ta bị trói buộc chặt chẽ với thế giới phía bên ngoài của nhân loại và môi trường.

J. Krishnamurti (1895 – 1986) là tác giả của nhiều quyển sách, gồm cả *Tự do khỏi Cái đã được biết*, *Tự do đầu tiên* và *cuối cùng*, và *Sự thức dậy của Thông minh*.

Nếu bạn không hiệp thông cùng thiên nhiên bạn không hiệp thông cùng con người. Nếu không có sự liên hệ với thiên nhiên, bạn trở thành một kẻ giết chóc; vậy thì bạn sẽ giết chết những con hải cẩu con, những con cá voi, những con cá heo, và những con người, hoặc vì lợi lộc, hoặc vì ‘thể thao’, hoặc vì lương thực, hoặc vì hiểu biết. Vậy thì thiên nhiên kinh hãi bạn, thu hồi vẻ đẹp của nó. Bạn có lẽ có những chuyến dạo bộ lâu trong những cánh rừng hay cắm trại trong những nơi đẹp, nhưng bạn là một kẻ giết chóc và thế là mất đi tình bạn của chúng. Có thể bạn không có liên quan đến bất kỳ thứ gì, người vợ của bạn hay người chồng của bạn.

Nhật ký của Krishnamurti, ngày 4 tháng 4 năm 1975

MỤC LỤC

Trang

- 11- LỜI TỰA
- 13- Poona, 17 tháng mười 1948
- 17- New Delhi, 14 tháng mười một 1948
- 26- Từ quyền *Từ Bóng tối đến Ánh sáng*
- 27- Từ quyền *Nhật ký của Krishnamurti*, 6 tháng tư 1975
- 30- New Delhi, 28 tháng mười một 1948
- 33- Varanasi, 22 tháng mười một 1964
- 36- Varanasi, 28 tháng mười một 1964
- 48- Từ quyền *Bình phẩm về Sống, tập 2*
- 51- Từ quyền *Tự do Đầu tiên và Cuối cùng*, Chương 3
- 53- Từ quyền *Tự do khỏi Cái đã được biết*, Chương 11
- 61- Từ quyền *Thư gửi Trường học, Quyển 2*
1 tháng mười một 1983
- 67- Từ quyền *Thư gửi Trường học, Quyển 2*
15 tháng mười một 1983
- 69- Từ quyền *Nói chuyện ở Châu Âu 1968*
Paris 25 tháng tư 1968
- 73- Từ quyền *Nói chuyện ở Châu Âu 1968*
Amsterdam, 22 tháng năm 1968
- 81- Từ quyền *Krishnamurti Độc thoại*, 26 tháng tư 1983
- 87- Brockwood Park, 10 tháng chín 1970
- 90- Saanen, 13 tháng bảy 1975
- 92- Từ quyền *Krishnamurti Độc thoại*, 25 tháng hai 1983

- 96- Brockwood Park, 4 tháng chín 1980
- 100- Madras, 6 tháng giêng 1981
- 105- Saanen, 29 tháng bảy 1981
- 108- Từ quyền *Từ Bóng tối đến Ánh sáng*
- 109- Từ quyền *Krishnamurti Độc thoại*, 6 tháng năm 1983
- 114- Madras, 27 tháng mười hai 1981
- 120- Bombay, 24 tháng giêng 1982
- 122- Ojai, 1 tháng năm 1982
- 126- Madras, 26 tháng mười hai 1982
- 128- Ojai, 22 tháng năm 1983
- 132- Brockwood Park, 4 tháng chín 1983
- 133- Ojai, 24 tháng năm 1984
- 137- Từ quyền *Nhật ký của Krishnamurti*, 4 tháng tư 1975
- 149- Rajghat, 12 tháng mười một 1984
- 142- Madras, 29 tháng mười hai 1979
- 147- Từ quyền *Sổ tay của Krishnamurti*
24 tháng mười 1961

Lời tựa

Jiddu Krishnamurti được sinh ra ở Ấn độ năm 1895 và, lúc 13 tuổi, được bảo trợ bởi Tổ Chức Huyền bí học Theosophical Society, đã công nhận ông là phương tiện cho “Thầy Thế Giới” mà sự xuất hiện của ông đã được công bố từ trước. Chẳng mấy chốc K đã nổi lên như một người thầy, không thể phân hạng, không thỏa hiệp và đầy quyền năng; những nói chuyện và những tác phẩm của ông không liên quan đến bất kỳ tôn giáo đặc biệt nào và cũng không thuộc phương Đông hay phương Tây, nhưng dành cho toàn th giới. Cương quyết phủ nhận hình ảnh đảng Cứu thế, vào năm 1929 ông tuyên bố giải tán tổ chức lớn và giàu có đã được xây dựng quanh ông và tuyên bố sự thật là “một mảnh đất không lời vào”, không thể tiếp cận được bởi bất kỳ tôn giáo, triết lý hay giáo phái chính thức nào.

Trong suốt sống còn lại K liên tục phủ nhận danh vị đạo sư mà những người khác cố gắng ép buộc ông phải nhận. Ông tiếp tục thu hút vô số người khắp thế giới nhưng khẳng định không là uy quyền, không muốn những môn đồ, và luôn luôn nói chuyện như một cá thể cùng một cá thể khác. Tâm điểm những lời giáo huấn của ông là nhận ra những thay đổi cơ bản trong xã hội chỉ có thể được tạo ra bởi sự thay đổi của ý thức cá thể. Sự cần thiết phải hiểu rõ về chính mình và hiểu

rõ những ảnh hưởng gây tách rời, gây giới hạn của tình trạng bị quy định thuộc quốc gia và tôn giáo liên tục được nhấn mạnh. Krishnamurti luôn luôn vạch ra sự cần thiết cấp bách phải có được sự khoáng đạt, phải có được “không gian bao la trong bộ não” mà trong đó có năng lượng vô hạn. Điều này dường như đã là nguồn suối của sự sáng tạo riêng của ông và cốt lõi cho những ảnh hưởng to tát của ông đối với vô số người khắp thế giới.

Ông tiếp tục giảng thuyết khắp thế giới cho đến khi qua đời năm 1986 ở tuổi chín mươi. Những nói chuyện, những đối thoại, những lá thư và những bài viết trên báo của ông đã được tổng hợp thành hơn sáu mươi quyển. Từ những lời giáo huấn nhiều như thế một loạt những quyển sách có đề mục này đã được biên soạn, mỗi quyển sách tập trung vào một đề tài có liên quan đặc biệt và khẩn cấp trong sống hàng ngày của chúng ta.

Poona, ngày 17 tháng 10 năm 1978

Người hỏi: Ý nghĩa của sự liên hệ đúng đắn với thiên nhiên là gì?

Krishnamurti: Tôi không hiểu liệu bạn đã từng khám phá sự liên hệ của bạn với thiên nhiên? Không có sự liên hệ ‘đúng đắn’, chỉ có hiểu rõ được sự liên hệ. Sự liên hệ đúng đắn hàm ý sự chấp nhận thuần túy một công thức, giống như tư tưởng đúng đắn. Tư tưởng đúng đắn và suy nghĩ đúng đắn là hai sự việc khác biệt. Tư tưởng đúng đắn chỉ là đang tuân phục theo điều gì là đúng đắn, điều gì là đáng kính, trái lại suy nghĩ đúng đắn là chuyển động; nó là sản phẩm của hiểu rõ, và hiểu rõ liên tục đang trải qua sự bổ sung, sự thay đổi. Tương tự, có một khác biệt giữa sự liên hệ đúng đắn, và hiểu rõ được sự liên hệ của chúng ta với thiên nhiên. Sự liên hệ của chúng ta với thiên nhiên (thiên nhiên là **n**hững con sông, những cái cây, **n**hững con chim đang vùn vụt bay qua, những con cá dưới nước, những khoáng sản dưới lòng đất, những thác nước và những cái ao nông) là gì? Sự liên hệ của bạn với chúng là gì? Hầu hết chúng ta không nhận biết được sự liên hệ đó. Chúng ta không bao giờ nhìn một cái cây, hay nếu chúng ta có nhìn, nó kèm theo **đ**ịnh sử dụng cái cây đó,

hoặc ngồi dưới bóng râm của nó, hoặc chặt nó xuống để làm gỗ. Nói cách khác, chúng ta nhìn những cái cây với mục đích thực tế; chúng ta không bao giờ nhìn một cái cây mà không chiếu rọi chính chúng ta và không lợi dụng chúng cho sự thuận tiện của chúng ta. Chúng ta đối xử với quả đất và những sản phẩm của nó trong cùng cách. Không có tình yêu quả đất, chỉ có lợi dụng quả đất. Nếu người ta thực sự thương yêu quả đất, sẽ có sự tiết kiệm trong sử dụng những sự vật của quả đất. Đó là, nếu chúng ta muốn hiểu rõ sự liên hệ của chúng ta với quả đất, chúng ta nên rất cẩn thận trong việc sử dụng những sự vật của quả đất. Hiểu rõ được sự liên hệ của người ta với thiên nhiên cũng khó khăn như hiểu rõ được sự liên hệ của người ta với người hàng xóm, người vợ, và con cái của người ta. Nhưng chúng ta chẳng thèm để ý gì đến nó, chúng ta không bao giờ ngồi xuống để nhìn ngắm những vì sao, mặt trăng, hay những cái cây. Chúng ta quá bận rộn bởi những hoạt động chính trị và xã hội. Chắc chắn, những hoạt động này là những tẩu thoát khỏi chính chúng ta, và tôn thờ thiên nhiên cũng là một tẩu thoát khỏi chính chúng ta. Chúng ta luôn luôn đang lợi dụng thiên nhiên, hoặc như một tẩu thoát hoặc cho những mục đích thực tế – thật ra, chúng ta không bao giờ chấm dứt sự lợi dụng để thương yêu quả đất hoặc những sự vật của quả đất. Chúng ta không bao giờ thưởng thức những cánh đồng màu mỡ, mặc dù chúng ta sử dụng chúng để nuôi ăn và nuôi mặc cho chúng ta. Chúng ta không bao giờ thích trông trọt bằng bàn tay của chúng ta – chúng ta mắc cỡ khi làm việc bằng bàn tay của chúng ta. Có một việc lạ thường xảy ra khi bạn làm việc với quả đất bằng bàn tay của bạn. Nhưng công việc này chỉ được thực hiện bởi những giai cấp thấp; rõ ràng chúng ta, những giai cấp cao, quá quan trọng nên không sử dụng bàn tay của chúng ta

được! Thế là chúng ta đã mất đi sự liên hệ của chúng ta với thiên nhiên.

Nếu một lần chúng ta hiểu rõ sự liên hệ của nó, ý nghĩa thực sự của nó, vậy thì chúng ta sẽ không phân chia tài sản thành tài sản của bạn và tài sản của tôi; mặc dù người ta có lẽ sở hữu một mảnh đất và xây dựng một ngôi nhà trên nó, nó không là ‘ngôi nhà của tôi’ hay ‘ngôi nhà của bạn’ trong ý nghĩa độc quyền – nó sẽ còn nhiều hơn là một phương tiện của chỗ ở. Bởi vì chúng ta không thương yêu quả đất và những sự vật của quả đất nhưng chỉ lợi dụng chúng. Chúng ta trở nên vô cảm với vẻ đẹp của một thác nước, chúng ta đã mất đi sự hiệp thông cùng sự sống, chúng ta không bao giờ ngồi ngã lưng vào một thân cây. Và bởi vì chúng ta không thương yêu thiên nhiên, chúng ta không ~~lấy~~ làm thế nào để thương yêu những con người và những thú vật. Hãy đi xuống đường phố và quan sát những con bò kéo xe bị hành hạ đến chừng nào, những cái đuôi của chúng bị toi tả. Bạn lắc đầu và nói, ‘Tội nghiệp quá!’ Nhưng chúng ta đã mất đi ý thức của nhân hậu, nhạy cảm đó, sự phản ứng đến những sự vật của vẻ đẹp đó; và chỉ trong sự mới mẻ lại của nhạy cảm đó chúng ta mới có thể có hiểu rõ được sự liên hệ đúng đắn là gì. Nhạy cảm không hiện diện trong treo một vài bức tranh, trong vẽ một cái cây, hay cài một vài bông hoa trên mái tóc của bạn; nhạy cảm hiện diện chỉ khi nào quan niệm ích kỷ được xóa sạch. Điều đó không có nghĩa rằng bạn không thể sử dụng quả đất; nhưng bạn phải sử dụng quả đất trong mức độ như nó được dành cho sử dụng. Quả đất hiện diện ở đó để được thương yêu, để được chăm sóc, không phải để bị phân chia như quả đất của bạn hay quả đất của tôi. Thật dốt nát khi trồng một cái cây trong một mảnh đất và gọi nó là ‘cái cây của tôi’. Chỉ khi nào người ta được tự do khỏi tình trạng độc quyền mới có thể có được nhạy cảm, không chỉ cùng thiên

nhien, nhưng ồn cả cùng những con người và cùng những
thách thức liên tục của sống.

New Delhi, ngày 14 tháng 11 năm 1948

Trong thế giới quanh chúng ta, chúng ta thấy sự hỗn loạn, đau khổ, và những ham muốn gây xung đột, và, bởi vì nhận ra sự hỗn loạn của thế giới này, hầu hết những con người nghiêm túc và chín chắn – không phải những con người đang vui đùa trong trò chơi đạo đức giả, nhưng những con người thực sự quan tâm – tự nhiên sẽ thấy sự quan trọng phải suy nghĩ ra vấn đề của hành động. Có hành động tập thể và hành động cá thể, và hành động tập thể đã trở thành một trừu tượng, một tẩu thoát thuận tiện cho những cá thể. Bằng cách suy nghĩ rằng hỗn loạn này, đau khổ này, thảm họa này mà liên tục đang nảy sinh, trong chừng mực nào đó có thể được thay đổi hay được mang lại trật tự bởi hành động tập thể, những cá thể trở thành vô trách nhiệm. Chắc chắn, tập thể là một thực thể tưởng tượng; tập thể là bạn và tôi. Do bởi chúng ta không hiểu rõ sự liên hệ của hành động đúng đắn nên chúng ta mới nhờ vả điều trừu tượng được gọi là tập thể – và thế là trở thành vô trách nhiệm trong hành động của chúng ta. Cho sự đổi mới trong hành động, chúng ta hoặc nhờ vả một người lãnh đạo, hoặc nhờ vả hành động chung có tổ chức, mà lại nữa là hành động tập thể. Khi chúng ta nhờ vả một người lãnh đạo để có sự hướng dẫn trong hành động, luôn luôn chúng ta chọn một người mà chúng ta suy nghĩ sẽ

giúp đỡ chúng ta vượt khỏi những vấn đề riêng của chúng ta, sự đau khổ riêng của chúng ta. Nhưng, bởi vì chúng ta chọn một người lãnh đạo từ sự rối loạn của chúng ta, chính người lãnh đạo cũng bị rối loạn. Chúng ta không chọn một người lãnh đạo không giống chúng ta; chúng ta không thể. Chúng ta chỉ có thể chọn một người lãnh đạo mà, giống như chúng ta, bị rối loạn; vì vậy, những người lãnh đạo như thế, những người hướng dẫn như thế và những người tạm gọi là đạo sư tinh thần, luôn luôn dẫn chúng ta đến sự rối loạn thêm nữa, đến sự đau khổ thêm nữa. Bởi vì điều gì chúng ta chọn phải xuất phát từ sự rối loạn riêng của chúng ta, khi chúng ta theo sau một người lãnh đạo chúng ta chỉ đang theo sau sự tự-chiếu rọi bị rối loạn riêng của chúng ta. Vậy là, hành động như thế, mặc dù nó có lẽ sản sinh một hành động tức khắc, luôn luôn dẫn đến thảm họa thêm nữa.

Vì vậy, chúng ta thấy rằng hành động tập thể – mặc dù trong những trường hợp nào đó xứng đáng – chắc chắn dẫn đến thảm họa, đến rối loạn, và tạo ra sự vô trách nhiệm đối với những cá thể; và theo sau một người lãnh đạo cũng phải gia tăng rối loạn. Và tuy nhiên chúng ta phải sống. Sống là hành động; và hiện diện là có liên hệ. Không có hành động nếu không có sự liên hệ, và chúng ta không thể sống trong cô lập. Không có sự việc như cô lập. Sống là hành động và có liên hệ. Vì vậy, muốn hiểu rõ hành động mà không tạo tác đau khổ thêm nữa, rối loạn thêm nữa; chúng ta phải hiểu rõ về chính chúng ta, cùng tất cả những mâu thuẫn của chúng ta, những yếu tố gây đối nghịch của chúng ta, nhiều vấn đề của chúng ta mà liên tục đang chống đối lẫn nhau. Nếu chúng ta không hiểu rõ về chính chúng ta, chắc chắn hành động phải dẫn đến xung đột thêm nữa, đau khổ thêm nữa.

Vì vậy, vấn đề của chúng ta là hành động cùng hiểu rõ, và hiểu rõ đó có thể hiện diện chỉ qua hiểu rõ về chính

mình. Rốt cuộc, thế giới là sự chiếu rọi của chính tôi. Tôi là gì, thế giới là vậy; thế giới không khác biệt tôi, thế giới không đối nghịch tôi. Thế giới và tôi không là những thực thể tách rời. Xã hội là chính tôi; không có hai tiến trình khác biệt. Thế giới là sự mở rộng riêng của tôi, và muốn hiểu rõ thế giới, tôi phải hiểu rõ về chính tôi. Cá thể không đối nghịch với tập thể, với xã hội, bởi vì xã hội là cá thể. Xã hội là sự liên hệ giữa bạn và tôi và một người khác. Có sự đối nghịch giữa cá thể và xã hội chỉ khi nào cá thể trở thành vô trách nhiệm. Vì vậy, vấn đề của chúng ta là to tát. Có một khủng hoảng lạ lùng mà đối diện mỗi quốc gia, mỗi con người, mỗi nhóm người. Chúng ta, bạn và tôi, có sự liên hệ gì với sự khủng hoảng đó, và chúng ta sẽ hành động như thế nào? Với mục đích tạo ra một thay đổi, chúng ta sẽ bắt đầu từ đâu? Như tôi đã nói, đầu chúng ta nhờ vả tập thể, không có phương cách thoát khỏi; bởi vì tập thể hàm ý một người lãnh đạo, và luôn luôn tập thể bị trục lợi bởi người chính trị, người giáo sĩ, và người chuyên môn. Và bởi vì bạn và tôi tạo thành tập thể, chúng ta phải gánh vác trách nhiệm cho hành động riêng của chúng ta, đó là, chúng ta phải hiểu rõ bản chất riêng của chúng ta, chúng ta phải hiểu rõ về chính chúng ta. Hiểu rõ về chính chúng ta không là rút lui khỏi thế giới, bởi vì rút lui hàm ý cô lập, và chúng ta không thể sống trong cô lập. Vì vậy, chúng ta phải hiểu rõ hành động trong liên hệ, và hiểu rõ đó phụ thuộc vào sự nhận biết được bản chất gây mâu thuẫn và xung đột riêng của chúng ta. Tôi nghĩ quả là ngu xuẩn khi tưởng tượng một trạng thái trong đó có hòa bình và chúng ta có thể mong đợi. Có thể có an lành và yên lặng chỉ khi nào chúng ta hiểu rõ được bản chất của chính chúng ta và không giả định trước một trạng thái mà chúng ta không biết. Có một trạng thái an lành, nhưng chỉ giả định về nó là vô ích.

Với mục đích hành động đúng đắn, phải có suy nghĩ đúng đắn; muốn suy nghĩ đúng đắn, phải có hiểu rõ về chính mình; và hiểu rõ về chính mình có thể xảy ra chỉ qua sự liên hệ, không qua sự cô lập. Suy nghĩ đúng đắn chỉ có thể hiện diện trong hiểu rõ về chính chúng ta, từ đó nảy sinh hành động đúng đắn. Hành động đúng đắn là hành động hiện diện từ sự hiểu rõ về chính chúng ta, không phải một phần của chính chúng ta, nhưng toàn diện của chính chúng ta, những bản chất mâu thuẫn của chúng ta, tất cả mọi điều mà chúng ta đại diện. Khi chúng ta hiểu rõ về chính chúng ta, có hành động đúng đắn, và từ hành động đó có hạnh phúc. Rốt cuộc, nó là hạnh phúc mà chúng ta khao khát, mà lâu hết chúng ta đang tìm kiếm qua những hình thức khác nhau, qua những tẩu thoát khác nhau – những tẩu thoát của những hoạt động xã hội, của thế giới văn phòng, của vui chơi, của thờ cúng và lặp lại những cụm từ, của tình dục và vô số những tẩu thoát khác. Nhưng chúng ta thấy những tẩu thoát này không mang lại hạnh phúc vĩnh cửu, chúng chỉ tạo ra một khuây khỏa nhất thời. Tại cơ bản, không có gì đúng đắn trong nó, không có sự thanh thản vĩnh cửu. Tôi nghĩ chúng ta sẽ tìm được thanh thản đó, ngây ngất đó, hân hoan thực sự của hiện diện sáng tạo đó, chỉ khi nào chúng ta hiểu rõ về chính chúng ta. Hiểu rõ về chính chúng ta này không dễ dàng, nó cần một tỉnh thức, một nhận biết nào đó. Tỉnh thức đó, nhận biết đó, chỉ có thể hiện diện khi chúng ta không chỉ trích, khi chúng ta không bênh vực, bởi vì khoảnh khắc có sự chỉ trích hay bênh vực, có một kết thúc đối với sự tiến hành của hiểu rõ. Khi chúng ta chỉ trích người nào đó, chúng ta không còn hiểu rõ người đó, và khi chúng ta đồng hóa chính chúng ta cùng người đó, lại nữa chúng ta không còn hiểu rõ anh ấy. Nó giống như vậy với chính chúng ta. Muốn quan sát, muốn nhận biết một cách thụ động bạn là gì, là khó khăn nhất,

nhưng từ nhận biết thụ động đó hiện diện một hiểu rõ, hiện diện một thay đổi cái gì là, và chỉ sự thay đổi đó có thể mở cánh cửa vào sự thật.

Vì vậy, vấn đề của chúng ta là hành động, hiểu rõ, và hạnh phúc. Không có nền tảng cho suy nghĩ đúng đắn nếu chúng ta không hiểu rõ về chính chúng ta. Nếu không hiểu rõ về chính tôi. Tôi không có nền tảng cho sự suy nghĩ – tôi chỉ có thể sống trong một trạng thái của mâu thuẫn, như hầu hết chúng ta đều đang sống. Để tạo ra một thay đổi trong thế giới, mà là thế giới của sự liên hệ của tôi, tôi phải bắt đầu với chính tôi. Bạn có lẽ nói, ‘Để tạo ra sự thay đổi trong thế giới theo cách đó sẽ mất một thời gian dài vô tận.’ Nếu chúng ta đang tìm kiếm những kết quả tức khắc, tự nhiên chúng ta nghĩ nó phải mất thời gian thật lâu. Những kết quả tức khắc được hứa hẹn bởi những người chính trị; nhưng đối với một con người đang tìm kiếm sự thật, tôi e rằng không có kết quả tức khắc. Chính là sự thật mà thay đổi, không phải hành động tức khắc; chỉ khi nào có sự khám phá được sự thật bởi mỗi người, lúc đó sẽ sáng tạo hạnh phúc và hòa bình trong thế giới. Để sống trong thế giới và tuy nhiên lại không thuộc thế giới là nghi vấn của chúng ta; và nó là một vấn đề của sự theo đuổi khẩn thiết bởi vì chúng ta không thể rút lui, chúng ta không thể từ bỏ, nhưng chúng ta phải hiểu rõ về chính chúng ta. Hiểu rõ về chính người ta là sự khởi đầu của thông minh. Hiểu rõ về chính người ta là hiểu rõ được sự liên hệ của người ta với những sự vật, những con người và những ý tưởng. Nếu chúng ta không thể hiểu rõ hoàn toàn được sự quan trọng và ý nghĩa của sự liên hệ của chúng ta với những sự vật, những con người, và những ý tưởng; hành động, mà là sự liên hệ, chắc chắn sẽ tạo ra xung đột và đấu tranh. Vậy là, một con người thực sự khẩn thiết phải bắt đầu với chính anh ấy; anh ấy phải nhận biết một cách thụ động được tất cả

những suy nghĩ, những cảm thấy, và những hành động của anh ấy. Lại nữa, đây không là một vấn đề củ a thời gian. Không có kết thúc đối với hiểu rõ về chính mình. Hiểu rõ về chính mình chỉ từ khoảnh khắc sang khoảnh khắc, và thế là có một hạnh phúc sáng tạo từ khoảnh khắc sang khoảnh khắc.

* * *

Khi tôi đề cập những câu hỏi của các bạn, làm ơn đừng chờ đợi một đáp án. Bởi vì bạn và tôi sẽ cùng nhau suy nghĩ cẩn thận câu hỏi và tìm được đáp án trong câu hỏi. Nếu bạn chỉ chờ đợi một đáp án, tôi e rằng bạn sẽ bị thất vọng. Sống không có ‘đúng’ hay ‘sai’ thuộc bảng phân loại mặc dù đó là điều gì chúng ta mong muốn. Sống còn phức tạp nhiều hơn điều đó, tinh tế nhiều hơn. Vì vậy, muốn tìm được một đáp án chúng ta phải tìm hiểu câu hỏi, mà có nghĩa chúng ta phải có sự kiên nhẫn và thông minh để thâm nhập nó.

Người hỏi: *Tôn giáo có tổ chức có vị trí gì trong xã hội hiện đại?*

Krishnamurti: Chúng ta hãy tìm ra chúng ta có ý gì qua từ ngữ *tôn giáo* và chúng ta có ý gì qua từ ngữ *xã hội hiện đại*. Chúng ta có ý gì qua từ ngữ *tôn giáo*? *Tôn giáo* có ý nghĩa gì đối với bạn? Nó có nghĩa, đúng chứ, một bộ của những niềm tin; những nghi lễ; những giáo điều; nhiều mê tín; những thờ phụng; sự lặp lại của những từ ngữ; những hy vọng không thành tựu, viễn vông, vô vọng; đọc những quyển sách nào đó; theo đuổi những đạo sư; thỉnh thoảng viếng thăm đền chùa; và vân vân. Chắc chắn, đối với hầu hết mọi người chúng ta, tất cả những điều đó là *tôn giáo*. Nhưng đó là *tôn giáo* hay sao? *Tôn giáo* là một phong tục, một thói quen, một truyền

thông? Chắc chắn, tôn giáo là cái gì đó vượt khỏi tất cả những điều đó, đúng chứ? Tôn giáo hàm ý sự tìm kiếm sự thật, mà không liên quan gì đến niềm tin có tổ chức, đền chùa, những giáo điều, hay những nghi lễ, và tuy nhiên suy nghĩ của chúng ta, chính kết cấu của thân tâm chúng ta, bị vướng víu, bị trói buộc trong những niềm tin, những mê tín, và vân vân. Chắc chắn, con người hiện đại không là tôn giáo; vì vậy, xã hội của anh ấy không là một xã hội cân bằng, thông minh. Chúng ta có tuân phục những tín điều nào đó, tôn thờ những hình ảnh nào đó, hay tạo ra một tôn giáo mới của Chính thể, nhưng chắc chắn, tất cả những việc này không là tôn giáo. Tôi đã nói tôn giáo là sự tìm kiếm sự thật, nhưng sự thật đó không bắt được; nó không là sự thật của những quyển sách; nó không là trải nghiệm của những người khác. Để tìm được sự thật đó, để khám phá nó, để mời mọc nó, cái đã được biết phải kết thúc; ý nghĩa của tất cả những truyền thống và những niềm tin phải được tìm hiểu, được hiểu rõ, và được loại bỏ. Đối với sự thật này, sự lặp lại của những nghi lễ đều không có ý nghĩa. Vì vậy một con người tôn giáo chắc chắn không phụ thuộc vào bất kỳ tôn giáo nào, vào bất kỳ tổ chức nào; anh ấy cũng không là người Ấn giáo hay người Hồi giáo; anh ấy cũng không phụ thuộc vào bất kỳ giai cấp nào.

Bây giờ, thế giới hiện đại là gì? Thế giới hiện đại được tạo thành bởi công nghệ và sự hiệu quả trong những tổ chức tập thể. Có một tiền bộ lạ lùng trong công nghệ và một phân phối sai lầm những nhu cầu tập thể; những phương tiện sản xuất nằm trong bàn tay của một ít người. Có những quốc gia đang xung đột, những chiến tranh đang liên tục xảy ra bởi vì những chính phủ có toàn quyền, và vân vân. Đó là thế giới hiện đại, đúng chứ? Có sự tiến bộ thuộc công nghệ mà không có sự tiến bộ thuộc tâm lý sinh động bình đẳng, và thế là có

một trạng thái của mất cân bằng; có những thành tựu cực kỳ thuộc khoa học, và cùng thời điểm sự đau khổ của con người, những tâm hồn trống rỗng, những cái trí trống rỗng. Đa phần những phương pháp mà chúng ta đã học hành phải liên quan đến việc chế tạo chiếc máy bay, giết chết lẫn nhau, và vân vân. Vậy là đó là thế giới hiện đại, mà là chính bạn. Thế giới không khác biệt bạn. Thế giới của bạn, mà là chính bạn, là một thế giới của trí năng được vun đắp và tâm hồn trống rỗng. Nếu bạn nhìn vào chính bạn, bạn sẽ thấy rằng bạn là chính sản phẩm của văn minh hiện đại. Bạn biết phương pháp thực hiện vài thủ thuật, thủ thuật thuộc vật lý, thuộc kỹ thuật, nhưng bạn không là những con người sáng tạo. Bạn sản sinh những đứa trẻ, nhưng đó không là sáng tạo. Để có thể sáng tạo, người ta cần sự giàu có lạ thường phía bên trong, và sự giàu có đó có thể xảy ra chỉ khi nào chúng ta hiểu rõ sự thật, khi chúng ta có thể thâm nhận sự thật.

Vì vậy tôn giáo có tổ chức và thế giới hiện đại theo cùng nhau; cả hai đều nuôi dưỡng tâm hồn trống rỗng, và đó là phần bất hạnh thuộc sự tồn tại của chúng ta. Chúng ta đều hời hợt, nổi bật phần trí năng, có thể thực hiện những sáng chế kỳ diệu và sản xuất những phương tiện hủy diệt nhất để làm bốc hơi lẫn nhau, và đang tạo tác mỗi lúc một nhiều phân chia giữa chính chúng ta. Chúng ta không biết tình yêu có nghĩa gì; chúng ta không có bài ca trong những tâm hồn của chúng ta. Chúng ta chơi nhạc, lắng nghe radio, nhưng không có vui tươi, bởi vì những tâm hồn của chúng ta đều trống rỗng. Chúng ta đã tạo tác một thế giới hoàn toàn hỗn loạn, đau khổ, và những liên hệ của chúng ta đều mong manh, hời hợt. Vâng, tôn giáo có tổ chức và thế giới hiện đại theo cùng nhau, bởi vì cả hai đều dẫn đến sự hỗn loạn, và sự hỗn loạn của tôn giáo có tổ chức lẫn thế giới hiện đại này là kết quả của chính chúng ta. Chúng là những diễn tả tự-chiếu rọi của

chính chúng ta. Vì vậy, không thể có sự thay đổi trong thế giới phía bên ngoài nếu không có một thay đổi phía bên trong xương thịt của mỗi người chúng ta, và tạo ra sự thay đổi đó không là vấn đề của người chuyên môn, của người đặc biệt, của người lãnh đạo, hay của người giáo sĩ. Nó là vấn đề của mỗi người chúng ta. Nếu chúng ta giao phó nó cho những người khác, chúng ta trở nên vô-trách nhiệm, và vì vậy những tâm hồn của chúng ta trở thành trống rỗng. Một tâm hồn trống rỗng kèm theo một cái trí kỹ thuật không là một con người sáng tạo, và bởi vì chúng ta đã mất đi trạng thái sáng tạo đó, chúng ta đã sản sinh một thế giới hoàn toàn đau khổ, hỗn loạn, bị vỡ vụn bởi chiến tranh, bị xé nát bởi giai cấp và những phân biệt chủng tộc. Chính là trách nhiệm của chúng ta phải tạo ra một thay đổi cơ bản trong chính chúng ta.

Từ quyển *Từ Bóng tối đến Ánh sáng*

Lắng nghe!

Sống là một.
Không khởi đầu, không kết thúc,
Nguồn và mục đích sống trong quả tim bạn.
Bạn bị trói buộc
Trong bóng tối của sự ngăn cách vô biên.

Sống không tin điều, không niềm tin,
Không quốc gia, không tôn giáo,
Không ràng buộc bởi sống hay chết,
Cũng không nam và không nữ.
Bạn có thể nhốt ‘biển cả trong cái bọc’
Hay ‘thâu gió trong nắm tay?’

Trả lời, Ô người bạn.

Uống tại nguồn của Sống.
Đến,
Tôi sẽ chỉ lối.
Sống có bốn phận che chở mọi sự vạt.

*Từ quyển **Nhật ký của Krishnamurti,***

Ngày 6 tháng 4 năm 1975

Không phải màu xanh lạ thường của biển Địa Trung Hải; biển Thái Bình Dương có một màu xanh nhẹ nhàng thanh thoát, đặc biệt khi có một cơn gió nhẹ từ phương tây trong khi bạn đang lái xe về phía bắc dọc theo con đường ven biển. Nó rất dịu dàng, mỏng manh, tỏa ánh sáng gây lóa mắt, rõ ràng và đầy vui tươi. Thỉnh thoảng bạn có thể trông thấy những con cá voi phun nước tung tóe lên cao trên hướng bơi về phía bắc của chúng và đặc biệt là những cái đầu to lớn khi chúng quăng mạnh thân thể lên khỏi mặt nước. Có nguyên một đàn cá voi, đang phun nước; chúng đúng là những động vật đầy quyền uy. Ngày hôm đó biển là một cái hồ, không chảy và hoàn toàn yên lặng, không một con sóng nào; không màu xanh trong tảo đang nhảy múa đó. Biển đang ngủ và bạn đầy kinh ngạc khi nhìn ngắm nó. Ngôi nhà trông ra biển. Một ngôi nhà đẹp, có một cái vườn yên tĩnh, một bãi cỏ xanh và hoa. Một ngôi nhà dư thừa không gian cùng ánh sáng của mặt trời California. Và những con thỏ cũng thương yêu nó lắm; chúng thường đến sớm vào buổi sáng và muộn vào buổi chiều; chúng sẽ nhấm hết hoa và những cây hoa păng-xê, hoa cúc vạn thọ mới trồng và những cây đang nở hoa khác. Bạn

không thể ngăn cản những con thỏ ở ngoài dù rằng đã có một hàng rào lưới kẽm vây quanh, và giết chết chúng sẽ là một tội ác. Nhưng một con mèo và một con chim lợn mang lại trật tự cho ngôi vườn; con mèo đen lảng vảng khắp ngôi vườn; con chim lợn đậu suốt ngày trong những cây bạch đàn rậm rạp; bạn có thể trông thấy nó, không چرا quây, đôi mắt nhắm, tròn trĩnh và to. Những con thỏ biến mất và ngôi vườn sinh động lên và biển Thái bình dương hững hờ chảy.

Duy nhất chỉ có con người mang lại vô trật tự cho vũ trụ. Con người tàn nhẫn và hung bạo cực kỳ. Mọi nơi con người hiện diện đều mang lại đau khổ và hỗn loạn trong bản thân và trong thế giới chung quanh mình. Con người tàn phá, hủy diệt và không có từ tâm. Trong con người không có trật tự và vì thế cái gì anh ấy chạm vào đều trở thành dơ bẩn và rối loạn. Chính trị của anh ấy đã trở thành một chủ nghĩa bằng đảng tao nhã của quyền lực, dối gạt, thuộc cá nhân hay quốc gia, nhóm này chống lại nhóm kia. Kinh tế của anh ấy bị giới hạn và vì thế không toàn cầu. Xã hội của anh ấy là vô luân, trong chính thể tự do và dưới chính thể chuyên chế. Anh ấy không có tinh thần tôn giáo mặc dù anh ấy tin tưởng, thờ phụng và trải qua những nghi lễ tôn giáo vô nghĩa và thay đổi liên tục. Tại sao anh ấy trở thành như thế này – tàn nhẫn, vô trách nhiệm và vì thế hoàn toàn ích kỷ? Tại sao? Có hàng trăm lời giải thích và những người giải thích, khôn khéo vận dụng những từ ngữ được rút tĩa từ những hiểu biết của những quyền sách và những thí nghiệm trên động vật, bị trói buộc trong mạng lưới của đau khổ, tham vọng, kiêu hãnh và dằn vặt của con người. Diễn tả không là điều được diễn tả, từ ngữ không là sự việc. Đó có phải bởi vì anh ấy đang im ki êm những nguyên nhân bên ngoài, môi trường sống đang quy định con người, hy vọng rằng sự thay đổi bên ngoài sẽ chuyển biến con người bên trong? Đó có phải bởi vì anh ấy

quá trôi buộc vào các giác quan, bị thống trị bởi những đòi hỏi ngay lập tức của chúng? Đó có phải bởi vì anh ấy sống quá trọn vẹn trong chuyển động của tư tưởng và hiểu biết? Hay bởi vì anh ấy quá lãng mạn, đa cảm, đến nỗi anh ấy trở nên tàn nhẫn cùng những lý tưởng, những niềm tin tự tạo và những ước vọng của anh ấy. Đó có phải bởi vì anh ấy luôn luôn bị dẫn dắt, một môn đệ, hay trở thành một người lãnh đạo, một vị thầy?

Sự phân chia như cái bên ngoài và cái bên trong là khởi đầu đau khổ và xung đột của anh ấy; anh ấy bị kẹt trong mâu thuẫn này, trong cái truyền thống không bao giờ chấm dứt này. Bị mắc kẹt trong phân chia vô nghĩa này, anh ấy lạc lõng và trở thành một nô lệ cho những người khác. Cái bên ngoài và cái bên trong chỉ là sự tưởng tượng và sáng chế của tư tưởng; vì tư tưởng có tánh từng phần, từng mảnh, nó dẫn đến vô trật tự và xung đột mà là phân chia. Tư tưởng không thể tạo ra trật tự, một dòng chảy vô tận của đạo đức. Đạo đức không là sự lặp lại liên tục của kỷ ức, luyện tập. Hiểu biết-tư tưởng là trôi buộc vào thời gian. Tư tưởng do chính bản chất và cấu trúc của nó không thể nắm bắt nguyên dòng chảy của sự sống, như một chuyển động tổng thể. Hiểu biết-tư tưởng không thể có một thấu triệt vào tổng thể này; nó không thể ý thức được cái này một cách không chọn lựa chừng nào nó vẫn còn là người nhận biết, người khách lạ nhìn vào trong nhà. Hiểu biết-tư tưởng không có chỗ đứng trong sự nhận biết. Người suy nghĩ là vật được suy nghĩ; người nhận biết là vật được nhận biết. Chỉ lúc đó mới có một chuyển động không nỗ lực trong sống hàng ngày của chúng ta.

New Delhi, ngày 28 tháng 11 năm 1978

Đối với tôi có vẻ rất quan trọng phải hiểu rõ rằng xung đột thuộc bất kỳ loại nào không sản sinh sự suy nghĩ đúng đắn. Nếu chúng ta không hiểu rõ xung đột và bản chất của xung đột, và người ta đang xung đột với cái gì, chỉ đấu tranh với một vấn đề, hay với một nền tảng hay môi trường sống đặc biệt, đều hoàn toàn vô ích. Giống như tất cả những chiến tranh đều tạo ra sự thoái hóa và chắc chắn tạo ra tác động chiến tranh thêm nữa, đau khổ thêm nữa, vì vậy đấu tranh quá nhiều với xung đột dẫn đến sự hỗn loạn thêm nữa. Thế là, xung đột bên trong chính người ta, được chiếu rọi ra phía bên ngoài, tạo ra sự hỗn loạn trong thế giới. Vì vậy rất cần thiết, đúng chứ, phải hiểu rõ xung đột, và thấy rằng xung đột thuộc bất kỳ loại nào không tạo ra được sự suy nghĩ sáng tạo, những con người thông minh. Và vẫn vậy tất cả sống của chúng ta bị hoang phí trong đấu tranh, và chúng ta nghĩ rằng đấu tranh là một phần cốt yếu của sự tồn tại. Có xung đột bên trong chính người ta và với môi trường, môi trường là xã hội, mà thật ra là sự liên hệ của chúng ta với những con người, với những sự vật, và với những ý tưởng. Đấu tranh này được hiểu là không tránh khỏi, và chúng ta nghĩ rằng đấu tranh là cần thiết cho tiến trình của tồn tại. Bây giờ, liệu đó là như thế? Liệu có bất kỳ cách sống nào không còn đấu tranh, trong đó có thể có hiểu rõ mà không còn xung đột thường lệ? Tôi

không hiểu liệu bạn đã nhận thấy rằng bạn càng đấu tranh với một vấn đề tâm lý nhiều bao nhiêu, bạn càng bị rối rắm và hoang mang nhiều bấy nhiêu, và rằng chỉ khi nào có sự kết thúc của xung đột, của tất cả qui trình tư tưởng, thì hiểu rõ mới hiện diện. Vì vậy, chúng ta phải tìm hiểu liệu xung đột có cần thiết, và liệu xung đột có hữu ích.

Lúc này, chúng ta đang nói về xung đột trong chính chúng ta và môi trường. Môi trường là điều gì người ta là trong chính người ta. Bạn và môi trường không là hai tiến trình khác biệt; bạn là môi trường, và môi trường là bạn – mà là một sự kiện hiển nhiên. Bạn được sinh ra trong một chủng tộc đặc biệt, dù ở Ấn độ, Mỹ, Nga, hay Anh, và chính môi trường đó cùng những ảnh hưởng của khí hậu, truyền thống, phong tục thuộc tôn giáo và xã hội của nó, tạo ra bạn – và bạn là môi trường đó. Để tìm ra liệu có cái gì đó ‘nhiều hơn’ là kết quả của môi trường, bạn phải được tự do khỏi môi trường, được tự do khỏi quy định của nó. Điều đó hiển nhiên, đúng chứ? Nếu bạn nhìn kỹ càng vào chính bạn, bạn sẽ thấy rằng, vì được sinh ra trong quốc gia này, bạn thuộc khí hậu, thuộc xã hội, thuộc tôn giáo, thuộc kinh tế, là sản phẩm hay kết quả của nó. Đó là, bạn bị quy định. Muốn tìm ra liệu có cái gì đó nhiều hơn, cái gì đó quan trọng hơn kết quả thuần túy của một quy định, bạn phải được tự do khỏi quy định đó. Đang bị quy định, chỉ tìm hiểu liệu có cái gì đó nhiều hơn, cái gì đó quan trọng hơn sản phẩm thuần túy của môi trường, không có ý nghĩa. Chắc chắn, chúng ta phải được tự do khỏi quy định, khỏi môi trường, và chỉ sau đó chúng ta có thể tìm ra liệu có cái gì đó nhiều hơn. Khẳng định rằng có hay không có cái gì đó nhiều hơn, chắc chắn là một cách suy nghĩ sai lầm. Người ta phải khám phá, và muốn khám phá, người ta phải thử nghiệm.

* * *

Vậy là, trong suy nghĩ những vấn đề này, làm ơn chúng ta hãy luôn luôn nhớ rằng chúng ta đang cùng nhau thực hiện chuyến hành trình để cùng nhau khám phá những sự việc; vì vậy, không có sự nguy hiểm của sự liên hệ của người học trò và người thầy. Bạn không hiện diện ở đây như khán giả để nhìn ngắm tôi trình diễn; cả hai chúng ta đều đang trình diễn, vậy là không người nào trong chúng ta đang trục lợi người còn lại.

Varanasi, ngày 22 tháng 11 năm 1964

Nếu bạn không hiệp thông cùng bất kỳ thứ gì, bạn là một người chết rồi. Bạn phải hiệp thông cùng con sông, cùng những con chim, cùng những cái cây, cùng ánh sáng lạ thường của chiều hôm, ánh sáng của ban mai trên dòng nước; bạn phải hiệp thông cùng người hàng xóm của bạn, cùng người vợ của bạn, cùng những người con của bạn, cùng người chồng của bạn. Qua từ ngữ *hiệp thông* tôi có ý không có sự can thiệp của quá khứ, để cho bạn nhìn mọi thứ trong sáng lại, mới mẻ lại – và đó là phương cách duy nhất để hiệp thông cùng cái gì đó, để cho bạn c hết đi mọi thứ của ngày hôm qua. Và liệu có thể được? Người ta phải tìm ra điều này, không hỏi, ‘Tôi sẽ thực hiện nó như thế nào?’ – đó là một câu hỏi dốt nát. Người ta luôn luôn hỏi, ‘Tôi sẽ thực hiện việc này như thế nào?’ Điều này thể hiện tinh thần của họ; họ đã không hiểu rõ, nhưng họ chỉ muốn đạt được một kết quả.

Vì vậy, tôi đang hỏi bạn liệu bạn có khi nào hiệp thông cùng bất kỳ thứ gì, và liệu bạn có khi nào hiệp thông cùng chính bạn – không phải cùng cái tôi thấp hơn và cái tôi cao hơn; cùng tất cả vô số những phân chia của nó mà con người đã tạo tác để tẩu thoát khỏi sự kiện. Và bạn phải tìm ra – không phải được chỉ bảo làm thế nào đến được hành động tổng thể này. Không có ‘làm thế nào’, không có phương

pháp, không có lệ thông; bạn không thể được chỉ bảo. Bạn phải làm việc cho nó. Tôi xin lỗi. Tôi không có ý từ ngữ làm việc đó; người ta ưa thích làm việc; đó là một trong những ý tưởng kỳ quặc của chúng ta – rằng chúng ta phải làm việc để đạt được cái gì đó. Bạn không thể làm việc; khi bạn ở trong một trạng thái của hiệp thông, không có làm việc, nó ở đó; hương thơm ở đó, bạn không phải làm việc.

Vì vậy hãy tự hỏi chính bạn, nếu tôi được phép yêu cầu bạn, hãy tìm ra cho chính bạn liệu bạn hiệp thông cùng bất kỳ thứ gì – liệu bạn hiệp thông cùng một cái cây. Liệu bạn có khi nào hiệp thông cùng một cái cây? Bạn biết nhìn ngắm một cái cây có nghĩa gì, không tư tưởng, không ký ức đang can thiệp sự nhìn ngắm của bạn, sự cảm thấy của bạn, sự nhạy cảm của bạn, trạng thái thần kinh của chú ý của bạn, để cho chỉ có cái cây, không có bạn đang nhìn ngắm cái cây đó? Có thể bạn đã chưa bao giờ thực hiện điều này, bởi vì đối với bạn một cái cây không có ý nghĩa gì cả. Về đẹp của một cái cây không có ý nghĩa gì cả, bởi vì đối với bạn về đẹp có nghĩa tình dục. Thế là bạn đã ngăn chặn cái cây, thiên nhiên, con sông, con người. Và bạn không hiệp thông cùng bất kỳ thứ gì, thậm chí cùng chính bạn. Bạn hiệp thông cùng những ý tưởng riêng của bạn, cùng những từ ngữ riêng của bạn, giống như một con người hiệp thông cùng tro bụi. Bạn biết điều gì xảy ra khi bạn hiệp thông cùng tro bụi? Bạn chết rồi; bạn bị thiêu rụi.

Vì vậy, việc đầu tiên bạn phải nhận ra là rằng, bắt buộc bạn phải tìm ra hành động tổng thể là gì mà sẽ không tạo ra sự mâu thuẫn tại bất kỳ mức độ nào của sự tồn tại của bạn; hiệp thông có nghĩa gì, hiệp thông cùng chính bạn, không phải cùng cái ngã cao hơn, không phải cùng Đại ngã, Thượng đế, và tất cả điều đó, nhưng thực sự hiệp thông cùng chính bạn, cùng tham lam, ganh tị, tham vọng, hung tợn, dối

gạt của bạn, và tiếp theo từ đó chuyển động. Vậy là bạn sẽ tìm được cho chính bạn – tìm được, không phải được chỉ bảo, mà chẳng có ý nghĩa gì – rằng có một hành động tổng thể chỉ khi nào có sự yên lặng hoàn toàn của cái trí mà từ đó có hành động.

Bạn biết, trong trường hợp của hầu hết chúng ta, cái trí rất om sòm, luôn luôn tự-huyền thuyên với chính nó, tự nói chuyện hay ồn ào về điều gì đó, hay cố gắng nói với chính nó, tự-thuyết phục chính nó về điều gì đó; nó luôn luôn đang chuyển động, huyền não. Và từ sự ồn ào đó, chúng ta hành động. Bất kỳ hành động nào được sinh ra từ sự ồn ào sản sinh nhiều ồn ào hơn, nhiều rối loạn thêm. Nhưng nếu bạn đã quan sát và học hành sự chuyển tải có nghĩa gì, sự khó khăn của chuyển tải, sự không-diễn đạt của cái trí – rằng nó là vật mà chuyển tải và thâm nhận sự chuyển tải – vậy thì, vì sống là một chuyển động, bạn sẽ, trong hành động của bạn, chuyển động một cách tự nhiên, tự do, dễ dàng, không có bất kỳ nỗ lực nào, đến một trạng thái của hiệp thông. Và trong trạng thái của hiệp thông đó – nếu bạn thâm nhập sâu thẳm hơn – bạn sẽ phát giác rằng không những bạn hiệp thông cùng thiên nhiên, cùng thế giới, cùng mọi thứ quanh bạn, nhưng còn hiệp thông cùng chính bạn.

Hiệp thông cùng chính bạn có nghĩa sự yên lặng tuyệt đối, để cho cái trí có thể yên lặng hiệp thông cùng chính nó cùng mọi thứ. Và từ đó, có một hành động tổng thể. Chỉ từ sự trống không mới có hành động tổng thể và sáng tạo.

Varanasi, ngày 28 tháng 11 năm 1964

Theo những khám phá gần đây của những người nhân chủng học, rõ ràng con người đã sống trên quả đất này khoảng hai triệu năm. Và con người đã để lại trong những hang động, khoảng mười bảy ngàn năm, những ghi lại của đấu tranh, chiến đấu, sự đau khổ vô tận của tồn tại – trận chiến giữa tốt lành và xấu xa, giữa tàn ác và sự việc mà anh ấy luôn luôn tìm kiếm: tình yêu. Và rõ ràng, con người đã không giải quyết được những vấn đề của anh ấy – không phải những vấn đề toán học, không phải những vấn đề của kỹ thuật và khoa học, nhưng những vấn đề của sự liên hệ giữa con người, làm thế nào để sống trong thế giới này một cách an bình, làm thế nào để hiệp thông mật thiết cùng thiên nhiên và thấy vẻ đẹp của một con chim trên một nhánh cây trụi lá.

Đến thời đại hiện nay, những vấn đề của chúng ta, những vấn đề của con người, đang gia tăng mỗi lúc một nhiều thêm; chúng ta cố gắng giải quyết những vấn đề này, tùy theo những khuôn mẫu nào đó của luân lý, cách cư xử, và tùy theo những cam kết khác nhau mà chúng ta đã giao phó những cái trí của chúng ta cho nó. Tùy theo những cam kết, những khuôn mẫu của cư xử, những công thức và những quy định thưởng phạt thuộc tôn giáo của chúng ta, chúng ta cố gắng giải quyết những vấn đề của chúng ta, những đau khổ của chúng ta, sự tuyệt vọng của chúng ta, sự không-kiên định

của chúng ta, và những mâu thuẫn thuộc sống của chúng ta. Chúng ta chọn một thái độ nào đó như một người Cộng sản, một người Xã hội, người này hay người kia; và từ thái độ đó, từ nền tảng đó như nó đã tồn tại, chúng ta cố gắng giải quyết những vấn đề của chúng ta từ từ, một vấn đề này tiếp theo một vấn đề khác – đây là điều gì chúng ta làm trong sống của chúng ta.

Người ta có lẽ là một người khoa học vĩ đại, nhưng chính người khoa học đó trong phòng thí nghiệm hoàn toàn khác hẳn người khoa học ở nhà, mà là một người quốc gia, mà cay nghiệt, tức giận, ghen tuông, ganh tị, ganh đua với những người khoa học đồng nghiệp vì một danh tiếng vĩ đại hơn, vì sự quảng bá rộng rãi hơn, và vì tiền bạc nhiều hơn. Anh ấy không quan tâm đến những vấn đề của nhân loại; anh ấy quan tâm đến sự khám phá những dạng khác nhau của vật chất và sự thật của tất cả điều đó.

Và chúng ta, là những con người bình thường, không phải những người chuyên môn, không phải những người đặc biệt theo đuổi bất kỳ khía cạnh đặc biệt nào, cũng cam kết đến một khuôn mẫu nào đó của cách cư xử, đến những quan niệm thuộc tôn giáo nào đó, hay đến thuộc độ thuộc quốc gia, và từ đó chúng ta cố gắng giải quyết những vấn đề luôn luôn đang gia tăng, đang gấp bội.

Chúng ta bắt không có sự kết thúc cho nói chuyện, không có sự kết thúc cho đọc sách. Những từ ngữ có thể được chồng chất trên những từ ngữ, và cách diễn đạt, vẻ đẹp của ngôn ngữ, sự hợp lý hay vô lý của điều gì đang được nói hoặc thuyết phục bạn hoặc khuyên can bạn. Nhưng điều gì quan trọng không là sự chồng chất của những từ ngữ, lắng nghe những nói chuyện và những giảng thuyết và đọc sách, nhưng trái lại giải quyết được vấn đề – vấn đề của con người, vấn đề của bạn – không phải từ từ, không phải khi nó phát

sinh, không phải tùy theo những hoàn cảnh, không phải tùy theo những áp lực và những căng thẳng của sự tồn tại hiện đại, nhưng từ một hoạt động hoàn toàn khác hẳn. Có những vấn đề con người của tham lam, ganh tị, tinh thần đàn độn của cái trí, tâm hồn quẩn quại, sự vô cảm kinh hoàng của con người, sự tàn ác, sự bạo lực, sự tuyệt vọng và đau khổ sâu thẳm. Và suốt hai triệu năm chúng ta đã sống, chúng ta đã cố gắng giải quyết những vấn đề này tùy theo những công thức khác nhau, những hệ thống khác nhau, những phương pháp khác nhau, những đạo sư khác nhau, những phương cách khác nhau ủa quan sát, tìm hiểu, nghi vấn. Và vẫn vậy chúng ta là nơi chúng ta là, bị trói buộc trong qui trình vô tận này của đau khổ, hỗn loạn, và tuyệt vọng.

Liệu có một cách để giải quyết toàn bộ, trọn vẹn những vấn đề, để cho chúng không bao giờ phát sinh, và nếu chúng có phát sinh, chúng ta có ~~chặt~~gỡ nó tức khắc và giải quyết được chúng, làm tan biến chúng, xóa sạch chúng? Liệu có một cách sống tổng thể mà không gieo mầm mống cho những vấn đề; liệu có một cách sống – không phải khuôn mẫu của một phương cách, của một phương pháp, của một hệ thống, nhưng một cách sống tổng thể – để cho không vấn đề nào tại bất kỳ thời điểm nào sẽ phát sinh, và nếu nó có phát sinh, có thể được giải quyết ngay tức khắc? Một cái trí mang một mớ vấn đề trở thành một cái trí dốt nát, nặng nề, dờ dẫm. Tôi không hiểu liệu bạn đã quan sát cái trí riêng của bạn và những cái trí của người vợ, người chồng, và người hàng xóm của bạn. Khi cái trí có những vấn đề thuộc bất kỳ loại nào, chính những vấn đề đó – ngay cả những vấn đề thuộc toán học, dầu phức tạp, dầu đau khổ, dầu kích thích, dầu trí thức đến chừng nào – làm cho cái trí ~~đ~~ dờ dẫm. Qua từ ngữ *dờ dẫm* tôi có ý một câu hỏi khó, một liên hệ khó, một đề tài khó mà vẫn còn không giải quyết được, và được mang từ ngày sang

ngày. Vậy là chúng ta đang hỏi liệu có một cách sống, liệu có một trạng thái của cái trí mà, bởi vì nó hiểu rõ tổng thể của sự tồn tại, không có vấn đề, và rằng, khi một vấn đề có phát sinh, có thể giải quyết được nó ngay tức khắc. Bởi vì khoảnh khắc một vấn đề được mang theo thậm chí trong một ngày, thậm chí trong một phút, nó khiến cho cái trí nặng nề, đờ đẫn và cái trí không còn nhạy cảm để quan sát, để nhìn ngắm.

Liệu có một hành động tổng thể, một trạng thái của cái trí mà giải quyết được mọi vấn đề khi nó phát sinh, và không có vấn đề trong chính nó, tại bất kỳ chiều sâu nào, có ý thức hay không-ý thức? Tôi không hiểu liệu có khi nào bạn đã từng tự đặt ra câu hỏi đó cho chính bạn. Có thể không, bởi vì hầu hết chúng ta quá bị chìm lĩm, quá bị giam giữ trong những vấn đề của sự tồn tại hàng ngày – kiếm sống và phản ứng đến những đòi hỏi của một xã hội mà thuộc tâm lý thiết lập một cấu trúc của tham vọng, tham lam, tham lợi – đến độ chúng ta không có thời gian để tìm hiểu. Sáng nay chúng ta sẽ thâm nhập nghi vấn này, và nó phụ thuộc vào bạn thâm nhập sâu đến chừng nào, bạn đòi hỏi khẩn thiết đến chừng nào, bạn quan sát minh bạch và mãnh liệt đến chừng nào.

Chắc chắn chúng ta đã sống được hai triệu năm – một ý tưởng khủng khiếp! Và có thể, như những con người, chúng ta sẽ sống hai triệu năm khác, vẫn bị trói buộc trong sự đau khổ vô tận của sự tồn tại. Liệu có một cách, liệu có cái gì đó mà sẽ giải thoát con người khỏi điều này, một cách toàn bộ, để cho thậm chí một giây phút anh ấy sẽ không sống trong đau khổ, sẽ không sáng chế một triết lý mà gây thỏa mãn cho anh ấy trong đau khổ của anh ấy, sẽ không có một công thức mà anh ấy vận dụng đến tất cả những vấn đề phát sinh, vì vậy gia tăng những vấn đề đó? Có! Có một trạng thái của cái trí mà có thể giải quyết những vấn đề ngay tức khắc,

và vì vậy, cái trí, chính nó, không có vấn đề, có ý thức hay không-ý thức.

Và chúng ta sẽ tìm hiểu điều đó. Và mặc dù người nói sẽ sử dụng những từ ngữ và thâm nhập thật sâu thẳm, qua sự chuyển tải của những từ ngữ bạn phải lắng nghe và hiểu rõ. Bạn là một con người, không phải một cá thể, bởi vì bạn vẫn còn là thế giới, tập thể; bạn là bộ phận thuộc cấu trúc của xã hội khủng khiếp này. Có tánh cá thể chỉ khi nào có một trạng thái của cái trí khi cái trí không có những vấn đề, khi nó hoàn toàn tự-giải thoát chính nó khỏi cấu trúc xã hội của tham lợi, tham lam, tham vọng.

Chúng ta nói rằng có một trạng thái của cái trí mà có thể sống không có bất kỳ vấn đề nào, và có thể giải quyết ngay tức khắc bất kỳ vấn đề nào phát sinh. Bạn phải thấy rằng không mang theo một vấn đề nào là quan trọng biết chừng nào, thậm chí trong một ngày hay trong một giây. Bởi vì bạn càng có một vấn đề không được giải quyết nhiều bao nhiêu, bạn càng cho nó đất màu mỡ để nó bám chặt nhiều bấy nhiêu, cái trí, tâm hồn, sự nhạy cảm thuộc hệ thần kinh, càng bị hủy hoại nhiều bấy nhiêu. Vì vậy rất khẩn thiết rằng vấn đề phải được giải quyết ngay tức khắc.

Liệu có thể, sau khi đã sống được hai triệu năm cùng những xung đột, đau khổ, sự hồi tưởng của nhiều ngày hôm qua – liệu cái trí có thể tự-giải thoát chính nó khỏi điều đó, để cho nó hoàn toàn, tuyệt đối, không bị vỡ vụn? Và muốn tìm được điều đó, người ta phải tìm hiểu vấn đề của thời gian, bởi vì những vấn đề và thời gian có sự liên quan mật thiết.

Vậy là, chúng ta sẽ tìm hiểu thời gian. Đó là, sau khi đã sống được hai triệu năm, liệu chúng ta phải tiếp tục sống hai triệu năm khác, trong đau khổ, phiền muộn, lo âu, đấu tranh liên tục, chết? Liệu điều đó không tránh khỏi? Xã hội đang tiến bộ, đang tiến hóa theo hướng đó – tiến hóa qua

chiến tranh, qua áp lực, qua trận chiến của phương Tây và phương Đông này, qua nững bất hòa khác nhau của quốc tịch, Thị trường Chung, những khu vực của quyền lực này và quyền lực kia. Xã hội đang chuyển động, đang chuyển động, đang chuyển động – chậm chậm, trong một ý nghĩa của đang mê mụi, nhưng nó đang chuyển động.Ồ, có lẽ trong hai triệu năm nữa, xã hội sẽ đến được loại tình trạng nào đó nơi nó có thể sống cùng một người khác mà không có ganh đua, cùng tình yêu, cùng hòa nhã, cùng yên lặng, cùng một ý thức nhạy cảm của vẻ đẹp. Nhưng liệu người ta phải chờ đợi hai triệu năm để đến được điều đó? Liệu người ta không được ‘không kiên nhẫn’? Tôi đang sử dụng từ ngữ *không kiên nhẫn* trong ý nghĩa đúng: nôn nóng, không có sự kiên nhẫn với thời gian. Đó là, liệu người ta không thể giải quyết được mọi thứ, không dựa vào thời gian nhưng ngay tức khắc?

Làm ơn, hãy suy nghĩ về điều này. Đừng nói không thể hay có thể. Thời gian là gì? Có thời gian tuần tự, thời gian theo đồng hồ – điều đó hiển nhiên, điều đó cần thiết; khi bạn phải xây dựng một cái cầu, bạn phải có thời gian. Nhưng mọi hình thức khác của thời gian – đó là, ‘Tôi sẽ là,’ ‘Tôi sẽ làm,’ ‘Tôi không được,’ – không đúng thực; chính là một sáng chế của một cái trí khi nói, ‘Tôi sẽ làm nó.’ Nếu không có ngày mai – và không có ngày mai – vậy thì toàn thái độ của bạn đều khác hẳn. Và thật ra, không có thời gian như vậy – khi bạn đói bụng, ham muốn ái ân, hay dâm dục, bạn không có thời gian; bạn muốn cái sự việc đó ngay tức khắc. Vì vậy, hiểu rõ thời gian là cách giải quyết những vấn đề.

Làm ơn hãy thấy sự liên hệ mật thiết giữa vấn đề và thời gian. Ví dụ, có đau khổ. Bạn biết đau khổ là gì – không phải đau khổ cực kỳ khi chết, nhưng đau khổ của bị cô độc, đau khổ của không đạt được điều gì đó mà bạn mong muốn, đau khổ của không thấy rõ ràng, đau khổ của thất vọng, đau

khổ của mất mát người nào đó mà bạn nghĩ rằng bạn thương yêu, đau khổ của thấy điều gì đó rõ ràng và không thể thực hiện nó. Và vượt khỏi đau khổ này có một đau khổ khác vẫn còn to tát hơn: đau khổ của thời gian. Bởi vì chính thời gian mới gây ra đau khổ. Làm ơn hãy lắng nghe điều này. Chúng ta đã chấp nhận thời gian, mà là qui trình dần dần của sống. Phương cách dần dần của tiến hóa, thay đổi dần dần từ cái này sang cái kia, từ tức giận đến một trạng thái của không-tức giận dần dần. Chúng ta đã chấp nhận qui trình dần dần của sự tiến hóa, và chúng ta nói rằng đó là thành phần của sự tồn tại, đó là thành phần của sống, đó là kế hoạch của Thượng đế, hay đó là kế hoạch của Cộng sản, hay kế hoạch nào đó. Chúng ta đã chấp nhận nó, và chúng ta sống theo nó không phải thuộc ý tưởng, nhưng thực tế.

Đối với tôi, lúc này, đó là sự đau khổ vô biên nhất: cho phép thời gian định đoạt sự thay đổi, sự chuyển đổi. Liệu tôi phải chờ đợi mười ngàn năm và nhiều hơn nữa, liệu tôi phải trải qua đau khổ, xung đột này, suốt mười ngàn năm khác, và chậm chậm, dần dần thay đổi từng chút một sang từng chút một, dùng thời gian của tôi, chuyển động chậm chậm? Chấp nhận điều đó và sống trong trạng thái đó là đau khổ vô biên nhất.

* * *

Liệu có thể kết thúc đau khổ đó ngay tức khắc? Đó là mấu chốt thực sự của vấn đề. Bởi vì ngay khi tôi giải quyết được đau khổ – đau khổ trong ý nghĩa sâu thẳm hơn của từ ngữ đó – mọi thứ đều kết thúc. Bởi vì một cái trí trong đau khổ không bao giờ có thể biết tình yêu có nghĩa gì.

* * *

Thế là tôi phải học hành về đau khổ ngay tức khắc, và chính động thái của học hành là xóa sạch tuyệt đối thời gian. Thấy cái gì đó ngay tức khắc, thấy sự giả dối ngay tức khắc – ngay lúc đang thấy của giả dối đó là hành động của sự thật mà giải thoát bạn khỏi thời gian.

Tôi sẽ thâm nhập từng chút một vào nghi vấn của thấy này. Như chúng ta đã nói vừa lúc này, có một con vẹt: xanh lá cây, rực rỡ, cùng cái mỏ màu đỏ của nó, trên một nhánh cây khô tương phản bầu trời xanh. Chúng ta không thấy con vẹt gì cả; chúng ta quá bị bận tâm, chúng ta quá bị tập trung, chúng ta bị bức bối, vì thế chúng ta không bao giờ thấy vẻ đẹp của con chim đó trên nhánh cây khô tương phản bầu trời xanh. Động thái đang thấy là tức khắc – không phải ‘Tôi sẽ học hành làm thế nào để thấy.’ Nếu bạn nói, ‘Tôi sẽ học hành,’ bạn đã giới thiệu thời gian rồi. Vậy là không chỉ thấy con chim đó mà còn nghe tiếng xe lửa đó, ng he tiếng ho đó, tiếng ho căng thẳng này mà luôn luôn đang xảy ra ở đây – nghe sự ồn ào đó, lắng nghe nó là một động thái tức khắc. và chính là một động thái tức khắc mới thấy rất rõ ràng, mà không có người suy nghĩ – mới thấy con chim đó, mới thấy người ta là gì, thực sự, không phải những lý thuyết về Đại ngã và mọi chuyện của nó, nhưng thấy thực sự người ta là gì.

Thấy hàm ý một cái trí không có quan điểm, không có công thức. Nếu bạn có một công thức trong cái trí của bạn, bạn sẽ không bao giờ thấy con chim đó – con vẹt đó trên nhánh cây đó tương phản bầu trời – bạn sẽ không bao giờ thấy vẻ đẹp tổng thể của nó. Bạn sẽ nói, ‘Vâng, đó là một con vẹt thuộc một chủng loại như thế này thế kia, và nhánh cây khô thuộc về một cái cây như thế này như thế kia, và màu xanh của bầu trời là màu xanh bởi vì ánh sáng, những hạt bụi,’ nhưng bạn sẽ không bao giờ thấy tổng thể của sự vật lạ thường đó. Và để nhận biết được tổng thể của vẻ đẹp đó,

không có thời gian. Trong cùng cách, để thấy tổng thể của đau khổ, thời gian phải không được chen vào.

* * *

Làm ơn hãy quan sát nó theo một cách khác. Bạn biết, thật ra chúng ta không có tình yêu – đó là một sự việc khủng khiếp phải nhận ra. Thật ra, chúng ta không có tình yêu; chúng ta có ảm tính; chúng ta có cảm xúc, tình dục, tình dục; chúng ta có những hồi tưởng của điều gì đó mà chúng ta nghĩ như tình yêu. Nhưng thật ra, nói một cách tàn nhẫn, chúng ta không có tình yêu. Vì có tình yêu có nghĩa không-bạo lực, không-sợ hãi, không-ganh đua, không-tham vọng. Nếu bạn có tình yêu, bạn sẽ không bao giờ nói, ‘Đây là gia đình của tôi.’ Bạn có lẽ có một gia đình và trao tặng nó những điều tốt nhất mà bạn có thể có, nhưng nó sẽ không là ‘gia đình của bạn,’ mà bị đối nghịch với thế giới. Nếu bạn thương yêu, nếu có tình yêu, có hòa bình. Nếu bạn thương yêu, bạn sẽ giáo dục người con của bạn không là một người quốc gia, không chỉ có một công việc kỹ thuật và chăm sóc những vấn đề vụn vặt, nhỏ nhen riêng của anh ấy; bạn sẽ không có quốc tịch. Sẽ không có những phân chia của tôn giáo, nếu bạn thương yêu. Nhưng như những sự việc tồn tại – không phải lý thuyết, nhưng nói một cách tàn nhẫn – trong thế giới xấu xa này, nó thể hiện rằng bạn không có tình yêu. Ngay cả tình yêu của người mẹ cho con cái của bà ấy cũng không là tình yêu. Nếu người mẹ thực sự thương yêu con cái của bà ấy, bạn thực sự nghĩ thế giới sẽ giống như thế này? Bà ấy sẽ thấy rằng người con có thức ăn đúng đắn, được giáo dục đúng đắn, rằng người con nhạy cảm, rằng người con trân trọng vẻ đẹp, rằng người con không-tham vọng, không-tham lam, không-ganh tị. Vì vậy người mẹ, dù bà ấy nghĩ rằng bà

ấy thương yêu người con đến mức nào, không-thương yêu người con.

Vậy là chúng ta không có tình yêu đó.

* * *

Thế là, bạn sẽ làm gì? Nếu bạn nói, ‘Làm ơn chỉ cho tôi phải làm gì,’ vậy thì bạn đang lỡ hoàn toàn chuyến xe buýt. Nhưng bạn phải thấy sự quan trọng, sự bao la, sự khẩn cấp của vấn đề đó – không phải ngày mai, không phải ngày hôm sau hay từng đồng hồ kế tiếp, nhưng thấy nó ngay lúc này. Và để thấy điều đó, bạn phải có năng lượng. Vì vậy chỉ thấy nó ngay tức khắc – chất xúc tác mà biến chất lỏng thành chất cứng hay làm bốc hơi nó ngay tức khắc không xảy ra nếu bạn cho phép thời gian, thậm chí một giây. Tất cả sự tồn tại của chúng ta, tất cả những quyền sách của chúng ta, tất cả hy vọng của chúng ta là ngày mai, ngày mai, ngày mai. Sự chấp nhận của thời gian này là sự đau khổ vô biên.

Vì vậy, vấn đề là với bạn, không phải với người nói mà bạn mong đợi câu trả lời. Không có câu trả lời. Đó là vẻ đẹp của nó. Bạn có thể ngồi bắt chéo chân, hít thở đúng cách, hay đứng chống ngược đầu trong suốt mười ngàn năm kế tiếp. Nếu bạn không tự-đặt ra câu hỏi này cho chính bạn – không phải một cách hời hợt, không phải bằng từ ngữ, không phải bằng trí năng, nhưng bằng toàn thân tâm của bạn – bạn sẽ sống với nó suốt hai triệu năm. Hai triệu năm đó có lẽ chỉ là ngày mai. Thế là những vấn đề và thời gian có liên quan mật thiết cùng nhau – lúc này bạn thấy nó?

* * *

Một cái trí mà dĩ hời đáp án cho nghi vấn này không những phải hiểu rõ rằng đáp án là kết quả của thời gian, mà còn phải phủ nhận chính nó, để cho nó có thể ở phía bên ngoài cấu trúc của thời gian, của xã hội. Nếu bạn đã lắng nghe, thực sự đã lắng nghe bằng khẩn thiết, bằng mãnh liệt, bạn sẽ đến được điều này – không chỉ bằng từ ngữ, nhưng thực sự – rằng bạn không còn bị định đoạt bởi thời gian. Cái trí, mặc dù nó là kết quả của hai triệu năm hay nhiều hơn, thoát khỏi, bởi vì nó đã thấy toàn qui trình và đã hiểu rõ nó ngay tức khắc. Người ta có thể đến mấu chốt này – điều đó khá rõ ràng. Khi người ta thấy sự việc này, đó là ‘trò chơi của trẻ em’. Mặc dù tất cả các bạn là những người trưởng thành, khoảnh khắc bạn thấy nó, bạn nói, ‘Tôi đã làm gì suốt sống của tôi!’ Lúc đó cái trí không có dối trá, không có những áp lực.

Khi cái trí không có những vấn đề, không có những căng thẳng, không phương hướng, vậy thì một cái trí như thế có không gian, một không gian vô hạn cả trong cái trí lẫn trong tâm hồn, và chỉ trong không gian vô hạn đó mới có thể có sáng tạo. Bởi vì đau khổ, tình yêu, chết, và sáng tạo là bản chất của cái trí này, cái trí này được tự do khỏi đau khổ, được tự do khỏi thời gian. Và thế là cái trí này ở trong một trạng thái của tình yêu, và khi có tình yêu, có vẻ đẹp. Trong ý thức đó của vẻ đẹp, trong ý thức đó của không gian vô hạn, mệnh mang, có sáng tạo. Và vẫn vậy thêm nữa – thêm nữa không trong ý nghĩa của thời gian – có một ý thức của chuyển động vô cùng.

Lúc này, tất cả các bạn đang lắng nghe nó, đang hy vọng nắm bắt nó thuộc từ ngữ, nhưng các bạn sẽ không nắm bắt được – giống như bạn không thể nắm bắt tình yêu chỉ bằng cách lắng nghe một nói chuyện về tình yêu. Muốn hiểu rõ tình yêu, bạn phải bắt đầu rất gần, đó là chính bạn. Và sau

đó khi bạn hiểu rõ, khi bạn bắt đầu bước đầu tiên – và chính bước đầu tiên cũng là bước cuối cùng – vậy là bạn có thể đi rất xa, xa hơn cả những hỏa tiễn đến mặt trăng hay sao Kim hay sao Hỏa. Tổng thể của điều này là cái trí tôn giáo.

Từ quyển **Bình phẩm về Sống, Tập 2**

Máy bay đông người. Nó đang bay khoảng hai mươi ngàn feet trên biển Đại tây dương và có một tấm thảm mây dày phía dưới. Bầu trời bên trên thật xanh, mặt trời phía sau chúng tôi, và chúng tôi đang bay về hướng Tây. Đám trẻ đã nô đùa, chạy lên xuống dãy ghế, và lúc này, bị mệt nhọc, chúng đang ngủ. Sau một đêm dài, mọi người khác đều thức dậy, hút thuốc và uống nước. Một người đàn ông phía trước đang kể cho một người khác về công việc kinh doanh của ông ấy, và bằng một giọng nói thỏa mãn một phụ nữ ghế sau đang diễn tả những đồ vật bà ấy đã mua và tiên đoán số tiền thuê bà ấy phải trả. Tại cao độ đó chuyến bay thật êm ả, không bị nhồi lên nhồi xuống, mặc dù có những cơn gió dữ dội phía dưới chúng tôi. Hai cánh của chiếc máy bay rực rỡ trong ánh sáng mặt trời quang đãng và những cánh quạt đang quay êm ả, xé nát không khí tại một tốc độ cực nhanh; gió phía sau chúng tôi và chúng tôi đang bay với tốc độ trên ba trăm dặm một tiếng đồng hồ. Hai người đàn ông vừa đi qua dãy ghế chật hẹp đang nói chuyện khá lớn tiếng, và không khó khăn cho ai khi nghe những gì họ đang nói. Họ là những người to lớn, và một người có bộ mặt dày dạn nắng gió, đỏ sạm. Ông ấy đang giải thích công việc kinh doanh của giết cá voi, nó nguy hiểm đến chừng nào, lời lãi bao nhiêu, và biển ở đó hung tợn như thế nào. Vài con cá voi cân nặng

hàng trăm ần. Những con mẹ và những con con đáng ra không nên bị giết, họ cũng không được phép giết nhiều hơn số lượng cá voi nào đó trong một thời gian quy định. Giết chết những sinh vật to lớn này chắc chắn đã được hoạch định một cách khoa học nhất, mỗi nhóm người có một công việc đặc biệt được đào tạo cẩn thận theo chuyên môn. Mùi của con tàu cơ xương hầu như không thể chịu đựng nổi, nhưng người ta quen thuộc nó, giống như người ta có thể thích ứng với bất kỳ thứ gì. Nhưng có nhiều tiền bạc trong nó nếu mọi chuyện vận hành tốt đẹp. Ông ấy bắt đầu giải thích sự cuốn hút lạ lùng của giết chóc, nhưng lúc đó những thức uống được mang lại và chủ đề nói chuyện thay đổi.

Những con người thích giết chóc, dù ăng giết chóc lẫn nhau, hay một con hươu mất rục sáng, vô hại trong rừng sâu, hay một con cọp đã làm hại gia súc. Một con rắn cố ý bị cán qua trên con đường; một cái bẫy được gài sẵn và một con sói rừng hay sói đồng bị bắt. Những con người cười cợt, ăn mặc sang trọng đi vào cánh rừng cùng những khẩu súng quý báu của họ và bắn giết chim chóc vừa đang hót cho nhau. Một cậu trai bắn chết một con chim giẻ cùi đang hót líu lo bằng khẩu súng hơi, và những người lớn tuổi quanh cậu trai không bao giờ mở một lời thương xót, hay rầy la cậu ấy; ngược lại, họ nói cậu ấy tài giỏi ra sao. Giết chóc cho tạm gọi là thể thao, cho thức ăn, cho quốc gia của người ta, cho hòa bình – không nhiều khác biệt lắm trong tất cả những việc này. Sự biện hộ không là câu trả lời. Chỉ có một điều duy nhất: không-giết chóc. Ở phương Tây chúng ta nghĩ rằng thú vật tồn tại vì lợi ích của những cái bao tử của chúng ta, hay vì sự vui thú của giết chóc, hay vì bộ lông của chúng. Ở phương Đông suốt hàng thế kỷ nó đã được dạy bảo và được lặp lại bởi mỗi bậc cha mẹ: đừng giết chóc, hãy thương yêu, hãy từ bi. Ở đây, thú vật không có linh hồn, thế là chúng có thể bị

giết chết mà không bị trừng phạt; ở đó, thú vật có linh hồn, vì vậy hãy cân nhắc và hãy cho phép quả tim của bạn biết thương yêu. Ở đây, ăn thịt thú vật, chim chóc, được coi như là một việc tự nhiên, bình thường, được công nhận bởi Giáo hội và những mục quảng cáo; ở đó, không phải vậy, và những người chín chắn, những người tôn giáo, bởi truyền thống và văn hóa, không bao giờ làm cả. Nhưng cũng vậy, việc này đang bị phá vỡ thật mau lẹ. Ở đây, chúng ta luôn luôn giết chóc nhân danh Thượng đế và quốc gia, và lúc này nó lan tràn khắp mọi nơi. Giết chóc đang lan tràn; hầu như qua một đêm những văn hóa cổ xưa đang bị xóa sạch, và sự hiệu quả, sự tàn ác, và phương tiện hủy diệt đang được nuôi dưỡng và củng cố cẩn thận.

Hòa bình không theo cùng người chính trị hay người giáo sĩ, nó cũng không theo cùng người luật sư hay người cảnh sát. Hòa bình là một trạng thái của cái trí khi có tình yêu.

Từ quyển *Tự do đầu tiên và cuối cùng, chương 3*

Sự liên hệ giữa chính bạn và đau khổ, hỗn loạn, trong và quanh bạn là gì? Chắc chắn hỗn loạn này, đau khổ này, không hiện diện một mình. Bạn và tôi đã tạo ra nó, không phải một người tư bản hay một người cộng sản, hay một xã hội phát-xít, nhưng bạn và tôi đã tạo ra nó trong sự liên hệ lẫn nhau của chúng ta. Điều gì bạn là ở phía bên trong đã được chiếu rọi ra phía bên ngoài, vào thế giới này; điều gì bạn là, điều gì bạn suy nghĩ và điều gì bạn cảm thấy, điều gì bạn làm trong sự tồn tại hàng ngày của bạn, được chiếu rọi ra phía bên ngoài, và điều đó tạo thành thế giới. Nếu chúng ta đau khổ, hoang mang, hỗn loạn phía bên trong, bằng sự chiếu rọi điều đó trở thành thế giới, điều đó trở thành xã hội, bởi vì sự liên hệ giữa chính bạn và chính tôi, giữa chính tôi và một người khác là xã hội – xã hội là sản phẩm của sự liên hệ của chúng ta – và nếu sự liên hệ của chúng ta bị hỗn loạn, ích kỷ, chật hẹp, bị giới hạn, theo quốc gia, chúng ta chiếu rọi việc đó và mang sự hỗn loạn vào thế giới.

Bạn là gì, thế giới là như vậy. Vì vậy vấn đề của bạn là vấn đề của thế giới. Chắc chắn, đây là một sự kiện căn bản và đơn giản, đúng chứ?

* * *

Tại sao xã hội đang vỡ vụn, đang sụp đổ, như chắc chắn nó là như thế? Một trong những lý do cơ bản là: cá thể, bạn, đã không còn sáng tạo. Tôi sẽ giải thích điều gì tôi có ý? Bạn và tôi đã trở thành bản sao, chúng ta đang bắt chước, cả phía bên ngoài lẫn phía bên trong. Phía bên ngoài, khi học hỏi một phương pháp kỹ thuật, khi truyền đạt lẫn nhau trên mức độ từ ngữ, tự nhiên phải có sự bắt chước, sự sao chép nào đó. Tôi sao chép những từ ngữ. Muốn trở thành một kỹ sư, đầu tiên tôi phải học phương pháp kỹ thuật, rồi sau đó sử dụng phương pháp kỹ thuật để xây dựng một cái cầu. Phải có một lượng bắt chước, sao chép, trong kỹ thuật phía bên ngoài; nhưng khi có sự bắt chước thuộc tâm lý phía bên trong, chắc chắn chúng ta không còn sáng tạo. Giáo dục của chúng ta, cấu trúc xã hội của chúng ta, đời sống tạm gọi là tôn giáo của chúng ta, tất cả đều được đặt nền tảng trên sự bắt chước; đó là, tôi phù hợp trong một công thức xã hội hay tôn giáo đặc biệt. Tôi đã không còn là một cá thể trung thực; thuộc tâm lý, tôi đã trở thành một cái máy thuần túy lặp lại bằng những phản ứng bị quy định nào đó, dù những phản ứng đó là của người Ấn độ giáo, người Thiên chúa giáo, người Phật giáo, người Đức hay người Anh. Những phản ứng của chúng ta bị quy định tùy theo khuôn mẫu của xã hội, dù thuộc phương Đông hay phương Tây, tôn giáo hay vật chất. Vì vậy, một trong những nguyên nhân căn bản của sự phân rã xã hội là bắt chước, và một trong những yếu tố gây phân rã là người lãnh đạo, mà chính bản thể của người đó là sự bắt chước.

Từ quyển *Tự do khỏi Cái đã được biết, Chương 11*

Tôi nghĩ, chúng ta đang tìm hiểu bản chất của tình yêu và đã đến một mấu chốt mà cần nhiều thâm nhập hơn, nhiều nhận biết hơn về chủ đề. Chúng ta đã khám phá rằng đối với hầu hết mọi người tình yêu có nghĩa sự thoải mái, sự an toàn, một bảo đảm cho phần còn lại thuộc sống của họ được tiếp tục sự thỏa mãn thuộc cảm xúc – nhưng khi bạn bị dồn vào một góc để quan sát, bạn nhận ra rằng điều gì bạn luôn luôn suy nghĩ như tình yêu lại không là tình yêu; nó là một thỏa mãn hồ tương, một trục lợi hồ tương.

Khi tôi nói, ‘Tình yêu không có ngày mai và không có ngày hôm qua,’ hay, ‘Khi không có trung tâm, lúc đó có tình yêu,’ nó có sự thật cho tôi nhưng không phải cho bạn. Bạn có lẽ trích dẫn nó và biến nó thành một công thức, nhưng việc đó không có giá trị. Bạn phải thấy nó cho chính bạn, nhưng muốn thực hiện như thế, bạn phải có tự do để quan sát, tự do khỏi mọi chỉ trích, mọi bênh vực, mọi đồng ý hay không-đồng ý.

Bây giờ, quan sát – hay lắng nghe – là một trong những sự việc khó khăn nhất trong sống; quan sát và lắng nghe là cùng sự việc. Nếu đôi mắt của bạn bị mù lòa bởi những lo âu của bạn, bạn không thể thấy vẻ đẹp của hoàng hôn. Hầu hết chúng ta đã mất đi sự hiệp thông cùng thiên nhiên. Văn minh đang có khuynh hướng xây dựng mỗi lúc

một nhiều những thành phố lớn. Chúng ta đang mỗi lúc một trở thành một chủng tộc thành phố, đang sống trong những căn hộ chật chội và chẳng có bao nhiêu không gian để thậm chí quan sát bầu trời của một buổi chiều hay buổi sáng, và vì vậy chúng ta đang mất đi sự hiệp thông cùng nhiều vẻ đẹp. Tôi không biết liệu bạn đã nhận thấy rằng chẳng có bao nhiêu người trong chúng ta nhìn ngắm một bình minh hay một hoàng hôn hay ánh trăng hay ph ảnh của ánh trăng trên nước.

Mất đi sự hiệp thông cùng thiên nhiên, tự nhiên chúng ta có khuynh hóng phát triển những khả năng thuộc trí năng. Chúng ta đọc vô số sách, đi đến vô số viện bảo tàng và hòa nhạc, xem truyền hình, và có nhiều giải trí khác. Chúng ta trích dẫn vô tận những ý tưởng của người khác và suy nghĩ và nói nhiều về nghệ thuật. Tại sao chúng ta lệ thuộc quá nhiều vào nghệ thuật? Nó là một hình thức của tẩu thoát, của kích thích? Nếu bạn hiệp thông cùng thiên nhiên, nếu bạn nhìn ngắm chuyển động của một con chim trên đường bay của nó, thấy vẻ đẹp của mỗi chuyển động của bầu trời, quan sát những cái bóng trên những quả đồi hay vẻ đẹp trên khuôn mặt của một người khác, liệu bạn nghĩ rằng bạn sẽ đi đến bất kỳ viện bảo tàng nào để quan sát những bức tranh? Có lẽ do bởi bạn không biết làm thế nào để nhìn ngắm tất cả những sự vật quanh quanh bạn nên bạn mới nhờ vả một loại ma túy nào đó để nhìn thấy rõ ràng hơn.

Có một câu chuyện về một người thầy tôn giáo thường giảng thuyết mỗi buổi sáng cho những môn đồ của ông ấy, một buổi sáng ông ấy lên bục giảng và sắp sửa nói thì một con chim nhỏ bay đến đậu trên bệ cửa sổ và bắt đầu hót, và hót líu lo bằng hết cả tâm hồn. Sau đó nó ngừng hót, bay đi và người thầy nói, ‘Bài giảng sáng nay xong rồi.’

Đối với tôi có vẻ rằng một trong những khó khăn lớn nhất là thấy cho chính chúng ta một cách rất rõ ràng, không chỉ những sự vật phía bên ngoài nhưng còn cả sống phía bên trong. Khi chúng ta nói, chúng ta ~~ấy~~ thấy một cái cây hay một bông hoa hay ~~một~~ con người, liệu chúng ta thực sự thấy chúng? Hay chúng ta chỉ thấy hình ảnh mà từ ngữ đã tạo ra? Đó là, khi ~~lạ~~ nhìn một cái cây hay một đám mây của một buổi chiều đầy ánh sáng dịu dịu, bạn thực sự thấy nó, không chỉ bằng đôi mắt của bạn và thuộc trí năng, nhưng còn cả tổng thể, trọn vẹn?

Bạn có khi nào thử nhìn một vật khách quan như một cái cây mà không có lát kỳ liên tưởng nào, bất kỳ hiểu biết nào mà bạn đã thu lượm về nó, mà không có bất kỳ thành kiến nào, bất kỳ nhận xét nào, bất kỳ những từ ngữ nào hình thành một bức màn giữa bạn và cái cây và ngăn cản bạn không thấy nó như nó thực sự là? Hãy thử nó và thấy điều gì thực sự xảy ra khi bạn quan sát cái cây bằng tất cả thân tâm của bạn, bằng toàn bộ năng lượng của bạn. Trong sự mãnh liệt đó bạn sẽ phát giác rằng không có người quan sát, chỉ có chú ý. Chỉ khi nào có không-chú ý thì mới có người quan sát và vật được quan sát. Khi bạn nhìn ngắm cái gì đó bằng chú ý trọn vẹn, không có không gian cho một quan niệm, một công thức, hay một kỷ niệm. Hiểu rõ điều này rất quan trọng bởi vì chúng ta ~~sắp~~ sửa thâm nhập điều gì đó mà đòi hỏi sự tìm hiểu rất cẩn thận.

Chỉ một cái trí nhìn ngắm một cái cây hay những vì sao hay những dòng nước lấp lánh của một con sông bằng sự tự-từ bỏ tuyệt đối mới biết về đẹp là gì, và khi chúng ta thực sự đang thấy chúng ta ở trong một trạng thái của tình yêu. Thông thường chúng ta biết về đẹp qua sự so sánh hay qua điều gì con người đã sắp xếp, mà có nghĩa rằng chúng ta quy về đẹp cho một vật nào đó. Tôi thấy điều gì tôi nghĩ là một

ngôi nhà đẹp, và vẻ đẹp đó tôi trân trọng bởi vì hiểu biết về kiến trúc của tôi và bằng cách so sánh nó với những ngôi nhà khác mà tôi đã từng thấy. Và lúc này tôi đang tự hỏi chính mình, ‘Liệu có một vẻ đẹp mà không có một vật?’ Khi có một người quan sát mà là người kiểm duyệt, người trải nghiệm, người suy nghĩ, không có vẻ đẹp bởi vì vẻ đẹp là cái gì đó phía bên ngoài, cái gì đó người quan sát nhìn ngắm và nhận xét. Nhưng khi không có người quan sát – và điều này đòi hỏi nhiều thiên định, nhiều tìm hiểu – vậy thì có vẻ đẹp mà không có một vật.

Vẻ đẹp nằm trong sự tự-từ bỏ hoàn toàn của người quan sát và vật được quan sát, và có thể có sự tự-từ bỏ chỉ khi nào có một tổng thể – không phải một của vị giáo sĩ với sự nhẫn tâm khe khắt của nó, những khen thưởng, những luật lệ, và tuân phục của nó, không phải một trong quần áo, những ý tưởng, thức ăn và cư xử – nhưng một của tuyệt đối đơn giản, mà là sự khiêm tốn **tuyệt đối**. Vậy thì không thành tựu, không nấc thang để leo lên; chỉ có bước đầu tiên, và bước đầu tiên là bước bắt diệt.

Ví dụ bạn đang dạo bộ một mình hay với người nào đó và bạn đã ngừng nói chuyện. Bạn được vây quanh bởi thiên nhiên và không **ứng** chó sủa, không tiếng ồn ào của một chiếc xe chạy ngang, hay thậm chí tiếng vỗ cánh của một con chim. Bạn tuyệt đối yên lặng và thiên nhiên chung quanh bạn cũng tuyệt đối yên lặng. Trong trạng thái yên lặng của cả hai, người quan sát và vật được quan sát – khi người quan sát không đang diễn giải điều gì anh ấy quan sát vào tư tưởng – trong yên lặng đó có một chất lượng khác hẳn của vẻ đẹp. Cũng không có thiên nhiên hay người quan sát. Có một trạng thái của cái trí tổng thể, nguyên vẹn, một mình; nó là một mình, không trong cô lập, nhưng trong yên lặng, và yên lặng đó là vẻ đẹp. Khi bạn thương yêu, liệu có một người

quan sát? Có một người quan sát chỉ khi nào tình yêu là ham muốn và vui thú. Khi ham muốn và vui thú không -kết hợp cùng tình yêu, lúc đó tình yêu là mãnh liệt. Nó là, giống như vẻ đẹp, cái gì đó hoàn toàn mới mẻ hàng ngày. Như tôi đã nói, nó không có hôm nay và không có ngày mai.

Chỉ khi nào chúng ta thấy mà không có bất kỳ định kiến nào, bất kỳ hình ảnh nào, chúng ta mới có thể hiệp thông mật thiết cùng bất kỳ thứ gì trong sống. Thật ra, tất cả những liên hệ của chúng ta là tưởng tượng – đó là, được đặt nền tảng trên một hình ảnh được hình thành bởi tư tưởng. Nếu tôi có một hình ảnh về bạn và bạn có một hình ảnh về tôi, dĩ nhiên chúng ta không thấy lẫn nhau như chúng ta thực sự là. Cái gì chúng ta ấy là những hình ảnh chúng ta đã hình thành về lẫn nhau mà ngăn cản chúng ta không hiệp thông, và đó là lý do tại sao những liên hệ diễn tiến sai lầm.

Khi tôi nói tôi bắt bạn, tôi có ý tôi đã biết bạn ngày hôm qua. Tôi không biết bạn thực sự ngay lúc này. Tất cả tôi biết là hình ảnh về bạn của tôi. Hình ảnh đó được sắp xếp vào chung bởi điều gì bạn khen ngợi tôi hay sỉ nhục tôi, điều gì bạn đã làm cho tôi; nó được sắp xếp vào chung bởi tất cả những kỷ niệm tôi có về bạn. Và hình ảnh về bạn của tôi được sắp xếp vào chung trong cùng cách, và chính là những hình ảnh đó mà có liên hệ và chính là nó mà ngăn cản chúng ta không hiệp thông cùng nhau.

Hai người đã sống cùng nhau trong một thời gian dài có một hình ảnh về lẫn nhau mà ngăn cản họ không thực sự trong liên hệ. Nếu chúng ta hiểu rõ sự liên hệ chúng ta có thể đồng-hợp tác, nhưng đồng-hợp tác không thể tồn tại qua những hình ảnh, qua những biểu tượng, qua những ý tưởng thuộc học thuyết. Chỉ khi nào chúng ta hiểu rõ sự liên hệ trung thực giữa lẫn nhau mới có thể có tình yêu, và tình yêu bị khước từ khi chúng ta có những hình ảnh. Vì vậy rất quan

trọng phải hiểu rõ, không phải bằng trí năng nhưng thực sự trong sống hàng ngày của bạn, làm thế nào bạn đã dựng lên những hình ảnh về người bạn của bạn, người chồng của bạn, người hàng xóm của bạn, người con của bạn, quốc gia của bạn, những người lãnh đạo của bạn, những người chính trị của bạn, những thần thánh của bạn – bạn không có gì cả ngoại trừ những hình ảnh.

Những hình ảnh này tạo ra không gian giữa bạn và cái gì bạn quan sát, và trong không gian đó có xung đột. Vì vậy lúc này điều gì chúng ta sẽ cùng nhau tìm ra là liệu có thể được tự do khỏi không gian chúng ta tạo tác, không chỉ phía bên ngoài chúng ta nhưng còn cả phía bên trong chúng ta, không gian mà phân chia con người trong tất cả những liên hệ của họ.

Bây giờ chính sự chú ý bạn trao cho một vấn đề là năng lượng giải quyết được vấn đề đó. Khi bạn trao sự chú ý trọn vẹn – tôi có ý cùng mọi thứ trong bạn – không có người quan sát gì cả. Chỉ có trạng thái của chú ý mà là năng lượng tổng thể, và năng lượng tổng thể đó là hình thức tột đỉnh của chú ý. Dĩ nhiên, trạng thái của cái trí đó phải tuyệt đối yên lặng và yên lặng đó, tĩnh lặng đó, hiện diện khi có sự chú ý trọn vẹn, không phải sự yên lặng bị kỷ luật. Yên lặng tổng thể đó mà trong đó không có người quan sát lẫn vật được quan sát là hình thức tột đỉnh của một cái trí tôn giáo. Nhưng điều gì xảy ra trong trạng thái đó không thể được diễn tả thành những từ ngữ bởi vì điều gì được diễn tả trong những từ ngữ không là sự kiện. Muốn tìm được cho chính bạn, bạn phải trải qua nó.

Mọi vấn đề đều có liên quan đến mọi vấn đề còn lại để cho nếu bạn có thể giải quyết trọn vẹn một vấn đề – không đặt thành vấn đề gì – bạn sẽ thấy rằng bạn có thể gỡ gỡ tất cả những vấn đề khác một cách dễ dàng và giải quyết được

chúng. Dĩ nhiên, chúng ta đang nói về những vấn đề thuộc tâm lý. Chúng ta đã thấy rằng một vấn đề chỉ tồn tại trong thời gian, đó là khi chúng ta gặp gỡ vấn đề không trọn vẹn. Vì vậy chúng ta không những phải nhận biết được bản chất và cấu trúc của vấn đề và thấy nó trọn vẹn, nhưng còn phải gặp gỡ nó khi nó nảy sinh và giải quyết nó ngay tức khắc để cho nó không bám ẽ trong cái trí. Nếu người ta cho phép một vấn đề kéo dài một tháng hay một ngày, hay thậm chí trong một vài phút, nó gây biến dạng cái trí. Vì vậy liệu có thể gặp gỡ tức khắc một vấn đề mà không có bất kỳ sự biến dạng và ngay tức khắc, trọn vẹn, được giải thoát khỏi nó và không cho phép một kỷ niệm, một vết xước trên cái trí, còn sót lại. Những kỷ niệm này là những hình ảnh chúng ta vác theo cùng chúng ta và chính những hình ảnh này gặp gỡ sự việc lạ thường được gọi là sống và thế là có một mâu thuẫn và vì vậy xung đột. Sống là rất thực sự – sống không là một trừu tượng – và khi bạn gặp gỡ nó bằng những hình ảnh, có những vấn đề.

Liệu có thể gặp gỡ mỗi vấn đề mà không có khoảng cách thời gian-không gian này, mà không có khoảng trống giữa chính người ta và sự việc mà người ta sợ hãi? Nó có thể chỉ khi nào người quan sát không có sự tiếp tục, người quan sát mà là người dựng lên hình ảnh, người quan sát mà là một bộ sưu tập của những kỷ niệm và những ý tưởng, mà là một mớ tạp nham của những trừu tượng.

Khi bạn nhìn ngắm các vì sao, có bạn mà đang nhìn ngắm những vì sao trong bầu trời; bầu trời đầy tràn những vì sao sáng, có không khí mát mẻ và có bạn, người quan sát, người trải nghiệm, người suy nghĩ, bạn cùng tâm hồn quần quai của bạn, bạn, trung tâm, đang tạo tác không gian. Bạn sẽ không bao giờ hiểu rõ về không gian giữa chính bạn và các vì sao, chính bạn và người chồng hay người vợ hay người bạn

của bạn, bởi vì bạn không bao giờ nhìn mà không có hình ảnh, và đó là lý do tại sao bạn không biết vẻ đẹp là gì hay tình yêu là gì. ~~B~~h nói về nó, bạn viết về nó, nhưng bạn không bao giờ biết nó ngoại trừ những khoảnh khắc hiếm hoi của tự-từ bỏ hoàn toàn. Chẳng nào còn có một trung tâm đang tạo tác không gian quanh chính nó, không có tình yêu lẫn vẻ đẹp. Khi không có trung tâm và không có chu vi, vậy thì có tình yêu. Và khi bạn thương yêu, bạn là vẻ đẹp.

Khi bạn nhìn ngắm một khuôn mặt đối diện, bạn đang nhìn ngắm từ một trung tâm và trung tâm đó tạo tác không gian giữa con người và con người, và đó là lý do tại sao sống của chúng ta quá trống rỗng và chai lì. Bạn không thể vun đắp tình yêu hay vẻ đẹp, bạn cũng không thể sáng chế sự thật, nhưng nếu bạn luôn luôn nhận biết được bạn đang làm gì, bạn có thể vun đắp sự nhận biết. Và từ sự nhận biết đó bạn sẽ bắt đầu thấy bản chất của vui thú, ham muốn, và đau khổ và sự cô độc lẫn buồn chán hoàn toàn của con người, và vậy thì bạn sẽ bắt gặp cái sự việc đó được gọi là ‘không gian.’

Khi có không gian giữa bạn và vật bạn đang quan sát, bạn sẽ biết không có tình yêu; và nếu không có tình yêu, đâu bạn cố gắng đổi mới thế giới hay tạo ra một trật tự xã hội mới hăng say ~~đ~~ chẳng nào hay bạn bàn về những cải thiện nhiều bao nhiêu, bạn sẽ chỉ tạo tác sự đau khổ. Vậy là nó tùy thuộc bạn. Không có người lãnh đạo, không có người thầy, không có ai ~~ch~~ bảo cho bạn phải làm gì. Bạn chỉ có một mình trong thế giới hung bạo và điên khùng này.

Từ quyển **Thư gửi Trường học, Quyển 2**

Ngày 1 tháng 11 năm 1983

Người ta hoàn toàn chắc chắn rằng những người giáo dục ý thức được điều gì đang thực sự xảy ra trong thế giới. Con người đã bị phân chia, theo chủng tộc, theo tôn giáo, theo chính trị, theo kinh tế và sự phân chia này là từng mảnh. Nó đang tạo ra hỗn loạn vô cùng trong thế giới, những chiến tranh, mọi loại lừa gạt thuộc chính trị và vân vân. Có sự lan tràn của bạo lực và con người chống lại con người. Đây là trạng thái thực sự của hỗn loạn trong thế giới, trong xã hội mà chúng ta sống, và xã hội này được tạo ra bởi tất cả những con người với văn hóa của họ, những phân chia ngôn ngữ của họ, sự tách rời theo miền đất của họ. Tất cả việc này đang nuôi dưỡng không chỉ hỗn loạn mà còn thù hận, nhiều đối nghịch xung khắc và những khác biệt về ngôn ngữ thêm nữa. Đây là điều gì đang xảy ra và trách nhiệm của người giáo dục thực sự rất lớn lao. Trong tất cả những ngôi trường này, anh ấy quan tâm đến việc tạo ra một con người tốt lành có một cảm thấy của liên hệ toàn cầu, không thuộc quốc gia, miền đất, tách rời, theo tôn giáo không bám vào những truyền thống cũ kỹ không còn sinh khí mà thực sự chẳng có chút giá trị nào cả. Trách nhiệm của anh ấy, như một người giáo dục

trở thành mỗi lúc một nghiêm trọng hơn, mỗi lúc một cam kết hơn, mỗi lúc một quan tâm đến sự giáo dục những em học sinh của anh ấy.

Nền giáo dục này đang thực sự làm cái gì? Liệu nó đang thực sự giúp đỡ con người, con cái của anh ấy, trở nên quan tâm nhiều hơn, hòa nhã nhiều hơn, rộng lượng nhiều hơn, không phải là quay trở lại khuôn mẫu cũ kỹ, sự xấu xa và hư đốn cũ kỹ của thế giới này? Nếu anh ấy thực sự quan tâm, vì anh ấy phải như thế, vậy thì anh ấy phải giúp đỡ em học sinh tìm được sự liên hệ của em học sinh cùng thế giới, thế giới không phải của sự tưởng tượng hay cảm tính lãng mạn, nhưng cùng thế giới thực tế mà trong đó tất cả mọi sự việc đang xảy ra. Và cũng vậy cùng thế giới của thiên nhiên, sa mạc, những cánh rừng hay một ít cây cối chung quanh anh ấy, và cùng những thú vật của thế giới. May mắn thay, thú vật không có chủ nghĩa quốc gia; chúng sẵn mỗi chỉ để tồn tại mà thôi. Nếu người giáo dục và em học sinh mất đi sự hiệp thông của họ cùng thiên nhiên, cùng cây cối, cùng biển cả đang cuộn cuộn sóng, chắc chắn mỗi người sẽ mất đi sự hiệp thông của anh ấy cùng con người.

Thiên nhiên là gì? Có nhiều cuộc nói chuyện và nỗ lực để bảo vệ thiên nhiên, những con thú, những con chim, những con cá voi và những con cá heo, để khai thông những con sông bị ô nhiễm, những ao hồ, những cánh đồng xanh tươi và vân vân. Thiên nhiên không ~~đ~~ sắp xếp vào với nhau bởi tư tưởng, giống như tôn giáo, giống như niềm tin. Thiên nhiên là con ~~o~~p, là con thú phi thường đó với năng lượng của nó, ý thức được quyền lực lớn lao của nó. Thiên nhiên là cái cây cô đơn trong cánh ~~h~~ng, những đồng cỏ và cánh rừng, nó chính là con sóc nhút nhát đó đang giấu mình sau một cành cây. Thiên nhiên là con kiến và con ong và tất cả sinh vật của quả đất. Thiên nhiên là con sông, không phải

một con sông đặc biệt, dù ằng nó là sông Hằng, sông Thames, hay sông Mississippi. Thiên nhiên lắt cả những hòn núi kia, phủ đầy tuyết, cùng những thung lũng xanh sẫm màu và những dãy đồi gập gờ biển cả. Vũ trụ là bộ phận của thế giới này. Người ta phải có một cảm thấy cho tất cả những việc này, không phải hủy diệt nó, không phải giết chóc vì vui thú của người ta, không phải giết chết những con thú để bày biện trên bàn ăn của người ta. Chúng ta cũng giết chết cải bắp, các loại rau mà chúng ta ăn, nhưng người ta phải vạch một đường giới hạn ở một nơi nào đó. Nếu bạn không ăn rau, vậy thì làm sao bạn sống được? Vì vậy người ta phải nhận thức rõ một cách thông minh.

Thiên nhiên là ộ phận thuộc sống của chúng ta. Chúng ta lớn lên từ hạt giống, quả đất, và chúng ta là bộ phận của tất cả việc đó nhưng chúng ta đang nhanh chóng đánh mất đi sự nhận biết rằng chúng ta là những con thú giống như những con thú khác. Liệu rằng bạn có một cảm thấy cùng cái cây đó, nhìn ngắm nó, thấy vẻ đẹp của nó, lắng nghe âm thanh mà nó tạo ra; nhạy cảm cùng cái cây bé tí, cùng ọng cỏ dại mảnh khảnh, cùng dây leo đó đang leo thẳng lên bức tường, cùng ánh sáng trên những chiếc lá và nhiều cái bóng hay không? Người ta phải nhận biết được tất cả những việc này và có ý thức hiệp thông đó cùng thiên nhiên quanh chúng ta. Bạn có lẽ sống trong một thị trấn nhưng bạn cũng có cây cối dây đó. Một bông hoa ở ngôi vườn nhà bên cạnh có lẽ được chăm sóc không kỹ lưỡng lắm, phủ đầy cỏ dại, nhưng hãy nhìn ngắm nó, cảm thấy rằng bạn là bộ phận của tất cả những sự vật đó, bộ phận của tất cả những sinh vật sống. Nếu bạn gây tổn thương thiên nhiên, bạn đang gây tổn thương chính mình.

Người ta biết rằng tất cả những điều này đã được nói trước kia trong nhiều cách khác nhau nhưng chúng ta dường

như không chú ý bao nhiêu cả. Có phải đó là bởi vì chúng ta bị trói buộc trong mạng lưới riêng của chúng ta về những vấn đề, những ham muốn riêng của chúng ta, những thúc giục tìm kiếm vui thú và đau khổ riêng của chúng ta, đến độ chúng ta không bao giờ nhìn ngắm chung quanh, không bao giờ nhìn ngắm mặt trăng hay sao? Hãy quan sát nó đi. Quan sát nó bằng tất cả cặp mắt và đôi tai của bạn, khứu giác của bạn. Hãy quan sát. Hãy nhìn ngắm như thể bạn đang nhìn ngắm nó lần đầu tiên. Nếu bạn có thể làm được điều đó, cái cây đó, cái bụi đó, cọng cỏ đó, bạn đang thấy lần đầu tiên. Vậy thì bạn có thể thấy được người giáo dục của bạn, người mẹ, người cha, người anh, người chị của bạn, lần đầu tiên. Có một cảm thấy lạ thường về việc đó: kỳ diệu, kinh ngạc, hiền hòa của một buổi sáng trong lành mà không bao giờ đã là trước kia, không bao giờ sẽ là. Hãy thực sự hiệp thông cùng thiên nhiên, không phải bị trói buộc vào từ ngữ trong những giải thích diễn tả về nó, nhưng hãy là một bộ phận của nó, hãy ý thức, cảm thấy rằng bạn thuộc tất cả những sự vật đó, có thể có tình yêu cho tất cả những sự vật đó, để vui thích nhìn ngắm một con nai, một con thằn lằn trên tường, cành cây bị gãy đang nằm trên mặt đất. Hãy nhìn ngắm sao hôm hay mặt trăng mới mọc, không từ ngữ, không chỉ nói rằng nó đẹp làm sao đâu rồi ngoảnh mặt đi, bị cuốn hút bởi một cái gì khác nữa, nhưng hãy nhìn ngôi sao đơn chiếc đó, mặt trăng non mỏng manh như thể lần đầu tiên bạn mới thấy. Nếu có sự hiệp thông như thế giữa bạn và thiên nhiên vậy thì bạn có thể hiệp thông cùng con người, cùng cậu bé đang ngồi kế bên, cùng người giáo dục của bạn, hay cùng cha mẹ của bạn. Chúng ta đã mất tất cả ý thức hiệp thông không chỉ cả những lời nói thương yêu và ân cần mà còn cả ý thức hiệp thông trong yên lặng. Nó là một ý thức rằng chúng ta tất cả đều cùng chung, rằng chúng ta là tất cả nhân loại, không bị phân

chia, không bị vỡ vụn, không phụ thuộc vào bất kỳ nhóm người hay chủng tộc đặc biệt nào, hay vào bất kỳ khái niệm lý tưởng nào, nhưng rằng chúng ta là tất cả nhân loại, tất cả chúng ta đều đang sống trên quả đất đẹp đẽ, lạ thường này.

Bạn có khi nào thức dậy vào buổi sáng và nhìn qua cửa sổ, hay đi ra ngoài hành lang và nhìn ngắm cây cối cùng bình minh của mùa xuân? Hãy sống cùng nó. Hãy lắng nghe tất cả những âm thanh, tiếng thì thầm, ngọn gió nhẹ nhàng lay động giữa những chiếc lá. Hãy quan sát ánh sáng trên chiếc lá đó và nhìn ngắm mặt trời leo lên đỉnh đồi, lan tràn qua những cánh đồng cỏ. Và con sông khô cạn, hay con thú đó đang gặm cỏ và những con cừu kia ở bên kia đồi, hãy nhìn ngắm chúng. Hãy nhìn ngắm chúng cùng ý thức của thương yêu trù mên, ân cần, rằng bạn không muốn gây tổn thương cho một sự vật. Khi bạn có sự hiệp thông như vậy cùng thiên nhiên, vậy thì liên hệ của bạn cùng người khác trở nên đơn giản, rõ ràng, không còn một mảy may xung đột.

Đây là một trong những trách nhiệm của người giáo dục, không chỉ dạy môn toán hay làm thế nào vận hành một máy vi tính. Còn quan trọng hơn nữa là có được sự hiệp thông cùng những con người mà chịu đựng khổ sở, đấu tranh và có nỗi đau khổ lớn lao và sự quẫn quai của người nghèo đói, và cùng những con người kia đang ngồi trong một chiếc xe sang trọng. Nếu người giáo dục quan tâm đến những việc này, anh ấy đang giúp đỡ em học sinh trở nên nhạy cảm, nhạy cảm cùng những đau khổ của người khác, cùng những tranh đấu, những lo âu và những buồn phiền của người khác, và những cái cọ người ta có trong gia đình. Nó phải là trách nhiệm của người giáo dục để giáo dục các em, những em học sinh, có sự hiệp thông như thế cùng thế giới. Thế giới có lẽ quá rộng lớn nhưng thế giới là nơi mà anh ấy hiện diện; đó là thế giới của anh ấy. Và việc này tạo ra một đề ý ân cần, một

trìu mền tự nhiên cho những sự vật và những người khác, lịch sự lễ phép và cách cư xử không còn thô bạo, hiểm độc, cộc cằn.

Người giáo dục phải nói về tất cả những điều này, không chỉ bằng từ ngữ nhưng chính anh ấy phải cảm thấy nó, cái thế giới, thế giới của thiên nhiên và thế giới của con người. Chúng gắn bó mật thiết và ảnh hưởng lẫn nhau. Con người không thể nào tẩu thoát khỏi thế giới đó. Khi anh ấy hủy diệt thiên nhiên, anh ấy đang hủy diệt chính mình. Khi anh ấy giết chết một sinh vật, anh ấy đang giết chết chính mình. Kẻ thù không là ai khác nhưng là chính bạn. Sống hòa thuận cùng thiên nhiên, cùng thế giới, tự nhiên sẽ tạo ra một thế giới hoàn toàn khác hẳn.

Từ quyển **Thư gửi Trường học, Quyển 2**

Ngày 15 tháng 11 năm 1983

Bạn học hành nhiều bằng nhìn ngắm, nhìn ngắm những sự vật quanh bạn, nhìn ngắm những con chim, cái cây, nhìn ngắm những bầu trời, các vì sao, chòm sao Orion, chòm sao Dippe, sao Hôm. Bạn học hành bằng nhìn ngắm cả những sự vật quanh bạn lẫn những con người, họ đi đứng như thế nào, cử chỉ của họ như thế nào, những từ ngữ họ sử dụng như thế nào, họ ăn mặc như thế nào. Bạn không chỉ nhìn ngắm mọi thứ bên ngoài mà còn nhìn ngắm chính bản thân bạn, tại sao bạn suy nghĩ điều này hay điều kia, cách cư xử của bạn, thái độ của bạn trong sống hàng ngày, tại sao cha mẹ muốn bạn làm việc này hay việc kia. Bạn đang nhìn ngắm, không đang chống đối. Nếu bạn chống đối, bạn không học hành. Hay nếu bạn đến được một một loại kết luận nào đó, một loại ý kiến nào đó mà bạn suy nghĩ là đúng và bám chặt vào điều đó, vậy thì tự nhiên bạn sẽ không bao giờ học hành. Học hành cũng cần thiết phải có tự do và tánh hiếu kỳ, ý thức muốn biết tại sao bạn và những người khác cư xử trong một cách nào đó, tại sao con người giận dữ, tại sao bạn bực bội.

* * *

Cha mẹ của bạn, đặc biệt ở phương Đông, chỉ bảo cho bạn nên lập gia đình với ai và sắp xếp cuộc hôn nhân, chỉ bảo cho bạn nghề nghiệp nào nên làm. Vì vậy bộ não chấp nhận cách dễ dàng và cách dễ dàng đó không phải luôn luôn là cái cách đúng. Tôi thắc mắc liệu bạn có thấy rằng không một ai yêu thích gì công việc làm củ a họ, ngoại trừ có lẽ một ít người khoa học, những họa sĩ và những nhà khảo cổ học. Nhưng một con người bình thường, trung bình ít khi nào yêu công việc gì anh ấy đang làm. Anh ấy bị thúc đẩy bởi xã hội, bởi cha mẹ của anh ấy, hay bởi sự thôi thúc để có nhiều tiền bạc hơn. Vì vậy học hành bằng quan sát rất, rất cẩn thận thế giới bên ngoài, thế giới bên ngoài bạn, và thế giới bên trong – đó là, thế giới của chính bản thân bạn.

Từ quyển **Nói chuyện ở Châu Âu 1968,**

Paris, ngày 25 tháng 4 năm 1968

Sự liên hệ chỉ có thể tồn tại khi có sự tự-từ bỏ hoàn toàn của cái ngã, ‘cái tôi.’ Khi cái tôi không còn, vậy thì bạn có liên hệ, trong đó không có sự tách rời. Có thể người ta đã không cảm thấy điều đó, phủ nhận tổng thể (không phải bằng trí năng nhưng thực sự), chấm dứt hoàn toàn cái tôi. Và có lẽ đó là điều gì hầu hết chúng ta đang tìm kiếm, thuộc tình dục hay qua sự đồng hóa cùng cái gì đó to tát hơn. Nhưng lại nữa điều đó, qui trình của đồng hóa cùng cái gì to tát hơn đó, là sản phẩm của tư tưởng; và tư tưởng là cũ kỹ (giống như cái tôi, cái ngã, nó ~~thực~~ ngày hôm qua), nó luôn luôn cũ kỹ. Vậy là câu hỏi nảy sinh: làm thế nào có thể xóa sạch hoàn toàn qui trình gây tách rời này, qui trình này mà là trung tâm trong cái tôi. Làm thế nào điều này sẽ được thực hiện? Bạn hiểu rõ câu hỏi? Làm thế nào tôi (mà mọi hoạt động thuộc sống hàng ngày của nó đều mang sợ hãi, lo âu, thất vọng, đau khổ, rối loạn, và hy vọng), làm thế nào cái tôi mà tự-tách rời chính nó khỏi một cái khác, qua đồng hóa cùng Thượng đế, cùng tình trạng bị quy định của nó, cùng xã hội của nó, cùng hoạt động luân lý và xã hội của nó, cùng Chính thể, và vân vân – làm thế nào cái tôi đó sẽ chết đi, biến mất để cho con người có thể có liên hệ? Bởi vì nếu chúng ta không có liên

hệ, vậy thì chúng ta sẽ cùng nhau sống trong chiến tranh. Có lẽ không có giết chóc lẫn nhau bởi vì việc đó đang trở thành quá nguy hiểm, ngoại trừ trong những quốc gia xa xôi. Làm thế nào chúng ta có thể sống để cho không có sự tách rời, để cho chúng ta có thể thực sự có đồng-hợp tác?

Có quá nhiều việc phải thực hiện trong thế giới: xóa sạch nghèo đói; sống hạnh phúc; sống thanh thản thay vì cùng đau khổ và sợ hãi; để xây dựng một loại xã hội hoàn toàn khác hẳn, một luân lý vượt tr ên tất cả luân lý. Nhưng điều này chỉ có thể hiện diện khi tất cả luân lý của xã hội hiện nay hoàn toàn bị phủ nhận. Có quá nhiều việc phải thực hiện và nó không thể được thực hiện nếu có qui trình liên tục gây tách rời này đang xảy ra. Chúng ta nói về ‘cái tôi’ và ‘cái của tôi’ và ‘cái khác’ – cái khác là vượt khỏi bức tường, cái tôi và cái của tôi là phía bên này của bức tường. Vì vậy làm thế nào bản thể của kháng cự đó, mà là cái tôi, làm thế nào cái đó có thể hoàn toàn ‘xóa sạch’? Bởi vì đó thực sự là câu hỏi cơ bản nhất trong tất cả liên hệ, bởi vì người ta thấy rằng sự liên hệ giữa những hình ảnh không là liên hệ gì cả và rằng khi loại liên hệ đó còn tồn tại phải có xung đột, rằng chúng ta phải tranh cãi với nhau.

Khi bạn tự-đặt ra câu hỏi đó cho chính bạn, chắc chắn bạn sẽ **hỏi**, ‘Tôi phải sống trong một chân không, trong một trạng thái của trống không?’ Tôi không hiểu liệu bạn đã từng biết có một cái trí hoàn toàn trống không là gì? Bạn đã sống trong không gian được tạo tác bởi ‘cái tôi’ (mà là một không gian rất nhỏ). Không gian mà ‘cái tôi’, qui trình tự-tách rời, đã dựng lên giữa một người và một người khác là tất cả không gian mà chúng ta **bắt** – không gian giữa chính nó và chu vi – biên giới mà tư tưởng đã tạo ra. Và trong không gian này chúng ta **sống**, trong không gian này có phân chia. **Bạn** nói, ‘Nếu tôi xóa sạch cái tôi, hay nếu tôi buông bỏ trung tâm

của cái tôi, tôi sẽ sống trong một chân không.’ Nhưng liệu bạn có khi nào thực sự buông bỏ cái tôi, thực sự, để cho không có cái tôi gì cả? Liệu bạn có khi nào sống trong thế giới này, đi đến văn phòng trong tinh thần đó, sống cùng người vợ hay người chồng của bạn? Nếu bạn đã sống theo cách đó, bạn sẽ biết rằng có một trạng thái của liên hệ trong đó cái tôi không hiện diện, mà không là Không tưởng, không là một sự việc để mơ tưởng, hay một trải nghiệm vô ý nghĩa, huyền bí, nhưng cái gì đó có thể thực sự được thực hiện – sống tại một kích thước nơi có sự hiệp thông cùng tất cả những con người.

Nhưng điều đó chỉ có thể hiện diện khi chúng ta hiểu rõ tình yêu là gì. Và muốn hiện diện, muốn sống trong trạng thái đó, người ta phải hiểu rõ sự vui thú của tư tưởng và tất cả hệ thống máy móc của nó. Vậy thì tất cả hệ thống phức tạp mà người ta đã dựng lên cho chính người ta, quanh người ta, có thể được nhìn thấy trong chớp mắt. Người ta đã không phải trải qua tất cả qui trình phân tích này từng bước một. Tất cả phân tích là phân chia, và thế là không có đáp án qua cái cửa đó.

Có vấn đề phức tạp vô cùng của sự tồn tại này cùng tất cả những sợ hãi, những lo âu, những hy vọng, những hân hoan, hạnh phúc qua mau của nó, nhưng sự phân tích sẽ không giải quyết được nó. Vậy là điều gì sẽ làm là thấu nhận tất cả thật mau lẹ, như một tổng thể. Bạn biết bạn hiểu rõ cái gì đó chỉ khi nào bạn nhìn – không phải bằng một cái nhìn được đào tạo kéo dài, cái nhìn được đào tạo của một họa sĩ, một người khoa học, hay cái người đã luyện tập ‘nhìn như thế nào’. Bạn thấy nó nếu bạn nhìn bằng sự chú ý hoàn toàn; bạn thấy sự việc tổng thể trong một chớp mắt. Và vậy là bạn sẽ thấy bạn vượt khỏi nó. Vậy là bạn vượt khỏi thời gian; thời gian không còn nữa và vậy là đau khổ kết thúc. Một con

người đang đau khổ, hay sợ hãi, không có liên hệ. Làm thế nào một con người đang theo đuổi quyền hành có thể có sự liên hệ? Anh ấy có lẽ có một gia đình, ngủ cùng người vợ, nhưng anh ấy không có liên hệ. Một con người đang ganh đua với một người khác không có liên hệ gì cả. Và tất cả cấu trúc xã hội của chúng ta đều được đặt nền tảng trên điều này. Một cách cơ bản, một cách cốt lõi, có liên hệ có nghĩa sự kết thúc của cái tôi mà nuôi dưỡng sự tách rời và đau khổ.

Từ quyển **Nói chuyện ở Châu Âu 1968,**

Amsterdam, ngày 22 tháng 5 năm 1968

Khi người ta quan sát điều gì đang xảy ra trong thế giới, sự hỗn loạn, sự hoang mang và sự tàn nhẫn của con người đối với con người, mà không có tôn giáo hay trật tự xã hội nào – hay có lẽ vô-trật tự – đã có thể ngăn cản, khi người ta theo dõi những hoạt động của những người chính trị, những người kinh tế, những người đổi mới xã hội, khắp thế giới, người ta thấy rằng họ đã tạo ra mỗi lúc một hỗn loạn hơn, mỗi lúc một đau khổ hơn. Những tôn giáo, mà là những niềm tin có tổ chức, chắc chắn không cách nào đã giúp đỡ mang lại trật tự, sự hạnh phúc vĩnh cửu, sâu thẳm cho con người. Cũng không có bất kỳ những Không tưởng, dù Cộng sản hay bất kỳ những nhóm thiểu số kia mà đã thành lập những cộng đồng, đã mang lại bất kỳ sự rõ ràng vĩnh cửu, sâu thẳm cho con người. Và người ta cần sự cách mạng cơ bản khắp thế giới; một thay đổi triệt để là cần thiết. Chúng ta không có ý một cách mạng bên ngoài, nhưng một cách mạng bên trong tại mức độ tâm lý, mà chắc chắn là sự hy vọng duy nhất, là sự ‘cứu rỗi’ duy nhất – nếu chúng ta có thể sử dụng từ ngữ đó – cho con người. Những học thuyết đã tạo ra sự tàn nhẫn, chúng đã gây ra vô vàn hình thức giết chóc, những chiến tranh; những học thuyết, dù cao cả đến chừng nào, thật ra lại

hoàn toàn không-cao cả. Phải có một thay đổi tổng thể trong chính cấu trúc của những tế bào não, trong chính cấu trúc của tư tưởng. Và muốn tạo ra sự biến đổi, cách mạng, hay thay đổi sâu thẳm vĩnh cửu, người ta cần nhiều năng lượng. Người ta cần một nỗ lực, một mãnh liệt liên tục, được duy trì, không phải sự thích thú ngẫu nhiên hay sự nhiệt thành thoáng chốc mà tạo ra một chất lượng nào đó của năng lượng, mà chẳng mấy chốc sẽ tan biến . . . Và năng lượng đó con người đã hy vọng tìm được qua sự kháng cự, qua sự kỷ luật, sự bất chước, sự tuân phục liên tục . . . Tuy nhiên sự kháng cự, sự kỷ luật, sự bất chước, sự tuân phục, chỉ là một điều chỉnh đến một ý tưởng, đã không trao tặng con người sức mạnh và năng lượng cần thiết đó. Vì vậy người ta phải tìm ra một hành động khác hẳn mà sẽ trao tặng năng lượng cần thiết này.

Trong cấu trúc hiện nay của xã hội, trong sự liên hệ của chúng ta giữa con người và con người; chúng ta càng hành động nhiều bao nhiêu, chúng ta càng có ít năng lượng bấy nhiêu. Bởi vì trong hành động đó có sự mâu thuẫn, sự phân chia, và vì vậy hành động đó mang lại xung đột và thế là lãng phí năng lượng. Người ta phải tìm ra năng lượng, mà đang duy trì, mà liên tục, mà không yếu đi . Và tôi nghĩ có một hành động như thế để tạo ra chất lượng quan trọng này mà cần thiết cho một cách mạng cơ bản sâu thẳm trong cái trí. Đối với chúng ta, hành động – mà là ‘làm’, hoạt động – xảy ra phụ thuộc vào một ý tưởng, một công thức, hay một khái niệm. Nếu bạn quan sát những hoạt động riêng của bạn, chuyên động hàng ngày riêng của bạn trong hành động, bạn sẽ thấy rằng bạn đã hình thành một ý tưởng hay một học thuyết và phụ thuộc vào đó bạn hành động. Vì vậy, có một phân chia giữa ý tưởng của bạn nên làm gì, hay bạn nên là gì, hay bạn nên hành động ra sao, và hành động thực sự; bạn có thể thấy điều đó trong chính bạn rất rõ ràng. Vì vậy, hành

động luôn luôn là sự phỏng chừng đến công thức, đến khái niệm, đến lý tưởng. Và có một phân chia, một tách rời, giữa cái gì nên là và cái gì là, mà tạo ra sự phân hai và thế là có xung đột.

Làm ơn, đừng chỉ lắng nghe một chuỗi những từ ngữ – những từ ngữ không có ý nghĩa gì trong chính chúng, những từ ngữ đã không bao giờ tạo ra bất kỳ sự thay đổi cơ bản nào trong con người; bạn có thể chất đồng những từ ngữ, trang trí một vòng hoa quanh chúng, như hầu hết chúng ta đều làm, và sống dựa vào những từ ngữ, nhưng chúng là tro bụi, chúng không sáng tạo vẻ đẹp cho sống. Những từ ngữ không tạo ra tình yêu, và nếu bạn chỉ đang lắng nghe một chuỗi những ý tưởng hay những từ ngữ, vậy thì tôi e rằng bạn sẽ rời khỏi đây mà chẳng có gì. Nhưng nếu bạn có lắng nghe, không chỉ người nói, nhưng còn cả những suy nghĩ riêng của bạn, lắng nghe phương cách thực sống riêng của bạn, lắng nghe điều gì đang được nói không phải như điều gì đó phía bên ngoài của bạn, nhưng đang thực sự xảy ra bên trong bạn, vậy thì bạn sẽ thấy sự thật – hay sự giả dối – của điều gì đang được nói. Người ta phải thấy điều gì là sự thật hay điều gì là giả dối cho chính người ta, không phải qua người nào khác. Và muốn tìm được điều đó bạn phải lắng nghe, bạn phải trao chú ý, thương yêu, ân cần, mà có nghĩa rất nghiêm túc, bởi vì chỉ cái trí rất nghiêm túc mới có sống – có một phong phú của sống. Nhưng không có sự phong phú của sống cho người hiếu kỳ, cho người trí năng, cho người cảm xúc, cho người cảm tính.

* * *

Chúng ta cần năng lượng vô biên để tạo ra một thay đổi tâm lý trong chính chúng ta, như những con người, bởi vì

chúng ta đã sống quá lâu trong một thế giới của giả tạo, trong một thế giới của tàn nhẫn, bạo lực, tuyệt vọng, lo âu. Muốn sống như con người, một cách thông minh, người ta phải thay đổi. Muốn tạo ra một thay đổi bên trong chính người ta và vì vậy bên trong xã hội, người ta cần năng lượng cơ bản này, bởi vì cá thể không khác biệt xã hội – xã hội là cá thể và cá thể là xã hội. Và để tạo ra một thay đổi cốt lõi, cơ bản, cần thiết trong cấu trúc của xã hội – mà là thoái hóa, mà là vô luân lý – phải có sự thay đổi trong quả tim và cái trí của con người. Muốn tạo ra sự thay đổi đó, bạn cần năng lượng vô biên và năng lượng đó bị khước từ hay bị biến dạng hay bị xuyên tạc khi bạn hành động phụ thuộc vào một ý tưởng, mà là điều gì chúng ta làm trong sống hàng ngày của chúng ta. Ý tưởng được đặt nền tảng trên lịch sử quá khứ, hay trên kết luận nào đó, vì vậy nó không là hành động gì cả, nó là một phông chừng đến một công thức.

Vì vậy, người ta hỏi liệu có một hành động không bị đặt nền tảng trên một ý tưởng, trên một kết luận được hình thành bởi những sự việc đã xảy ra, chết rồi.

* * *

Có hành động như thế. Phát biểu điều này không là sự sáng chế của một ý tưởng khác. Người ta phải tìm ra hành động đó cho chính người ta, và muốn tìm ra, người ta phải bắt đầu ngay tại sự khởi đầu của cách cư xử thuộc con người của chúng ta, của chất lượng cái trí thuộc con người của chúng ta. Đó là, chúng ta không bao giờ một mình, chúng ta có lẽ đang dạo bộ trong một cánh rừng một mình, nhưng chúng ta không bao giờ một mình. Bạn có lẽ cùng gia đình, trong xã hội, nhưng cái trí con người quá bị quy định bởi trải nghiệm, hiểu biết, ký ức thuộc quá khứ, đến độ nó không biết

‘một mình’ có nghĩa gì. Và người ta sợ hãi một mình bởi vì một mình hàm ý – đúng chứ? – rằng người ta phải ở ngoài xã hội. Người ta có lẽ sống trong xã hội, nhưng người ta phải là một người bên ngoài đối với xã hội. Và muốn là một người bên ngoài đối với xã hội người ta phải được tự do khỏi xã hội. Xã hội yêu cầu bạn phải hành động tùy theo một ý tưởng; đó là tất cả mà xã hội biết; đó là tất cả mà những con người biết – tuân phục, bắt chước, chấp nhận, vâng lời. Và khi người ta chấp nhận những quy định của truyền thống, tuân phục vào khuôn mẫu mà xã hội đã thiết lập (mà có nghĩa những con người đã thiết lập), vậy thì người ta là bộ phận của toàn sự tồn tại bị quy định của con người mà lãng phí năng lượng của nó qua nỗ lực liên tục, xung đột, hỗn loạn, đau khổ liên tục. Liệu con người có thể được tự do khỏi hỗn loạn này, khỏi xung đột này?

Tại cơ bản, xung đột này là giữa hành động và hành động đó nên là gì. Và người ta quan sát bên trong chính người ta, vì người ta phải, xung đột này liên tục làm cạn kiệt năng lượng. Toàn cấu trúc xã hội – mà là ganh đua, hung hăng, tự-so sánh chính mình với một người khác, chấp nhận một học thuyết, một niềm tin, và vân vân – bị đặt nền tảng trên xung đột, không chỉ bên trong chính người ta mà còn cả phía bên ngoài. Và chúng ta nói, ‘Nếu không có xung đột bên trong chính người ta, không đấu tranh, trận chiến, chúng ta sẽ trở thành giống như thú vật, chúng ta sẽ trở thành lười biếng’, mà không là sự kiện thực sự. Chúng ta không biết bất kỳ loại sống nào khác hơn loại sống mà chúng ta sống, mà là đấu tranh liên tục từ khoảnh khắc chúng ta được sinh ra cho đến khi chúng ta chết đi; đó là tất cả mà chúng ta biết.

Khi người ta quan sát nó, người ta có thể thấy điều đó lãng phí năng lượng biết chừng nào. Và người ta phải giải thoát chính người ta khỏi vô-trật tự của xã hội này, khỏi vô-

luân lý của xã hội này – mà có nghĩa người ta phải một mình. Mặc dù bạn có lẽ sống trong xã hội, bạn không còn đang chấp nhận cấu trúc và những giá trị của nó – sự tàn nhẫn, sự ganh tị, sự ghen tuông, tinh thần ganh đua – và vì vậy bạn một mình, và khi bạn một mình, bạn chín chắn. Chín chắn không thuộc tuổi tác.

Khắp thế giới có sự phản kháng, nhưng phản kháng đó không qua hiểu rõ được toàn cấu trúc của xã hội, mà là chính bạn. Phản kháng đó là tách rời; đó là, người ta có thể phản kháng chống lại một chiến tranh đặc biệt, hay đánh nhau và giết chết một người khác trong chiến tranh ưa thích của người ta, hay một người tin tưởng tôn giáo phụ thuộc vào một văn hóa hay cấu trúc đặc biệt – Tin lành, Thiên chúa giáo, Ấn giáo, bất kỳ tôn giáo nào bạn muốn. Nhưng phản kháng có nghĩa phản kháng chống lại toàn cấu trúc, không phải chống lại một mảnh đặc biệt của văn hóa đó. Muốn hiểu rõ toàn cấu trúc, trước hết người ta phải nhận biết được nó, trước hết người ta phải nhìn ngắm nó, trở nên ý thức được nó – đó là, nhận biết một cách không chọn lựa được nó. Bạn không thể chọn lựa một phần đặc biệt của xã hội và nói, ‘Tôi ưa thích cái này, tôi không-ưa thích cái kia; cái này làm hài lòng tôi, và cái kia không làm hài lòng tôi.’ Ấy thì bạn chỉ đang tuân phục vào một khuôn mẫu đặc biệt và đang kháng cự khuôn mẫu khác, vì vậy bạn vẫn còn bị trói buộc trong đấu tranh. Vì vậy điều gì quan trọng là trước hết thấy bức tranh của toàn sự tồn tại của con người này, sự tồn tại hàng ngày thuộc sống của chúng ta. Muốn thấy nó – không phải như một ý tưởng, không phải như một khái niệm, nhưng thực sự nhận biết được nó như người ta nhận biết được đang bị đói. Bị đói không là một ý tưởng, nó không là một khái niệm, nó là một sự kiện. Tương tự như thế, thấy hỗn loạn này, đau khổ này, đấu tranh liên tục không ngừng nghỉ này, khi người

ta nhận biết không-chọn lựa được toàn sự việc này, vậy thì không có xung đột gì cả; vậy thì người ta ở phía bên ngoài cấu trúc xã hội bởi vì cái trí đã tự-giải thoát chính nó khỏi sự vô lý của xã hội.

* * *

Bạn biết, con người – đó là nỗi người chúng ta bất kỳ chúng ta sống ở đâu – muốn tìm được một trạng thái của cái trí, một trạng thái của sống, mà không là một khó nhọc, mà không là một trận chiến. Tôi chắc chắn tất cả chúng ta, dù chúng ta có trí năng bén nhạy hay chậm lụt bao nhiêu, đều muốn tìm được một cách sống có trật tự, đầy vẻ đẹp và thương yêu vô hạn. Đó đã là sự tìm kiếm của con người suốt hàng ngàn năm. Và thay vì tìm ra nó, anh ấy đã thể hiện nó ra phía bên ngoài, đặt nó ở đằng đó, đã sáng chế những thần thánh, những đấng cứu rỗi, những giáo sĩ cùng những ý tưởng của họ, và thế là anh ấy đã bỏ lỡ toàn chủ đề. Người ta phải phủ nhận tất cả điều đó, phủ nhận hoàn toàn sự chấp nhận rằng có thiên đàng qua một người khác, hay bằng cách theo sau một người khác. Không ai trong thế giới hay trong thiên đàng có thể trao tặng bạn sống đó. Người ta phải làm việc cho nó – không ngừng nghỉ.

* * *

Tôi không hiểu chúng ta có ý gì qua từ ngữ *thái độ*. Tại sao chúng ta muốn một thái độ? Đảm trách một vị trí, có một kết luận. Tôi có một thái độ về nó là bất kỳ điều gì, mà có nghĩa tôi đã đến một kết luận sau khi tìm hiểu, sau khi nghiên cứu, sau khi lập kế hoạch, sau khi thăm dò vấn đề. Tôi đã đến mấu chốt này, đến thái độ này, mà có nghĩa chính giả thuyết

đó của một thái độ là sự kháng cự; vì vậy trong chính nó là bạo lực. Chúng ta không thể có một thái độ đối với bạo lực hay thù địch. Điều đó có nghĩa bạn đang diễn giải nó tùy theo kết luận, ưa thích, tưởng tượng, hiểu biết đặc biệt của bạn. Điều gì chúng ta đang hỏi là rằng: Liệu có thể quan sát sự thù địch trong chính người ta, sự thù địch đang tạo tác này trong chính người ta, sự bạo lực này, sự tàn nhẫn này trong chính người ta, mà không có bất kỳ thái độ nào, thấy sự kiện như nó là? Khoảnh khắc bạn có một thái độ bạn đã bị thành kiến rồi, bạn đã đứng về một phía, và thế là bạn không đang quan sát, bạn không đang hiểu rõ sự kiện đó phía bên trong chính bạn.

* * *

Muốn quan sát chính mình mà không có một thái độ, mà không có bất kỳ quan điểm, nhận xét, đánh giá, là một trong những công việc gian nan nhất. Trong quan sát này có sự rõ ràng, và chính sự rõ ràng đó mới không có một kết luận, không có một thái độ, mà xóa sạch toàn cấu trúc của tàn nhẫn và thù địch.

Từ quyển **Krishnamurti Độc thoại,**

Ngày 26 tháng 4 năm 1983

Người ta trông thấy một con chim đang chết, bị bắn rơi bởi một người đàn ông. Nó đang bay lượn rất đẹp, cánh đập nhịp nhàng, thật tự do và không sợ hãi. Và khẩu súng xé nát nó; nó rơi xuống đất và tất cả sự sống đã không còn trong nó. Một con chó quặp nó, và người đàn ông lượm những con chim chết còn lại. Anh ấy đang nói chuyện với người bạn và dường như đứng dưng hoàn toàn. Tất cả mọi việc anh ấy quan tâm là hạ xuống thật nhiều chim chóc, và mọi thứ khác đều chẳng có gì quan trọng. Họ đang giết chóc khắp thế giới. Những động vật to lớn, kỳ diệu kia của đại dương, những con cá voi, bị giết đến cả triệu con, và con cạp và rất nhiều động vật khác bây giờ đang trở thành các loài bị hiểm họa tuyệt chủng. Con người là động vật duy nhất phải bị khiếp sợ.

Cách đây lâu rồi, đang ở trên cao trong những quả đồi cùng một người bạn, một người đàn ông đến và bảo với chủ nhà rằng một con cạp đã giết một con bò đêm qua, và liệu chúng tôi có muốn xem thấy con cạp tối hôm đó? Ông ấy có thể sắp xếp việc đó bằng cách dựng một cái đài trên cây và buộc một con dê dưới gốc cây, và tiếng kêu của con dê, của con thú nhỏ, sẽ quyến rũ con cạp và chúng tôi có thể xem

thấy nó. Cả hai chúng tôi đều từ chối khi phải dùng phương pháp tàn ác như thế chỉ để thỏa mãn tính tò mò của chúng tôi. Nhưng muộn hơn ngày hôm đó người chủ nhà đề nghị chúng tôi dùng xe hơi đi vào rừng để xem con cạp nếu chúng tôi gặp may mắn. Vậy là gần chiều tối chúng tôi leo lên một chiếc xe hơi mui trần cùng một người tài xế đưa chúng tôi vào sâu trong cánh rừng khoảng nhiều dặm. Dĩ nhiên chúng tôi không thấy gì cả. Đêm đang đến khá tối và đèn pha được bật lên, và khi chúng tôi quay vòng lại, đó kia nó đang ngồi giữa đường chờ đợi tiếp đón chúng tôi. Nó là một con thú rất to lớn, đốm thật đẹp, và đôi mắt của nó, bị chiếu bởi ánh đèn pha, trông rực sáng, long lanh. Nó tiến đến rống về phía chiếc xe, và khi nó đi ngang chỉ cách bàn tay chìa ra một vài inches, người chủ nhà nói, ‘Đừng chạm vào nó, nó rất nguy hiểm, lẹ hơn vì nó nhanh hơn bàn tay của ông đó.’ Nhưng bạn có thể cảm thấy năng lượng của con thú đó, sức sống của nó; nó là một máy phát điện có năng lượng to lớn. Và khi nó đi qua người ta cảm thấy được một sức hút mãnh liệt về phía nó. Và nó biến mất vào cánh rừng. [Krishnamurti kể về cuộc gặp gỡ con cạp này đầy đủ trong quyển Nhật ký của Krishnamurti].

Chắc chắn người bạn đã xem thấy nhiều con cạp và lâu rồi trong thời thanh niên đã giúp đỡ giết chết một con, và từ đó trở đi ông ấy luôn hối tiếc vì hành động độc ác đó. Tàn ác dưới mọi hình thức bây giờ đang lan tràn khắp thế giới. Con người có thể chưa bao giờ hung tợn như bây giờ, quá bạo lực. Những nhà thờ và các vị linh mục của thế giới đã nói chuyện về hòa bình trên quả đất; từ vị chức sắc Thiên chúa giáo cao nhất đến vị linh mục làng quê cơ hàn đã thuyết giảng về cách sống một sống tốt lành, không gây tổn thương, không giết một sinh vật; đặc biệt người Phật giáo và Ấn giáo của những năm xa xưa đã nói, ‘Đừng giết con ruồi, đừng giết

bất kỳ sinh vật nào, vì đời sau bạn sẽ phải trả lại nó.’ Điều đó được diễn tả khá thô thiển nhưng một số người trong họ vẫn còn giữ gìn tinh thần này, ý định này để không giết và không làm tổn thương bất kỳ người nào. Nhưng giết chóc bằng những chiến tranh vẫn đang tiếp diễn và tiếp diễn. Con chó rất mau lẹ giết chết con thỏ. Hay một người bắn chết người khác bằng những cái máy tuyệt vời của anh ấy, và có lẽ chính anh ấy bị bắn chết bởi một người khác. Và giết chóc này vẫn đang tiếp tục từ thiên niên kỷ này sang thiên niên kỷ khác. Một số người sử dụng nó như một môn thể thao, những người khác giết chóc vì hận thù, tức giận, ghen tuông, và giết người có tổ chức bởi những quốc gia khác nhau với những vũ khí trang bị của chúng hiện nay vẫn tiếp tục. Người ta tự hỏi không hiểu con người sẽ có khi nào được sống thanh bình trên quả đất đẹp đẽ này, không bao giờ giết chết một sinh vật nhỏ bé, hay bị giết chết, hay giết chết một người khác, nhưng sống thanh bình cùng thánh thiện và tình yêu nào đó trong tâm hồn của con người.

Ở vùng đất này của thế giới, mà chúng ta gọi là phương Tây, người Thiên chúa giáo có lẽ đã giết chóc nhiều hơn bất kỳ người nào khác. Họ luôn luôn đang nói về hòa bình trên quả đất này. Nhưng muốn có hòa bình người ta phải sống an bình, và điều đó dường như hoàn toàn không thể được. Có những cuộc tranh luận ủng hộ và phản đối chiến tranh, những cuộc tranh luận rằng con người luôn luôn là kẻ giết chóc và sẽ luôn luôn như thế, và những người ủng hộ ý kiến rằng con người có thể tạo ra một thay đổi trong chính anh ấy và không giết chóc nữa. Đây là một câu chuyện rất xa xưa. Tàn sát không ngưng nghỉ đã trở thành một thói quen, một công thức đã được chấp nhận, bất kể mọi tôn giáo.

Một ngày nào đó người ta đang quan sát một con chim ung có cái đuôi , thật cao trên bầu trời, lượn vòng không

cần nỗ lực, không cần vẫy cánh, chỉ bay lượn vì vui vẻ, chính xác là được trợ lực bởi những luồng không khí. Sau đó nó được một con khác nhập vào, và chúng bay cặp kè trong một khoảng thời gian. Chúng là những sinh vật kỳ diệu trong bầu trời xanh đó, và gây thương tích cho nó bằng bất kỳ cách nào đều là một trọng tội với thiên đàng. Dĩ nhiên không có thiên đàng; con người đã sáng chế ra thiên đàng từ hy vọng, bởi vì cuộc sống của anh ấy đã trở thành một địa ngục, một xung đột vô tận từ khi sinh ra đến lúc chết đi, đến và đi, kiếm tiền, làm việc liên tục. Cuộc sống này đã trở thành một rối loạn, một lao dịch của đấu tranh không ngừng nghỉ. Người ta tự hỏi không hiểu rằng nhân loại, một con người, sẽ có khi nào được sống an bình trên quả đất này. Xung đột đã trở thành một phương cách trong sống của anh ấy – bên trong làn da và bên ngoài làn da, trong lãnh vực của tinh thần và trong xã hội mà tinh thần đó đã tạo ra.

Có lẽ tình yêu đã hoàn toàn biến mất khỏi thế giới này. Tình yêu ngụ ý sự rộng lượng, sự ân cần, không gây tổn thương bất kỳ ai, không làm người khác cảm thấy tội lỗi, sống quảng đại, lễ phép, và cư xử trong thái độ mà từ ngữ và tư tưởng của bạn được sinh ra từ lòng từ bi. Dĩ nhiên bạn không thể từ bi nếu bạn thuộc về những học viện tôn giáo có tổ chức – to lớn, quyền lực, truyền thống, giáo điều, mà nặng nề đòi hỏi sự trung thành. Phải có tự do để thương yêu. Tình yêu đó không là vui thú, ham muốn, một hồi tưởng của những sự việc đã trải qua. Tình yêu không là trái nghịch của ghen tuông, hận thù và tức giận.

Tất cả việc này nghe ra khá hoang tưởng, lý tưởng; một việc gì đó mà con người chỉ có thể khát khao mà thôi. Nhưng nếu bạn tin tưởng điều đó vậy thì bạn sẽ tiếp tục giết chóc. Tình yêu ững thực sự, cũng mãnh liệt như chết. Nó không liên quan gì đến tưởng tượng, hay tình cảm, hay lãng

mạn; và tất nhiên nó không liên quan gì đến quyền lực, địa vị, thanh danh. Nó tĩnh lặng như những dòng nước của biển cả và cũng mãnh liệt như biển cả; nó giống như những dòng nước của một con sông căng phồng đang chảy vô tận, không một khởi đầu hay một kết thúc. Nhưng người đàn ông giết chết một con hải cẩu con, hay những con cá voi to, chỉ quan tâm đến sinh nhai của anh ấy. Anh ấy sẽ nói, ‘Tôi sống nhờ vào việc đó, đó là công việc làm ăn của tôi.’ Anh ấy hoàn toàn dừng dung với cái đó, một sự việc mà chúng ta gọi là tình yêu. Anh ấy có lẽ thương yêu gia đình anh ấy – hay là anh ấy nghĩ rằng anh ấy thương yêu gia đình anh ấy – và anh ấy không quan tâm nhiều lắm đến phương cách anh ấy kiếm kế sinh nhai. Có lẽ đó là một trong những lý do tại sao con người sống một sống phân chia; anh ấy dường như không bao giờ thương yêu việc gì anh ấy đang làm – mặc dù có lẽ một ít người thương yêu. Nếu người ta sống vì công việc người ta thương yêu, nó sẽ rất khác biệt – người ta sẽ hiểu được tổng thể của sự sống. Chúng ta đã bẻ vụn sự sống thành những mảnh vỡ: thế giới kinh doanh, thế giới nghệ thuật, thế giới khoa học, thế giới chính trị, và thế giới tôn giáo. Chúng ta dường như nghĩ rằng chúng ta đều tách biệt và nên được duy trì tách biệt. Thế là chúng ta trở thành đạo đức giả, làm một việc gì đó xấu xa, hư hỏng, trong thế giới kinh doanh và sau đó trở về nhà để sống an bình cùng gia đình của chúng ta; việc này nuôi dưỡng thói đạo đức giả, một chuẩn mực hai mặt của sống.

Đó thực sự là một quả đất diệu kỳ. Con chim đó đang đậu trên cái cây cao nhất nơi nó thường đậu mỗi buổi sáng, nhìn xuống thế giới, cảnh giác một con chim lớn hơn, một con chim có thể giết chết nó, nhìn ngắm những đám mây, những cái bóng trôi qua, và sự lan rộng bao la của quả đất trù phú này, những con sông, những cánh rừng này và tất cả

những con người lao dịch từ sáng sớm đến tận khuya. Nếu người ta suy nghĩ tất cả việc này, trong thế giới tâm lý, nó đang ở tình trạng đầy đau khổ. Người ta cũng tự hỏi không hiểu con người có khi nào sẽ thay đổi, hoặc chỉ một ít người, rất ít, rất ít người. Sau đó sự liên hệ của một ít người đến nhiều người là gì? Hoặc là, sự liên hệ của nhiều người đến một ít người là gì? Nhiều người không có liên hệ đến một ít người. Một ít người lại có một liên hệ.

Đang ngồi trên tảng đá đó, nhìn xuống về phía thung lũng, có một con thần lằn bên cạnh bạn, bạn không dám cựa quậy vì sợ rằng con thần lằn sẽ bị quấy rầy hay hoảng sợ. Và con thần lằn cũng đang quan sát. Và cũng vậy thế giới tiếp tục: sáng chế những vị chúa, tuân theo hệ thống chức sắc của những vị đại diện chúa; và tất cả những giả dối và nhục nhã của những ảo tưởng sẽ có thể tiếp tục, hàng ngàn vấn đề đang mỗi lúc một trở nên phức tạp và rối ren hơn. Chỉ có thông minh của tình yêu và từ bi mới có thể giải quyết mọi vấn đề của cuộc sống. Thông minh đó là dụng cụ duy nhất không bao giờ có thể trở nên đồ dẫn, vô dụng.

Brockwood Park,

Ngày 10 tháng 9 năm 1970

Chúng ta nhận ra có một phân chia trong sống, trong tôi, trong bạn. Bạn và tôi là nhiều mảnh. Chính người ta được tạo thành từ nhiều mảnh. Một trong những mảnh là người quan sát và phần còn lại của những mảnh là vật được quan sát. Người quan sát trở nên nhận biết được những mảnh, nhưng người quan sát cũng là một trong những mảnh; anh ấy không khác biệt với phần còn lại của những mảnh. Vì vậy bạn phải tìm ra người quan sát, người trải nghiệm, người suy nghĩ là gì. Anh ấy được tạo thành từ cái gì, làm thế nào nó xảy ra, sự phân chia này giữa người quan sát và vật được quan sát? Chúng ta nói, người quan sát là một trong những mảnh. Tại sao anh ấy đã tự-tách rời chính anh ấy, đã khoắc vào mình vị trí người phân tích, người mà nhận biết, người mà có thể kiểm soát, thay đổi, kiểm chế, và tất cả việc đó. Người quan sát là người kiểm duyệt . . . kết quả của những quy định thuộc văn hóa, tôn giáo, môi trường, xã hội. Đó là, những phân chia văn hóa đã nói bạn khác biệt với sự việc bạn đang quan sát . . . Bạn là cái tôi cao hơn và đó là cái tôi thấp hơn, bạn là người được khai sáng và đó là người không được khai sáng. Bây giờ điều gì đã cho anh ấy cái uy quyền này để gọi chính anh ấy là được khai sáng? Bởi vì anh ấy đã trở

thành người kiểm duyệt? Và người kiểm duyệt nói, ‘Điều này đúng, điều này sai, điều này tốt, điều này xấu, tôi phải làm điều này, tôi không được làm điều kia,’ mà là kết quả của tình trạng bị quy định của anh ấy, tình trạng bị quy định của xã hội, của văn hóa, của tôn giáo, của gia đình, của tất cả chúng tộc, và vân vân.

Vì vậy người quan sát là người kiểm duyệt, bị quy định tùy theo môi trường sống của anh ấy. Và anh ấy đã khoắc vào uy quyền của người phân tích. Và phần còn lại của những mảnh cũng đang khoắc vào uy quyền của chúng, mỗi mảnh có uy quyền riêng của nó, và thế là có trận chiến. Và thế là có xung đột giữa người quan sát và vật được quan sát. Muốn được tự do khỏi điều này bạn phải tìm ra liệu bạn có thể quan sát mà không có đôi mắt của người kiểm duyệt. Đó là tỉnh thức, nhận biết rằng đôi mắt của người kiểm duyệt là kết quả của tình trạng bị quy định của anh ấy. Và liệu đôi mắt đó có thể nhìn cùng sự tự do, nhìn một cách hồn nhiên, trong sáng?

* * *

Liệu cái trí có thể được tự do khỏi tất cả bị quy định này? . . . Tôi bị quy định bởi một văn hóa đã tồn tại được hàng ngàn năm . . . Liệu chính những tế bào não có thể được tự do khỏi tất cả tình trạng bị quy định như người quan sát, như một thực thể đang tuân phục, như một thực thể bị quy định bởi môi trường, văn hóa, gia đình, chúng tộc? Nếu cái trí không được tự do khỏi tình trạng bị quy định, nó không bao giờ có thể được tự do khỏi xung đột và vì vậy bị loạn thần kinh . . . Nếu chúng ta không hoàn toàn được tự do, chúng ta là những người mất cân bằng. Và từ sự mất cân bằng của chúng ta, chúng ta làm đủ mọi ma mánh.

Vì vậy, chín chắn là tự do khỏi tình trạng bị quy định. Và chắc chắn, tự do đó không là kết quả của người quan sát, mà chính là cái nguồn của tất cả ký ức, của tất cả tư tưởng. Liệu bạn có thể nhìn bằng đôi mắt không bao giờ bị tiếp xúc bởi quá khứ? Và đó là thông minh. Liệu bạn có thể nhìn đám mây, cái cây, người vợ của bạn, người chồng của bạn, người bạn của bạn, mà không có một hình ảnh? Nhận biết được rằng bạn có một hình ảnh là việc đầu tiên, đúng chứ? Nhận biết được rằng bạn đang nhìn vào sống qua một công thức, qua một hình ảnh, qua những ý tưởng, mà là tất cả những nhân tố gây biến dạng. Và nhận biết được nó mà không có bất kỳ sự chọn lựa nào. Và nếu người quan sát nhận biết được những điều này, vậy là không có sự biến dạng. Vì vậy, liệu bạn có thể nhìn, liệu cái trí có thể quan sát mà không có người kiểm duyệt? Liệu bạn có thể lắng nghe mà không có bất kỳ diễn giải, mà không có bất kỳ so sánh, nhận xét, đánh giá, lắng nghe cơn gió nhẹ đó, mà không có bất kỳ diễn giải của quá khứ?

Saanen, ngày 13 tháng 7 năm 1975

Tư tưởng là phản ứng của ký ức như trải nghiệm và hiểu biết, vì vậy chúng ta luôn luôn đang vận hành trong lãnh vực của hiểu biết. Và hiểu biết đã không thay đổi con người. Chúng ta đã có hàng ngàn năm chiến tranh, hàng triệu con người đã chịu đựng đau khổ, khóc lóc, và chúng ta vẫn tiếp tục! Hiểu biết của chiến tranh đã không dạy cho chúng ta bất kỳ điều gì cả, ngoại trừ làm thế nào để giết chóc giỏi hơn, trên một kích cỡ to lớn hơn. Hiểu biết đã không thay đổi con người; chúng ta đã chấp nhận sự phân chia, những quốc tịch. Chúng ta chấp nhận sự phân chia đó mặc dù chắc chắn nó sẽ tạo ra sự xung đột lẫn nhau; chúng ta đã chấp nhận sự bất công, sự độc ác mà tư tưởng đã tạo ra qua hiểu biết. Chúng ta đang hủy diệt những chủng loại của thú vật: năm mươi triệu con cá voi đã bị giết chết từ đầu thế kỷ này. Mọi thứ con người chạm đến đều tạo ra sự hủy diệt. Vì vậy tư tưởng mà là sự phản ứng của ký ức, trải nghiệm, hiểu biết, đã không thay đổi con người, mặc dù nó đã tạo ra một thế giới công nghệ phi thường.

* * *

Khi cái trí nhận ra sự giới hạn, sự chật hẹp, sự hạn chế của tư tưởng, vậy thì chỉ đến lúc đó nó có thể đặt ra câu hỏi: Sự thật là gì? Điều này rõ ràng? Tôi không chấp nhận sự thật được giải thích bởi những người triết lý – đó là trò chơi của họ. Triết học có nghĩa tình yêu của sự thật, không phải tình yêu của tư tưởng. Vì vậy không có uy quyền – Plato, Socrates, Buddha. Và Thiên chúa giáo đã không thâm nhập vào điều này sâu thẳm lắm. Nó đã đùa giỡn với những từ ngữ và những biểu tượng, tạo ra một khối hài của chịu đựng đau khổ và mọi chuyện của nó. Vì vậy cái trí phủ nhận điều đó.

* * *

Vậy thì, sự thật là gì? . . . Bạn phải đổ máu để thực hiện việc này, phải trao quả tim của bạn vào việc này, không phải chấp nhận sự việc xuẩn ngốc nào đó. Bạn phải có khả năng để tìm hiểu, không phải khả năng mà thời gian vun đắp, giống như học hỏi một phương pháp kỹ thuật, nhưng khả năng này hiện diện khi bạn quan tâm thực sự, sâu thẳm, khi nó là một vấn đề của sống và chết – bạn hiểu rõ chứ? – phải tìm ra.

Từ quyển **Krishnamurti Độc thoại**

Ngày 25 tháng 2 năm 1983

Có một cái cây bên cạnh con sông và chúng tôi đã nhìn ngắm nó ngày này qua ngày khác suốt nhiều tuần lễ khi mặt trời sắp mọc. Khi mặt trời chậm chậm trên đường chân trời, trên cây cối, cái cây đặc biệt này bỗng nhiên biến thành màu vàng rờn. Tất cả những chiếc lá rục lên sức sống và vì bạn quan sát nó suốt nhiều tiếng đồng hồ, cái cây đó mà cái tên của nó không quan trọng lắm – điều gì quan trọng là cái cây đẹp dễ đó – một chất lượng lạ thường dường như lan tỏa khắp đất đai, khắp con sông. Và khi mặt trời lên cao một tí những chiếc lá bắt đầu đong đưa, nhảy múa. Và mỗi tiếng đồng hồ dường như dâng tặng cho cái cây đó một chất lượng khác hẳn. Trước khi mặt trời mọc nó có một cảm giác u sầu, yên lặng, xa cách, cao quý. Và khi ngày bắt đầu, những chiếc lá cùng ánh sáng trên chúng nhảy múa và dâng tặng người ta cảm giác kỳ lạ của vẻ đẹp tuyệt vời. Vào giữa trưa bóng của

nó đậm đà hơn và bạn có thể ngồi ở đó để được che chở khỏi ánh nắng mặt trời, không bao giờ cảm thấy cô độc, cùng cái cây làm bầu bạn. Khi bạn ngồi ở đó có một hiệp thông của an toàn sâu đậm vĩnh cửu và một tự do mà chỉ cây cối có thể hiểu được.

Hướng về chiều tối khi bầu trời phía tây sáng lên bởi mặt trời hoàng hôn, cái cây dần dần trở nên sâu thẳm, ủ rũ và thu rút lại. Bầu trời chuyển sang màu đỏ, vàng, xanh lá cây, nhưng cái cây vẫn yên lặng, ẩn mình, và đang nghỉ ngơi qua đêm.

Nếu bạn thiết lập được một hiệp thông cùng cái cây đó vậy thì bạn có được sự hiệp thông cùng con người. Và rồi bạn có trách nhiệm với cái cây đó cùng mọi cây cối của thế giới. Nhưng nếu bạn không-hiệp thông cùng những sự vật đang sống trên quả đất này, bạn có lẽ mất đi mọi hiệp thông mà bạn có cùng nhân loại, cùng những con người. Chúng ta không bao giờ quan sát kỹ càng chất lượng của một cái cây; chúng ta thực sự không bao giờ tiếp xúc cùng nó, cảm giác cái khối của nó, cái vỏ xù xì của nó, và nghe âm thanh mà cũng là bộ phận của cái cây. Không phải âm thanh của gió qua những chiếc lá, không phải cơn gió hiu hiu của một buổi sáng lay động những chiếc lá, nhưng âm thanh riêng của nó, âm thanh của thân cây và âm thanh yên lặng của những cái rễ. Bạn phải rất nhạy cảm để nghe âm thanh. Âm thanh này không là sự ồn ào của thế giới, không là sự ồn ào của cái trí

đang huyền thuyên, không là sự ồn ào thô tục của con người đang cãi cọ hoặc đang chiến tranh nhưng âm thanh như bộ phận của vũ trụ.

Thật lạ lùng khi chúng ta chẳng có hiệp thông chút nào cùng thiên nhiên, cũng những con côn trùng và con ếch đang vọt nhảy và con cú đang gọi bạn tình giữa những quả đồi. Dường như không bao giờ chúng ta có một cảm thấy cho tất cả những sự vật đang sống trên quả đất. Nếu chúng ta có thể thiết lập một hiệp thông mật thiết và bền vững cùng thiên nhiên chúng ta sẽ không bao giờ giết chết một con thú để thỏa mãn sự thèm khát ăn uống, chúng ta sẽ không bao giờ gây tổn hại, những thí nghiệm trên động vật sống, một con khỉ, một con chó, một con chuột bạch vì lợi lộc của chúng ta. Chúng ta sẽ tìm ra những phương cách khác để chữa trị những vết thương của chúng ta, hồi phục thân thể của chúng ta. Nhưng chữa trị cái trí là một sự việc gì đó hoàn toàn khác hẳn. Chữa trị đó dần dần xảy ra nếu bạn hòa cùng thiên nhiên, hòa cùng quả cam đỏ trên cây, hòa cùng cọng cỏ nhú lên khỏi nền xi măng, và hòa cùng những quả đồi bị bao phủ, bị che giấu, bởi những đám mây.

Đây không là sự tưởng tượng lãng mạn hay cảm tính nhưng là một sự thật của một hiệp thông cùng mọi sinh vật đang sống và chuyển động trên quả đất. Con người đã giết hàng triệu con cá voi và vẫn còn đang giết chúng. Tất cả những thứ chúng ta nhận được qua việc giết chóc tàn nhẫn

đều có thể tìm được từ những nguồn khác. Nhưng hiển nhiên con người yêu thích sự giết chóc, con nai phóng nhanh qua, con linh dương nhỏ xinh xinh và con voi to lớn. Chúng ta yêu thích giết chóc lẫn nhau. Hành động giết chết những người khác không bao giờ chấm dứt qua suốt lịch sử sống của con người trên quả đất này. Nếu chúng ta có thể và chúng ta phải, thiết lập một hiệp thông bền vững lâu dài và sâu đậm cùng thiên nhiên, cùng cây cối thực sự, các lùm bụi, những bông hoa, bãi cỏ và những đám mây đang trôi nhanh, vậy thì chúng ta sẽ không bao giờ giết chết một con người dù bởi bất kỳ lý do nào. Giết người có tổ chức là chiến tranh.

Brockwood Park,

Ngày 4 tháng 9 năm 1980

N *gười hỏi:* Tại sao trong sự cân bằng của thiên nhiên luôn luôn có chết và đau khổ?

Krisnamurti: Tại sao con người đã giết chết năm mươi triệu con cá voi? Năm mươi triệu – bạn hiểu chứ? Và chúng ta vẫn đang giết mọi chủng loại – cọp đang dần dần không còn, những con báo đốm, báo núi và những con voi, để lấy thịt của chúng, để lấy ngà của chúng – bạn biết tất cả điều đó. Liệu con người không là những con thú nguy hiểm nhiều hơn những con thú còn lại hay sao? Và bạn muốn biết tại sao trong thiên nhiên có chết và đau khổ. Bạn thấy một con cọp đang giết chết một con bò, hay một con hươu. Đó là cách tự nhiên để sống của chúng, nhưng khoảnh khắc chúng ta can thiệp vào nó, nó trở nên tàn ác cực kỳ. Bạn đã thấy những con hải cẩu con bị đánh ngay trên đầu, và, khi có một phản đối dữ dội chống lại nó, Hiệp hội Săn bắn nói rằng chúng ta phải sống theo cách đó. Bạn biết tất cả điều này.

Vì vậy chúng ta sẽ bắt đầu từ đâu để hiểu rõ thế giới quanh chúng ta và thế giới trong chúng ta? Thế giới trong

chúng ta quá phức tạp đến độ chúng ta muốn hiểu rõ thế giới của thiên nhiên trước . . . Có lẽ nếu chúng ta có thể khởi sự từ chính chúng ta, không phải để gây tổn thương, không phải để hung bạo, không phải để tập hợp thành một quốc gia, nhưng để đồng cảm cùng toàn thể nhân loại, vậy thì có lẽ chúng ta sẽ có một hiệp thông đúng đắn của chính chúng ta và thiên nhiên. Lúc này chúng ta đang hủy diệt quả đất, không khí, đại dương, những sinh vật biển, bởi vì chúng ta là sự nguy hiểm nhất đối với thế giới, với những quả bom nguyên tử của chúng ta – bạn biết, tất cả loại sự việc đó.

***Người hỏi:** Ông nói chúng ta là thế giới, nhưng dường như đa số thế giới đang hướng về sự hủy diệt đồng loạt. Liệu một thiểu số của những người hòa hợp có thể tác động vào đa số?*

Krishnamurti: Bạn là nhóm thiểu số? Không, tôi không đang đùa giỡn. Nó không là một câu hỏi tàn nhẫn. Chúng ta là nhóm thiểu số? Hay có một người trong số chúng ta mà được tự do hoàn toàn khỏi tất cả điều này? Hay chúng ta đang đóng góp một phần nào đó vào sự hận thù lẫn nhau? Thuộc tâm lý. Bạn có lẽ không thể ngăn chặn nước Nga hay nước Mỹ, nước Anh hay nước Nhật không tấn công một quốc gia nào khác; nhưng thuộc tâm lý liệu chúng ta được tự do khỏi di sản chung của chúng ta, mà là chủ nghĩa quốc gia thuộc bộ lạc được tôn vinh? Liệu chúng ta được tự do khỏi bạo lực? Sự bạo lực tồn tại nơi nào có một bức tường quanh chúng ta. Làm ơn hãy hiểu rõ tất cả điều này. Và chúng ta đã tự-dựng lên những bức tường, cao mười feet hay dày mười lăm feet. Tất cả chúng ta đều có những bức tường chung quanh chúng ta. Và từ đó nảy sinh bạo lực, ý thức của cô độc vô cùng này. Vì vậy đa số và thiểu số là bạn. Nếu tại cơ bản một nhóm của những người chúng ta đã thay đổi chính chúng

ta thuộc tâm lý bạn sẽ không bao giờ đưa ra câu hỏi này, bởi vì lúc đó chúng ta là cái gì đó hoàn toàn khác hẳn.

***Người hỏi:** Nếu có một sự thật hay trật tự tối thượng, tại sao nó lại cho phép nhân loại cư xử trên quả đất trong một cách kinh hoàng như thế?*

Krishnamurti: Nếu có một thực thể tối thượng, ông ta phải rất kỳ dị, bởi vì nếu ông ta đã tạo ra chúng ta vậy thì chúng ta là bộ phận của ông ta – đúng chứ? Và nếu ông ta có trật tự, thông minh, hợp lý, từ bi, chúng ta sẽ không thể giống như thế này. Bạn có thể chấp nhận qui trình tiến hóa của con người, hay tin tưởng rằng con người đã bỗng nhiên hiện diện được tạo tác bởi thượng đế. Và thượng đế, thực thể tối thượng đó, là trật tự, tốt lành, từ bi, và mọi chuyện của nó, tất cả mọi phẩm chất mà chúng ta trao cho ông ta. Vậy là bạn có hai chọn lựa này, rằng có một thực thể tối thượng mà đã tạo ra con người tùy theo hình ảnh của ông ta, hay rằng có qui trình tiến hóa của con người, mà sự sống đã tạo ra từ khởi đầu của những phân tử nhỏ xíu và vân vân, thẳng đến bây giờ.

Nếu bạn chấp nhận ý tưởng về thượng đế, con người tối thượng mà trong đó trật tự tổng thể tồn tại, và bạn là bộ phận của thực thể đó, vậy thì con người đó phải hung dữ cực kỳ – đúng chứ? – cố chấp vô cùng mới khiến cho chúng ta cư xử như chúng ta đang làm, đang hủy diệt lẫn nhau.

Hay, có ý tưởng còn lại, con người đã tạo ra thế giới như nó là; những con người đã tạo ra thế giới này, thế giới tập thể, thế giới của sự liên hệ, thế giới công nghệ, thế giới của xã hội – sự liên hệ lẫn nhau của chúng ta. Chúng ta, không phải thượng đế hay thực thể tối thượng nào đó, đã tạo ra nó. Chúng ta chịu trách nhiệm cho sự kinh hoàng này mà

chúng ta đã duy trì. Và phụ thuộc vào tác nhân phía bên ngoài nào đó để thay đổi tất cả điều này, trò chơi đó đã được đùa giỡn hàng thiên niên kỷ và chúng ta vẫn còn y nguyên! Có lẽ một chút ít thay đổi hơn, một chút ít tử tế hơn, một chút ít bao dung hơn – nhưng sự bao dung là cái gì đó xấu xa.

Madras, ngày 6 tháng 1 năm 1981

Người hỏi: Ông đã nói về sự đứng dậy để chống lại xã hội vô luân lý và thoái hóa. Sự giải thích thêm nữa rất quan trọng cho tôi.

Krishnamurti: Trước hết, liệu chúng ta có rõ ràng về từ ngữ *thoái hóa* hàm ý gì? Có sự thoái hóa thuộc vật lý của sự ô nhiễm không khí, trong những thành phố, trong những thị trấn dành cho sự sản xuất. Chúng ta đang hủy diệt biển cả, chúng ta đang giết chết hàng triệu cá voi và những con hải cẩu con. Có sự ô nhiễm thuộc vật lý trong thế giới, và có dư thừa dân số. Rồi thì có sự thoái hóa thuộc chính trị, tôn giáo, và vân vân. Sự thoái hóa này trong bộ não của con người, trong hoạt động của con người tại chiều sâu nào? Chúng ta phải rất rõ ràng khi chúng ta nói về sự thoái hóa, chúng ta có ý gì qua từ ngữ đó, và chúng ta đang nói về nó tại mức độ nào.

Khấp thế giới, có sự thoái hóa. Và còn nhiều hơn nữa, bất hạnh thay, trong vùng đất này của thế giới – đưa tiền dưới bàn, phải hối lộ nếu bạn muốn mua một cái vé – bạn biết tất cả những trò chơi đang diễn ra trong quốc gia này. Từ ngữ *thoái hóa* có nghĩa là phá vỡ, không chỉ là những phần khác

nhau chống lại những cộng đồng và những chính thể khác, nhưng còn tại cơ bản sự thoái hóa của bộ não và tâm hồn. Vì vậy chúng ta phải rất rõ ràng rằng chúng ta đang nói về sự thoái hóa này tại mức độ nào: tại mức độ tài chánh, tại mức độ quan liêu, mức độ chính trị, hay mức độ tôn giáo – mà chất đầy mọi loại mê tín, mà không có bất kỳ ý nghĩa nào cả, chỉ một mớ những từ ngữ đã mất đi mọi ý nghĩa, cả trong thế giới Thiên chúa giáo lẫn trong thế giới phương Đông. Sự lặp lại của những nghi lễ, bạn biết tất cả mọi điều xảy ra đó. Đó không là thoái hóa sao? Làm ơn, chúng ta hãy nói về nó.

Những lý tưởng không là một hình thức của thoái hóa hay sao? Chúng ta có lẽ có những lý tưởng. Ví dụ, không-bạo lực. Khi bạn có những lý tưởng của không-bạo lực mà bạn theo đuổi, trong khoảng giữa đó bạn là bạo lực. Đúng chứ? Vậy thì, liệu đó không là sự thoái hóa của một bộ não khi không quan tâm đến hành động để kết thúc bạo lực hay sao? Điều đó dường như quá rõ ràng.

Và liệu không có sự thoái hóa khi không có tình yêu, chỉ có vui thú, cùng đau khổ của nó, hay sao? Khắp thế giới từ ngữ này đã bị chất đóng, và, được kết hợp với tình dục, vui thú, lo âu, ghen tuông, và quyến luyến, liệu đó không là sự thoái hóa? Chính quyến luyến không là sự thoái hóa? Khi người ta quyến luyến một lý tưởng, một ngôi nhà, hay một con người, kết cuộc là ghen tuông, lo âu, chiếm hữu, thống trị.

Vì vậy tại cơ bản, câu hỏi đưa ra là về xã hội trong đó chúng ta sống mà cốt lõi được đặt nền tảng trên sự liên hệ lẫn nhau. Nếu không có tình yêu, chỉ là sự trục lợi lẫn nhau, sự thỏa mãn lẫn nhau thuộc tình dục, và trong vô vàn cách khác, chắc chắn liên hệ như thế chỉ tạo ra sự thoái hóa. Vì vậy bạn sẽ làm gì về tất cả điều này? Đó thực sự là câu hỏi: Bạn sẽ làm gì, như một con người, đang sống trong thế giới này, mà

là một thế giới diệu kỳ? Vẻ đẹp của quả đất, ý thức về chất lượng lạ thường của một cái cây – chúng ta đang hủy diệt quả đất, như chúng ta đang hủy diệt chính chúng ta! Vì vậy bạn, như một con người ở đây, sẽ làm gì? Liệu chúng ta, mỗi người của chúng ta, sẽ thấy rằng chúng ta không thoái hóa? Chúng ta sáng chế sự trừu tượng mà chúng ta gọi là thế giới. Nếu sự liên hệ lẫn nhau của chúng ta là hủy diệt – đánh nhau, đấu tranh, đau khổ, tuyệt vọng liên tục – vậy thì chắc chắn chúng ta sẽ tạo ra một môi trường sống mà sẽ đại diện cho chúng ta là gì. Vì vậy chúng ta sẽ làm gì về nó, mỗi người của chúng ta? Liệu sự thoái hóa này, ý thức của không hợp nhất này, là một trừu tượng? Liệu nó là một ý tưởng hay là một thực tế rằng chúng ta muốn thay đổi? Tùy vào bạn thôi!

***Người hỏi:** Liệu có một việc thực sự như thay đổi? Được thay đổi có nghĩa gì?*

Krishnamurti: Khi bạn đang quan sát, đang thấy quanh bạn, sự bất thủ trên con đường, người chính trị của bạn và họ cư xử như thế nào, thái độ riêng của bạn đối với người vợ của bạn, con cái của bạn, và vân vân; sự thay đổi ở đó. Bạn hiểu chứ? Sáng tạo loại trật tự nào đó trong sống hàng ngày, đó là sự thay đổi, không phải cái gì đó lạ thường, phía bên ngoài thế giới. Đó là, khi người ta không suy nghĩ rõ ràng, khách quan, thông minh, hợp lý, người ta phải nhận biết được điều đó và thay đổi nó, đập vỡ nó. Đó là sự thay đổi. Nếu tôi ghen tuông, tôi phải nhìn n gắ m nó, và không cho nó thời gian để nở hoa. Hãy thay đổi nó ngay tức khắc. Đó là sự thay đổi. Khi bạn tham lam, bạo lực, tham vọng – dù cố gắng để trở thành loại con người thần thánh hay thiêng liêng nào đó, hay trong kinh doanh – thấy toàn công việc của tham vọng, làm thế nào nó đang tạo tác một thế giới của tàn nhẫn cực kỳ. Tôi

không hiểu liệu bạn nhận biết được tất cả điều này. Sự ganh đua đang luy diệt thể giới, mà đang mỗi lúc một trở nên hung hăng nhiều hơn. Nếu tôi nhận biết được, hãy thay đổi nó ngay tức khắc. Đó là sự thay đổi.

* * *

Người hỏi: Ông nói rằng nếu một cá thể thay đổi, anh ấy có thể thay đổi thể giới. Tuy nhiên, bất kể sự chân thật, tình yêu, từ tâm của ông, và quyền năng đó mà không thể diễn tả được, thể giới đã chuyển động từ xấu xa đến xấu xa hơn. Liệu có một sự việc như số mạng?

Krishnamurti: Thể giới là gì? Cá thể là gì? Những cá thể đã làm gì mà gây ảnh hưởng thể giới? Hitler đã gây ảnh hưởng thể giới. Đúng chứ? Mao Tse-tung, Stalin, Lenin, và Lincoln đã gây ảnh hưởng nó, và cũng vậy, một cách hoàn toàn khác hẳn, Phật. Một người đã giết hàng triệu và hàng triệu người. Tất cả đều là những người hiếu chiến, những tướng lãnh, đã giết chóc, đã giết chóc, đã giết chóc. Họ đã gây ảnh hưởng thể giới. Trong khoảng năm ngàn năm lịch sử vừa qua, từ khi lịch sử được ghi lại, đã có một chiến tranh hàng năm, gây ảnh hưởng hàng triệu người. Và tiếp theo bạn có Phật: ông ấy cũng gây ảnh hưởng cái trí con người, bộ não con người, khắp phương Đông. Và đã có những người đã biến dạng. Vì vậy chúng ta hỏi liệu sự thay đổi cá thể gây ra bất kỳ sự thay đổi nào trong xã hội, tôi nghĩ đó là một câu hỏi sai lầm khi đưa ra.

Liệu chúng ta thực sự quan tâm đến sự thay đổi của xã hội? Nếu bạn tìm hiểu nó nghiêm túc, liệu chúng ta thực sự quan tâm? Xã hội mà thoái hóa, mà vô luân lý, mà được đặt nền tảng trên ganh đua và tàn nhẫn – xã hội đó chúng ta đang

sống – liệu bạn quan tâm sâu sắc trong thay đổi xã hội đó, thậm chí như một con người duy nhất? Nếu bạn có, vậy thì bạn phải tìm hiểu xã hội là gì. Xã hội là một từ ngữ? Nó là một thực sự, hay nó là một trừu tượng? Bạn hiểu chứ? Một trừu tượng của sự liên hệ con người. Chính sự liên hệ con người là xã hội. Sự liên hệ đó, cùng tất cả những phức tạp, những mâu thuẫn, và những hận thù của nó – liệu bạn có thể thay đổi tất cả điều đó? Bạn có thể. Bạn có thể ngừng hung tợn, bạn biết, tất cả mọi chuyện của nó. Sự liên hệ của bạn là gì, môi trường sống của bạn là gì. Nếu sự liên hệ của bạn là chiếm hữu, và tự cho mình là trung tâm, bạn đang tạo ra một sự việc quanh bạn mà sẽ hủy hoại bằng như thế. Vì vậy cá thể là bạn; bạn là phần còn lại của nhân loại. Tôi không hiểu liệu bạn nhận ra nó. Thuộc tâm lý, phía bên trong, bạn đau khổ. Bạn lo âu, bạn cô độc, bạn ganh đua; bạn cố gắng là cái gì đó, và đây là nhân ố chung khắp thế giới. Mọi con người khắp thế giới đang làm điều này, vì vậy bạn thực sự là phần còn lại của thế giới. Nếu bạn nhận biết được điều đó, và nếu bạn sáng tạo một cách sống khác hẳn trong chính bạn, bạn đang gây ảnh hưởng toàn ý thức của nhân loại. Đó là, nếu bạn thực sự nghiêm túc và thâm nhập nó thật sâu thẳm. Nếu bạn không, được thôi, tùy bạn.

Saanen, ngày 29 tháng 7 năm 1981

Người hỏi: Làm thế nào ý tưởng, ‘Bạn là thế giới và bạn hoàn toàn có trách nhiệm cho toàn thế giới,’ có thể được chứng minh là đúng trên một cơ sở thông minh, khách quan, hợp lý.

Krishnamurti: Tôi không chắc rằng nó có thể hợp lý trên cơ sở khách quan, thông minh. Nhưng đầu tiên chúng ta sẽ tìm hiểu nó trước khi chúng ta nói nó không thể?

Trước hết quả đất chúng ta sống trên nó là quả đất của chúng ta – đúng chứ? Nó không là quả đất của người Anh, quả đất của người Pháp, quả đất của người Đức, người Nga, người Ấn, người Trung quốc, nó là quả đất của chúng ta mà tất cả chúng ta đều đang sống trên nó. Đó là một sự kiện. Nhưng tư tưởng đã phân chia nó theo chủng tộc, theo địa dư, theo văn hóa, theo kinh tế. Sự phân chia đó đang gây ra thảm họa trong thế giới – chắc chắn. Không phủ nhận gì về điều đó. Câu phát biểu đó là hợp lý, khách quan, thông minh. Nó là quả đất của chúng ta mà tất cả chúng ta đang sống, nhưng chúng ta đã phân chia nó – vì an toàn, vì vô số những lý do ảo tưởng, chính trị, yêu nước, mà chắc chắn tạo ra chiến tranh.

Chúng ta cũng đã nói rằng tất cả ý thức con người là tương tự. Tất cả chúng ta, trên bất kỳ vùng đất nào chúng ta sống, đều trải qua nhiều đau khổ, phiền muộn, lo âu, hoang mang, sợ hãi. Và thỉnh thoảng chúng ta có, hay có lẽ thường xuyên, vui thú. Đây là nền tảng chung mà tất cả con người đều dựa vào. Đây là một sự kiện không thể chối cãi. Chúng ta có lẽ cố gắng lẫn tránh nó, chúng ta có lẽ cố gắng nói nó không phải, rằng tôi là một cá thể và vân vân, nhưng khi bạn quan sát nó một cách khách quan, không cá nhân, bạn sẽ phát hiện rằng ý thức của chúng ta giống như ý thức của tất cả những con người, thuộc tâm lý. Bạn có lẽ cao, bạn có lẽ có mái tóc vàng hoe, tôi có lẽ có mái tóc nâu; tôi có lẽ da đen, da trắng, hay da hồng, hay bất kỳ màu gì – nhưng phía bên trong tất cả chúng ta đều đang trải qua thời gian kinh hoàng. Tất cả chúng ta đều có một ý thức của cô độc vô cùng. Bạn có lẽ có con cái, một người chồng, gia đình, nhưng khi bạn ở một mình bạn có cảm giác này rằng bạn không có sự liên hệ với bất kỳ thứ gì. Bạn cảm thấy hoàn toàn tách rời. Hầu hết chúng ta đã có cảm giác đó. Đây là nền tảng chung của tất cả nhân loại. Và bất kỳ điều gì xảy ra trong lãnh vực của ý thức này, chúng ta chịu trách nhiệm. Đó là, nếu tôi là bạo lực, tôi đang thêm sự bạo lực vào ý thức đó mà là chung cho tất cả chúng ta. Nếu tôi không là bạo lực, tôi không đang thêm vào nó; tôi đang mang một nhân tố hoàn toàn mới mẻ vào ý thức đó. Vì vậy tôi có trách nhiệm vô cùng; hoặc tôi góp phần vào sự bạo lực đó, vào sự hỗn loạn đó, vào sự phân chia khủng khiếp đó, hoặc, bởi vì tôi công nhận một cách sâu thẳm trong quả tim của tôi, trong máu huyết của tôi, trong những chiều sâu của thân tâm tôi, rằng tôi là phần còn lại của thế giới, tôi là nhân loại, tôi là thế giới, thế giới không tách khỏi tôi, vậy thì tôi trở nên có trách nhiệm tuyệt đối. Hiên nhiên! Điều này hợp lý, khách quan, thông minh. Điều còn lại là đốt nát – khi

gọi chính người ta là một người Ấn giáo, một người Phật giáo, một người Thiên chúa giáo, và mọi chuyện của nó – đây chỉ là những nhãn hiệu.

Khi người ta có cảm giác đó, sự thật đó, sự thật rằng mỗi con người đang sống trên quả đất này có trách nhiệm không chỉ cho chính anh ấy, nhưng còn cho mọi thứ đang xảy ra, làm thế nào người ta sẽ diễn tả nó trong sống hàng ngày? Liệu bạn có cảm giác đó, như một kết luận thuộc trí năng, một lý tưởng, và vân vân? Nếu như thế, nó không có sự thật. Nhưng nếu sự thật là rằng bạn đang đứng trên quả đất này mà chung cho tất cả nhân loại, và bạn cảm thấy tuyệt đối có trách nhiệm, vậy thì hành động của bạn đối với xã hội, đối với thế giới trong đó bạn thực sự đang sống là gì? Thế giới như hiện nay nó tồn tại chứa đầy bạo lực. Giả sử tôi nhận ra rằng tôi tuyệt đối chịu trách nhiệm. Hành động của tôi là gì? Tôi sẽ tham gia một nhóm người khủng bố? Chắc chắn không. Rõ ràng sự ganh đua giữa những quốc gia đang hủy diệt thế giới. Khi tôi cảm thấy có trách nhiệm cho điều này, tự nhiên tôi không còn ganh đua. Và thế giới tôn giáo cũng như thế giới xã hội, kinh tế được đặt nền tảng trên nguyên tắc thứ bậc. Liệu tôi cũng sẽ có khái niệm của tầm nhìn thứ bậc này? Chắc chắn không, bởi vì con người mà nói, ‘Tôi biết,’ đang khoắc vào một vị trí cao cấp hơn, và có một giai cấp. Nếu bạn muốn giai cấp đó, theo đuổi nó, nhưng bạn đang góp phần vào sự hỗn loạn của thế giới.

Vậy là có những hành động thông minh, khách quan, thực sự khi bạn nhận biết, khi bạn nhận ra trong quả tim của những quả tim của bạn, rằng bạn là phần còn lại của nhân loại, và rằng tất cả chúng ta đều đang đứng trên cùng quả đất.

Từ quyển **Từ Bóng tối đến Ánh sáng**

Bài ca của Sống

Tình yêu không là nhánh cây cân đối
Cũng không đặt duy nhất hình ảnh của nó
trong quả tim của bạn.
Nó tàn tạ đi.

Thương yêu **tổng** thể cái cây.
Vậy là bạn sẽ thương yêu nhánh cây cân đối.
Chiếc lá non và chiếc lá úa.
Nụ e thẹn và hoa nở rộ.
Nhụy đang rơi cùng thân nhảy múa,
Bóng rục rờ của tình yêu trọn vẹn.

A, thương yêu Sống trong trọn vẹn của nó.
Nó không biết phân hủy.

Từ quyển **Krishnamurti Độc thoại**

Ngày 6 tháng 5 năm 1983

Ngồi trên bãi biển đang nhìn ngắm mọi người qua lại, hai hay ba cặp và một phụ nữ đơn độc, có vẻ rằng tất cả thiên nhiên, mọi thứ chung quanh bạn, từ biển xanh sâu thẳm đến những hòn núi đá cao ngất kia, cũng đang nhìn ngắm. Chúng ta đang nhìn ngắm, không đang chờ đợi, không đang mong ngóng bất kỳ việc gì sẽ xảy ra nhưng đang nhìn ngắm mà không có ~~ít~~ thúc. Trong nhìn ngắm đó có ~~học~~ hành, không phải sự tích lũy của hiểu biết qua học hành mà gần như thuộc máy móc, nhưng đang nhìn ngắm kỹ lưỡng, không bao giờ hời hợt nhưng thật sâu sắc, bằng một tức khắc và một trù mền; ngay lúc đó không có người nhìn ngắm. Khi có một người nhìn ngắm hiển nhiên nó chỉ là nhìn ngắm của quá khứ, và đó không là đang nhìn ngắm, đó chỉ là đang nhớ lại và nó là động thái không sinh khí. Đang nhìn ngắm sinh động lạ thường, mỗi khoảnh khắc một trống không. Những con cua bé tí kia và những con hải cẩu kia và tất cả những con chim kia bay lượn qua lại đều đang nhìn ngắm. Chúng đang nhìn ngắm để tìm kiếm con mồi, tìm kiếm cá, đang nhìn ngắm để tìm kiếm món ăn gì đó; chúng cũng vậy đang nhìn ngắm. Người nào đó đi ngang gần sát bạn và thắc mắc không hiểu

bạn đang nhìn ngắm cái gì. Bạn đang nhìn ngắm không gì cả, và trong không gì cả đó mọi thứ hiện diện.

Vào một ngày nào đó, một người đàn ông đã đi nhiều, đã thấy nhiều, đã viết điều này hay điều khác, đến – một người đàn ông hơi già có bộ râu quai nón, được cắt tỉa rất cẩn thận; ông ấy ăn mặc chỉnh tề không có sự luộm thuộm thô tục. Ông ấy chăm sóc giày của ông ấy, quần áo của ông ấy. Ông ấy nói tiếng Anh xuất sắc, dù ông ấy là một người ngoại quốc. Và hướng về người đàn ông ngồi trên bãi biển đang nhìn ngắm, ông ấy nói rằng ông ấy đã nói chuyện với quá nhiều người, tranh luận với một số giáo sư và học giả, và trong khi ông ấy ở Ấn độ ông ấy đã nói chuyện với một số nhà thông thái Ấn giáo. Và hầu hết mọi người trong họ, nó dường như, theo ông ấy, không quan tâm đến xã hội, không nhiệt tâm sâu xa đến bất kỳ sự đổi mới xã hội nào hay đến sự khủng hoảng của chiến tranh hiện nay. Ông ấy lo âu nhiều về xã hội trong đó chúng ta đang sống, dù ông ấy không là một người đổi mới xã hội. Ông ấy hoàn toàn không chắc chắn liệu rằng xã hội có thể được thay đổi, liệu rằng bạn có thể làm một việc gì đó cho nó. Nhưng ông ấy hiểu rõ xã hội ngày nay ra sao; sự đói kém, sự dốt nát của các chính khách, sự đề tiện, sự hãnh tiến, và sự tàn bạo đang tràn lan khắp thế giới.

Ông ấy nói, ‘Chúng ta có thể làm gì cho xã hội này? – không phải những đổi mới nhỏ nhoi tầm thường đó đây, thay đổi một Tổng thống bằng một người khác, hay một Thủ tướng bằng một người khác – họ đều cùng một dòng giống trong chừng mực nào đó; họ không thể làm nhiều lắm vì họ đại diện cho sự tầm thường hay còn kém hơn điều đó, sự thô tục; họ muốn phô trương, họ sẽ không bao giờ làm gì cả. Họ sẽ tạo ra những đổi mới nhỏ nhoi ngu xuẩn đó đây nhưng xã hội vẫn cứ tiếp tục bất chấp những thay đổi đó.’ Ông ấy đã

quan sát nhiều nền văn hóa, xã hội khác nhau. Chúng không khác biệt nhiều lắm về cơ bản. Ông ấy thể hiện là một người rất nghiêm túc bằng một nụ cười và ông ấy nói về vẻ đẹp của quốc gia này, sự bao la, muôn màu muôn vẻ, từ những sa mạc nóng cháy đến dãy núi Rockies cao ngất với vẻ hùng vĩ của nó. Người ta lắng nghe ông ấy như người ta lắng nghe và nhìn ngắm biển.

Xã hội không thể được thay đổi nếu con người không thay đổi. Con người, bạn và những người khác, đã tạo ra những xã hội này từ thế hệ này sang thế hệ khác; tất cả chúng ta đã tạo ra những xã hội này từ sự tầm thường, hạn chế của chúng ta, từ sự tham lam, ganh tị, hung ác, bạo lực, ganh đua của chúng ta và vân vân. Chúng ta phải chịu trách nhiệm cho sự tầm thường, sự dốt nát, sự thô tục, cho tất cả vô lý thuộc sắc tộc và chủ nghĩa giáo phái thuộc tôn giáo. Nếu mỗi người chúng ta không thay đổi hoàn toàn, xã hội sẽ không bao giờ thay đổi. Nó ở đó, chúng ta đã tạo ra nó, và sau đó nó biến đổi chúng ta. Nó tạo khuôn mẫu cho chúng ta, như chúng ta đã tạo khuôn mẫu cho nó. Nó đặt chúng ta trong một cái khuôn và cái khuôn đó lại đặt nó vào một cái khung mà là xã hội.

Thế là hành động này đang tiếp diễn vô tận, giống như biển cả có một thủy triều đi ra ngoài thật xa và sau đó đi vào, thỉnh thoảng rất, rất chậm, những lần khác lại nhanh, nguy hiểm. Vào và ra; hành động, phản ứng, hành động. Đây dường như là bản chất của chuyển động này, nếu không có trật tự thâm sâu trong chính con người. Chính trật tự đó sẽ tạo ra trật tự trong xã hội, không phải nhờ vào luật pháp, những chính phủ và mọi công việc như thế – mặc dù nếu còn có vô-trật tự, hỗn loạn thì luật pháp, quyền lực, được tạo ra bởi vô-trật tự của chúng ta, vẫn sẽ còn tiếp tục. Luật pháp là

tạo tác của con người, giống như xã hội – sản phẩm của con người là luật pháp.

Vì thế bên trong, tinh thần, tạo ra bên ngoài tùy thuộc vào giới hạn của nó; và sau đó bên ngoài lại kiểm soát và tạo khuôn bên trong. Những người cộng sản đã nghĩ, và có thể vẫn còn nghĩ, rằng bằng cách kiểm soát bên ngoài, thiết lập những luật pháp, những quy định, những học viện nào đó, những hình thức độc tài nào đó, họ có thể thay đổi con người. Nhưng từ đó đến nay họ vẫn không thành công, và họ sẽ không bao giờ thành công. Đây cũng là hoạt động của những người xã hội. Những người tư bản thực hiện nó bằng một phương cách khác, nhưng nó ững cùng sự việc. Bên trong luôn chiến thắng bên ngoài, vì bên trong mạnh mẽ nhiều hơn, có sinh lực nhiều hơn bên ngoài.

Liệu rằng chuyển động này có thể kết thúc – bên trong đang tạo ra điều kiện sống của xã hội bên ngoài theo tâm lý, và bên ngoài, luật pháp, những học viện, những tổ chức, đang cố gắng tạo khuôn mẫu cho con người, bộ não, để hành động trong một phương cách nào đó, và bộ não, bên trong, tinh thần, tiếp theo đó lại đang thay đổi, đang tìm ra phương cách để chiến thắng hay lẩn tránh bên ngoài? Chuyển động đã và đang tiếp diễn liên tục từ khi con người có mặt trên quả đất này, thô thiển, hời hợt, thỉnh thoảng sâu sắc – nó luôn luôn là bên trong đang chiến thắng bên ngoài, giống như biển cả có những thủy triều của nó đi ra và đi vào. Người ta nên thực sự hỏi liệu rằng chuyển động này có thể kết thúc – hành động và phản ứng, hận thù và hận thù nhiều hơn, bạo lực và bạo lực nhiều hơn. Nó có một kết thúc khi chỉ nhìn ngắm, không động cơ, không đáp trả, không phương hướng. Phương hướng hiện diện khi có sự tích lũy. Nhưng nhìn ngắm, mà trong đó có chú ý, hình thức, cùng một ý thức của từ bi vô biên, có thông minh riêng của nó. Nhìn ngắm cùng thông

minh này hành động. Và hành động đó không là thủy triều đi ra và đi vào. Nhưng điều này đòi hỏi sự cảnh giác lớn lao, thấy sự việc sự vật mà không có từ ngữ, không có danh tánh, không có bất kỳ phản hồi nào; trong nhìn ngắm đó có một đam mê, sức sống vô tận.

Madras, ngày 27 tháng 12 năm 1981

Chúng ta đã nói về xung đột, và liệu rằng tất cả những con người đã sống trên quả đất này, cùng tất cả những của cải của nó, đã ở trong xung đột liên tục. Không chỉ phía bên ngoài với môi trường, với thiên nhiên, nhưng còn cả với lẫn nhau, và còn ở phía bên trong, tạm gọi là phần tinh thần; chúng ta đã ở trong xung đột liên tục. Từ khoảnh khắc chúng ta được sinh ra cho đến khi chúng ta chết đi, chúng ta ở trong xung đột. Và chúng ta bao dung nó, chúng ta đã quen thuộc với nó; chúng ta dung thứ nó. Chúng ta tìm ra nhiều lý do tại sao chúng ta nên ở trong xung đột. Chúng ta nghĩ đấu tranh và phấn đấu liên tục có nghĩa sự tiến bộ, sự tiến bộ phía bên ngoài, hay ở thành tựu phía bên trong hướng về mục đích tối hậu.

Quốc gia đẹp đẽ này, Ấn độ, là những quả đồi xinh xinh, những hòn núi hùng vĩ, những con sông rộng lớn. Nhưng sau hàng ngàn năm của đau khổ, đấu tranh, tuân phục, chấp nhận, tàn sát lẫn nhau; đây là điều gì chúng ta đã biến nó thành, một nơi hoang tàn của những con người thiếu suy nghĩ, man dã, không chăm sóc quả đất, cũng không lưu tâm những sự vật dễ thương của quả đất, vẻ đẹp của một cái hồ, của một con sông chảy xiết. Đường như không ai trong

chúng ta thêm quan tâm. Tất cả mọi việc mà chúng ta quan tâm là những cái tôi con con tầm thường của chúng ta, những vấn đề nhỏ nhen riêng rẽ của chúng ta. Người ta muốn khóc than bởi điều gì chúng ta đang làm trong quốc gia này, và bởi điều gì những quốc gia khác đang làm.

Sống đã trở thành nguy hiểm cực kỳ, quá đỗi không-an toàn, không có bất kỳ ý nghĩa nào. Bạn có lẽ sáng chế nhiều ý nghĩa, nhưng sống hàng ngày thực sự đã mất đi mọi ý nghĩa ngoại trừ lượm lặt ký ức, để là người nào đó, để có quyền hành và vân vân.

Và không người chính trị nào, dù của phe tả, phe hữu, phe trung lập, sẽ giải quyết được bất kỳ vấn đề nào của chúng ta. Những người chính trị không hứng thú giải quyết những vấn đề. Họ chỉ quan tâm đến chính họ và duy trì vị trí của họ. Và những đạo sư và những tôn giáo cũng đã phản bội con người. Họ đã tuân theo những quyển sách Upanishads, Brahmasutras, và Bhagavad Gita, và chính là ~~umg~~ trò chơi của những đạo sư khi đọc lớn tiếng cho một số khán giả được nghĩ là khai sáng, thông minh. Vì vậy, bạn không thể phụ thuộc vào những người chính trị, mà là chính phủ, và cũng không phụ thuộc vào những quyển sách cổ hay bất kỳ đạo sư nào, bởi vì họ đã biến quốc gia này thành cái gì nó là hiện nay. Nếu người ta tìm kiếm vai trò lãnh đạo thêm nữa, điều đó cũng sẽ chỉ dẫn dắt bạn đến con đường sai lầm. Và bởi vì không người nào có thể giúp đỡ bạn, chúng ta phải tuyệt đối, trọn vẹn, chịu trách nhiệm cho đạo đức của chúng ta, cách cư xử của chúng ta, những hành động của chúng ta.

* * *

Quốc gia này luôn luôn nói về không-bạo lực. Điều này đã được giảng dạy lặp đi và lặp lại, thuộc chính trị, thuộc

tôn giáo, bởi vô số những người lãnh đạo, nhưng không-bạo lực không là một sự kiện, chỉ là một ý tưởng, một lý thuyết, một bộ của những từ ngữ. Sự kiện thực sự là rằng bạn là bạo lực. Đó là cái gì là. Và chúng ta không thể hiểu rõ ‘cái gì là,’ và đó là lý do tại sao chúng ta sáng chế điều vô lý này được gọi là không-bạo lực. Vì vậy điều đó trở thành một xung đột giữa ‘cái gì là’ và ‘cái gì nên là’. Và trong khi bạn đang theo đuổi không-bạo lực, bạn luôn luôn đang gieo **những** hạt giống của bạo lực. Lại nữa điều đó quá hiển nhiên. Vậy là liệu chúng ta có thể cùng nhau nhìn ngắm ‘cái gì là’ mà không có bất kỳ tẩu thoát nào, mà không có bất kỳ lý tưởng nào, mà không có bất kỳ kiểm chế hay chuyển động rời khỏi nó? Chúng ta là bạo lực do bởi sự thừa hưởng từ thú vật, từ con khỉ, và vân vân. Bạo lực mang nhiều hình thức, không chỉ là hành động tàn nhẫn; nó là một vấn đề rất phức tạp. Bạo lực là bất chước, tuân phục, vâng lời; bạo lực là đang giả vờ bạn là cái gì đó mà bạn không là; đó là một hình thức của bạo lực. Làm ơn hãy thấy sự hợp lý của tất cả điều này. Không phải rằng chúng ta đang thực hiện những phát biểu để cho bạn chấp nhận hay phủ nhận. Chúng ta đang dạo bộ trên một con đường, trong một cánh rừng, len lỏi trong những cái cây thật duyên dáng, cùng nhau và đang **ìm** hiểu bạo lực, giống như hai người bạn đang cùng nhau nói về mọi chuyện, không có bất kỳ sự thuyết phục, không có bất kỳ ý thức của giải quyết vấn đề. Chúng ta đang cùng nhau nói chuyện, chúng ta đang cùng nhau nhìn **ngắm**. Chúng ta đang dạo bộ trên cùng một con đường, không phải con đường của bạn hay con đường của tôi, nhưng con đường của thâm nhập những vấn đề này.

* * *

Vì vậy chúng ta phải cùng nhau học hành cách quan sát như thế nào. Các bạn không là những người theo sau người nói, ông ta không là đạo sư của bạn, cảm ơn chúa; không có người cao hơn hay người thấp hơn trong sự tìm hiểu này. Không có uy quyền. Khi cái trí của bạn bị khập khễnh bởi uy quyền, quan sát bạo lực sẽ khó khăn lắm. Vì vậy rất quan trọng phải hiểu rõ làm thế nào để quan sát điều gì đang xảy ra trong thế giới: sự đau khổ, sự hỗn loạn, sự đạo đức giả, không-hòa nhập, những hành động tàn nhẫn đang xảy ra, những người khủng bố, những người đang bắt giữ con tin, và những đạo sư mà có những trại tập trung đặc biệt riêng của họ! Tất cả nó đều là sự bạo lực. Làm thế nào người ta có thể nói, 'Tôi biết, hãy tuân theo tôi'? Đó là một câu phát biểu gây chú ý cho dư luận. Vì vậy cùng nhau chúng ta đang quan sát bạo lực là gì, và đang hỏi, quan sát cái gì? Làm thế nào để quan sát môi trường chung quanh bạn; những cái cây, cái vũng nước đó nơi góc đường, những vì sao, mặt trăng non, sao Kim cô đơn, sao Hôm, vẽ điểm ảo của mặt trời hoàng hôn? Bạn nhìn ngắm nó như thế nào? Bạn không thể nhìn ngắm, quan sát, nếu bạn bị bận tâm bởi chính bạn, những vấn đề riêng của bạn, những ý tưởng của bạn, sự suy nghĩ phức tạp riêng của bạn. Đúng chứ? Bạn không thể quan sát nếu bạn có thành kiến, hay nếu có bất kỳ loại kết luận hoặc trải nghiệm đặc biệt mà bạn bám vào. Vì vậy làm thế nào bạn quan sát cái vật lạ thường này được gọi là một cái cây? Lúc này làm thế nào bạn nhìn ngắm nó, khi bạn đang ngồi ở đó được vây quanh bởi những cái cây này? Bạn có thấy những chiếc lá của nó, đang đong đưa trong cơn gió, vẻ đẹp của ánh sáng trên chiếc lá; bạn đã từng nhìn ngắm nó? Vậy là liệu bạn có thể nhìn ngắm một cái cây, hay mặt trăng non, hay vì sao đơn chiếc trên bầu trời mà không có từ ngữ? Bởi vì từ ngữ

không là vì sao thực sự, mặt trăng thực sự. Liệu bạn có thể xóa sạch từ ngữ và chỉ nhìn ngắm?

Liệu bạn có thể nhìn ngắm người vợ của bạn mà không có từ ngữ? Mà không có tất cả hồi tưởng của sự liên hệ, dù nó đã thân mật đến chừng nào, mà không có tất cả ký ức đã được thiết lập đó. Liệu bạn có thể nhìn ngắm người vợ của bạn, hay người chồng của bạn, mà không có ký ức của quá khứ? Bạn đã từng thực hiện nó? Làm ơn chúng ta hãy cùng nhau học hành làm thế nào để nhìn ngắm một bông hoa. Nếu bạn biết làm thế nào để nhìn ngắm một bông hoa, nhìn ngắm đó chứa đựng vĩnh hằng. Đừng bị dẫn dắt lang thang bởi những từ ngữ của tôi! Nếu bạn biết làm thế nào để nhìn ngắm một vì sao, một cánh rừng dày đặc, vậy là trong nhìn ngắm đó có không gian, vĩnh hằng. Chúng ta phải cùng nhau tìm ra làm thế nào để nhìn ngắm người vợ của bạn hay người chồng của bạn mà không có hình ảnh bạn đã dựng lên về cô ấy hay anh ấy. Bạn phải bắt đầu rất gần với mục đích để đi rất xa. Nếu bạn không bắt đầu từ gần bên, bạn không bao giờ có thể đi thật xa. Nếu bạn muốn leo lên hòn núi hay đi tới ngôi làng kế cận, những bước chân đầu tiên phải lưu tâm: bạn đi như thế nào, bằng sự uyển chuyển ra sao, bằng sự ung dung thế nào, bằng nhịp điệu ra sao. Vì vậy chúng ta đang nói rằng muốn đi rất, rất xa, mà là vĩnh hằng, bạn phải bắt đầu rất gần, mà là sự hiệp thông của bạn cùng người đồng hành của bạn. Liệu bạn có thể nhìn ngắm gia đình của bạn bằng đôi mắt rõ ràng mà không có những từ ngữ ‘người vợ của tôi,’ hay ‘người chồng của tôi,’ ‘người cháu trai của tôi,’ hay ‘người con trai của tôi’? Mà không có từ ngữ, mà không có tất cả những tổn thương được tích lũy và sự hồi tưởng của quá khứ. Hãy thực hiện nó ngay lúc này. Hãy nhìn ngắm. Và khi bạn có thể nhìn ngắm mà không có quá khứ, mà là tất cả

những hình ảnh bạn đã dựng lên về chính bạn và về họ, vậy thì có sự liên hệ đúng đắn.

* * *

Khi bạn sống hàng ngày cùng ‘cái gì là’ và nhìn ngắm ‘cái gì là,’ không chỉ ở ngoài đó nhưng còn cả phía bên trong, vậy thì bạn sẽ sáng tạo xã hội mà sẽ tồn tại không có xung đột.

Bombay, ngày 24 tháng 1 năm 1982

Chúng ta sẽ cùng nhau nói về sự liên hệ giữa một con người và thiên nhiên, mà là sự liên hệ giữa chính bạn và môi trường. Môi trường không chỉ là thành phố hay thị trấn hay ngôi làng mà bạn sống trong đó, nhưng còn cả môi trường của thiên nhiên. Nếu bạn không có liên hệ cùng thiên nhiên, bạn không có liên hệ cùng con người. Thiên nhiên là những cánh đồng, những cánh rừng, những con sông, tất cả quả đất diệu kỳ, những cái cây, và vẻ đẹp của quả đất. Bởi vì tư tưởng đã không sáng tạo thiên nhiên, tư tưởng đã không sáng tạo con cạp hay những dòng nước của một buổi tối có những vì sao trên nó. Tư tưởng đã không sáng tạo những đỉnh núi tuyết phủ mênh mông tương phản bầu trời xanh, mặt trời hoàng hôn và mặt trăng cô đơn khi không có một vì sao. Vì vậy tư tưởng đã không sáng tạo thiên nhiên.

Thiên nhiên là một sự thật. Điều gì chúng ta tạo tác giữa những con người cũng là một sự thật, nhưng một sự thật trong đó có xung đột, có đấu tranh, mọi người đang cố gắng trở thành cái gì đó. Cả phần vật chất lẫn phía bên trong, và nếu tôi được phép dùng từ ngữ đó, một cách tinh thần. Khi người ta đang cố gắng trở thành, đang cố gắng đạt được một địa vị nào đó thuộc chính trị hay thuộc tôn giáo, vậy thì

người ta không có liên hệ cùng một người khác, cũng như không có liên hệ cùng thiên nhiên. Nhiều người trong các bạn sống trong những thành phố cùng tất cả những đám đông, sự ồn ào, và sự bần thủ trong môi trường. Có thể các bạn đã không thường xuyên bắt gặp thiên nhiên. Nhưng có biển cả diệu kỳ này, và bạn không có liên hệ cùng nó. Bạn nhìn nó, có lẽ bạn bơi lội ở đó, nhưng cảm giác của biển này cùng sức sống và năng lượng vô hạn của nó, vẻ đẹp của một con sóng đang vỗ vào bờ – không có sự hiệp thông giữa chuyển động diệu kỳ của biển cả và chính bạn. Và nếu bạn không có sự hiệp thông cùng cái đó, làm thế nào bạn có thể có sự hiệp thông cùng một người khác? Nếu bạn không nhận biết được biển, chất lượng của nước, những con sóng, sức sống vô cùng của thủy triều vào ra, làm thế nào bạn có thể nhận biết, hay nhạy cảm với sự liên hệ của con người? Làm ơn, hiểu rõ điều này rất quan trọng, bởi vì vẻ đẹp, nếu người ta có thể nói về nó, không chỉ trong hình dáng thuộc vật chất, nhưng trong bản thể vẻ đẹp là chất lượng của nhạy cảm đó, chất lượng của nhìn ngắm thiên nhiên đó.

Ojai, ngày 1 tháng 5 năm 1982

Sự khủng hoảng không thuộc kinh tế, chiến tranh, bom đạn, những người chính trị, những người khoa học, nhưng sự khủng hoảng ở bên trong chính chúng ta, sự khủng hoảng ở trong ý thức của chúng ta. Nếu chúng ta không hiểu rõ rất sâu thẩm bản chất của ý thức chúng ta, và nghi vấn, thâm nhập sâu thêm vào nó và tìm được cho chính chúng ta liệu có thể có một thay đổi trọn vẹn trong ý thức đó, thế giới sẽ tiếp tục tạo ra nhiều đau khổ thêm, nhiều hỗn loạn thêm, nhiều kinh hoàng thêm. Vì vậy trách nhiệm của chúng ta không là loại hành động vị tha nào đó, chính trị, hay kinh tế, nhưng hiểu rõ bản chất của thân tâm chúng ta – tại sao chúng ta, những con người, mà đã sống trên quả đất dễ thương lạ thường này, đã trở thành giống như thế này.

Vì vậy nếu bạn sẵn lòng, nếu đó là trách nhiệm của bạn, chúng ta có thể cùng nhau nhận biết bản chất của ý thức chúng ta, bản chất của thân tâm chúng ta. Đây không là một giảng thuyết, nhưng chúng ta đang cố gắng, cùng nhau bạn và người nói, không tách rời, quan sát chuyển động của ý thức này và sự liên hệ của nó với thế giới, liệu ý thức này là cá thể, tách rời, hay ý thức đó thuộc về tổng thể của nhân loại. Chúng ta được giáo dục từ niên thiếu để là những cá thể,

với những ‘linh hồn’ tách rời – nếu bạn tin tưởng cái loại vớ vẩn này. Bạn đã được đào tạo, được giáo dục, được quy định để suy nghĩ như một cá thể. Chúng ta suy nghĩ bởi vì chúng ta có những cái tên tách rời, những hình dạng tách rời – đen, trắng, cao, thấp, tóc vàng, tóc đen, và vân vân – và những khuynh hướng và những trải nghiệm đặc biệt của chúng ta, rằng chúng ta là những cá thể tách rời. Bây giờ, chúng ta sẽ tìm hiểu chính ý tưởng đó: liệu chúng ta là những cá thể tách rời?

Nó không có nghĩa rằng chúng ta là một loại sinh vật không hình dạng xác định, nhưng thật ra liệu chúng ta là những cá thể? Toàn thể giới duy trì, cả thuộc tôn giáo lẫn trong những hình thức khác, rằng chúng ta là những cá thể tách rời. Và từ ý tưởng đó, có lẽ từ ảo tưởng đó, mỗi người chúng ta đang cố gắng thành tựu, trở thành cái gì đó, đang ganh đua với một người khác, đang đấu tranh với một người khác. Vì vậy nếu chúng ta duy trì theo cách sống đó, chắc chắn chúng ta phải bám vào những dân tộc, chủ nghĩa bộ lạc, chiến tranh. Tại sao chúng ta bám vào chủ nghĩa quốc gia và sự đam mê phía sau nó, mà là điều gì hiện nay đang xảy ra? Tại sao chúng ta trao sự quan trọng lạ lùng như thế cho chủ nghĩa quốc gia, mà tại cơ bản là chủ nghĩa bộ lạc? Tại sao? Liệu có phải bởi vì khi bám vào bộ lạc, vào nhóm người, có sự an toàn nào đó – không chỉ sự an toàn vật chất mà còn cả sự an toàn tâm lý, một ý thức phía bên trong của trọn vẹn, phong phú? Nếu đó là như thế, vậy thì bộ lạc khác cũng cảm thấy giống hệt; vậy thì phân chia và vậy thì chiến tranh, xung đột.

Nếu thực sự người ta thấy sự thật của nó, không phải lý thuyết, và nếu người ta muốn sống trên quả đất này, mà là quả đất của chúng ta, không phải quả đất của bạn hay quả đất của tôi, của người Mỹ hay người Nga hay người Ấn, vậy thì

không có chủ nghĩa quốc gia gì cả. Chỉ có sự tồn tại của con người. Một sống – nó không là sống của bạn hay sống của tôi, nó là sống tổng thể của sự sống. Nhưng truyền thống của tánh cá thể này đã được duy trì bởi những tôn giáo ở phương Đông và phương Tây.

Bây giờ, đây là như thế? Bạn biết, rất tốt lành khi phải ngờ vực, rất tốt lành khi có một cái trí mà nghi vấn, không chấp nhận; một cái trí mà nói, chúng ta không thể sống như thế này thêm nữa, trong loại bạo lực, hung ác này. Vì vậy, ngờ vực, nghi vấn, có sự quan trọng lạ thường; không chỉ đang chấp nhận cách sống mà chúng ta đã sống có lẽ được một triệu năm. Vì vậy chúng ta đang nghi vấn sự thật của tánh cá thể.

Tỉnh thức có nghĩa biết, nhận biết, trực nhận, quan sát. Nội dung của ý thức là niềm tin của bạn, vui thú của bạn, trải nghiệm của bạn, hiểu biết đặc biệt mà bạn đã thu lượm, hoặc qua trải nghiệm bên ngoài hoặc qua những sợ hãi, những quyến luyến, đau khổ của bạn, sự bi thảm của cô độc, phiền muộn, sự tìm kiếm cái gì đó nhiều hơn sự tồn tại thuần túy vật chất; tất cả điều đó là ý thức của người ta cùng nội dung của nó. Nội dung tạo thành ý thức. Nếu không có nội dung, không có ý thức như chúng ta biết nó. Ý thức đó, mà rất phức tạp, mâu thuẫn, cùng sức sống lạ thường, liệu nó là ý thức của bạn? Tư tưởng là của bạn? Hay chỉ có suy nghĩ, mà cũng không thuộc phương Đông hoặc phương Tây? Chỉ có suy nghĩ, mà chung cho tất cả nhân loại, dầu nghèo khổ hay giàu có. Những người kỹ thuật, với khả năng lạ thường của họ, hay những thầy tu mà rút lui khỏi thế giới và hiến dâng chính họ cho một ý tưởng, vẫn còn đang suy nghĩ.

Liệu ý thức này là chung cho tất cả nhân loại? Bất kỳ nơi nào người ta đi, người ta thấy phiền muộn, đau khổ, lo âu, cô độc, dốt nát, sợ hãi, sự thôi thúc của ham muốn. Nó là

chung, nó là nền tảng trên đó mọi con người đều dựa vào. Ý thức của bạn là ý thức của nhân loại, phần còn lại của nhân loại. Nếu bạn hiểu rõ bản chất của điều này – rằng bạn là phần còn lại của nhân loại, mặc dù chúng ta có lẽ có những danh tánh khác nhau, sống trong những vùng đất khác nhau của thế giới, được giáo dục trong những cách khác nhau, giàu có hay rất nghèo khổ – khi bạn ra phía sau cái mặt nạ của bạn, bạn giống hết nhân loại: loạn thần kinh, đau khổ, chịu đựng cô độc và tuyệt vọng, tin tưởng ảo tưởng nào đó, và vân vân. Dầu bạn đi đến phương Đông hay phương Tây, đây là như thế. Bạn có lẽ không thích nó; bạn có lẽ thích suy nghĩ rằng bạn hoàn toàn độc lập, tự do, cá thể. Nhưng khi bạn quan sát rất thăm thẳm, bạn là phần còn lại của nhân loại.

Madras, ngày 26 tháng 12 năm 1982

Nhiều quyển sách đã viết về thế giới phía bên ngoài của chúng ta: môi trường, xã hội, chính trị, kinh tế, và vân vân, nhưng chẳng có bao nhiêu quyển sách đã viết về sự tìm hiểu chúng ta thực sự là gì, tại sao những con người lại cư xử như họ làm – giết chóc lẫn nhau, tuân theo uy quyền nào đó, hay quyển sách nào đó, người nào đó, lý tưởng nào đó; và không có sự liên hệ đúng đắn với bạn bè của họ, người vợ của họ, người chồng của họ, và con cái của họ. Và những con người đã trở thành quá thô tục, quá nhẩn tâm, hoàn toàn không lưu tâm đến những người khác, và phủ nhận toàn tiến hành của điều gì được gọi là tình yêu?

Và con người đã sống cùng chiến tranh suốt hàng ngàn năm. Chúng ta đang cố gắng ngăn chặn chiến tranh hạt nhân, nhưng chúng ta sẽ không bao giờ chấm dứt chiến tranh. Điều này đang xảy ra trong những con người bị bóc lột, và người bị áp bức trở thành kẻ áp bức. Đây là vòng tuần hoàn của con người cùng đau khổ, cô độc, một ý thức của tri trệ, lo âu chất chồng, hoàn toàn không-an toàn, và không có sự liên hệ với xã hội hay với những bạn bè thân mật riêng của người ta. Không liên hệ nào không có xung đột, cãi cọ, và vân vân.

Đây là thế giới mà chúng ta sống – mà tôi bảo đảm tất cả các bạn đều biết.

Và suốt những thiên niên kỷ này, những bộ não của chúng ta đã bị quy định bởi hiểu biết. Làm ơn đừng phủ nhận hay chấp nhận bất kỳ điều gì người nói trình bày. Hãy nghi vấn nó, hãy nghi ngờ nó, hãy ngờ vực nó. Quan trọng hơn tất cả là đừng bị ảnh hưởng bởi người nói, bởi vì chúng ta bị ảnh hưởng rất dễ dàng, quá nhẹ dạ. Và nếu chúng ta muốn nói chuyện một cách nghiêm túc về những vấn đề này, người ta phải có một cái trí và một bộ não được tự do để tìm hiểu, tự do khỏi thành kiến, khỏi bất kỳ kết luận nào, khỏi bất kỳ quan điểm hay kiến chấp nào. Người ta phải có một bộ não liên tục đang tìm hiểu, đang nghi ngờ. Chỉ như vậy chúng ta mới có thể có một liên hệ lẫn nhau và thế là hiệp thông.

Ojai, ngày 22 tháng 5 năm 1983

Nhận biết được vẻ đẹp của mỗi ngày, mỗi buổi sáng trong lành, sự kỳ diệu của thế giới; nó là một thế giới lạ thường, và chúng ta đang hủy diệt nó, trong liên hệ lẫn nhau của chúng ta và trong liên hệ với thiên nhiên của chúng ta, với tất cả những sinh vật của quả đất này.

* * *

Liệu chúng ta có thể tìm hiểu một bộ não yên lặng là gì? Chỉ qua sự yên lặng vô cùng, bạn học hành, bạn quan sát, không phải khi bạn đang huyền thuyên. Muốn quan sát những quả đồi kia, và những cái cây dễ thương này, muốn quan sát gia đình và bạn bè của bạn, bạn phải có không gian và phải có yên lặng. Nhưng nếu bạn đang huyền thuyên, đang bàn tán, bạn không có không gian hay yên lặng. Và chúng ta cần không gian, không chỉ thuộc vật chất, nhưng còn nhiều hơn nữa thuộc tâm lý. Không gian đó bị phủ nhận khi chúng ta đang suy nghĩ về chính chúng ta. Điều đó quá đơn giản. Bởi vì khi có không gian, không gian mệnh mang thuộc tâm lý, có sức sống vô hạn. Nhưng khi không gian đó bị giới hạn vào cái tôi nhỏ xíu riêng của người ta, năng lượng vô hạn đó

hoàn toàn bị kiềm hãm bởi sự giới hạn của nó. Vì vậy, đó là lý do tại sao thiên định là sự kết thúc của cái tôi.

Người ta có thể lắng nghe tất cả điều này vô tận, nhưng nếu bạn không thực hiện nó, mục đích đang lắng nghe của bạn là gì? Nếu thực sự bạn không nhận biết được chính bạn, được những từ ngữ của bạn, những cử chỉ của bạn, dáng đi của bạn, cách bạn ăn, tại sao bạn uống rượu và hút thuốc, và mọi chuyện còn lại mà những con người đang làm – nếu bạn nhận biết được tất cả những sự việc vật chất, làm thế nào bạn có thể nhận biết được điều gì đang xảy ra sâu thẳm? Nếu người ta không nhận biết, vậy thì người ta trở thành trì trệ, trung bình, tầm thường. Từ ngữ gốc của từ ngữ *mediocre tầm thường* là ‘đi lên đỉnh đồi chỉ được nửa chặng đường,’ đi lên đỉnh núi chỉ nửa chặng đường, không bao giờ đến được đỉnh của nó. Đó là tầm thường. Điều đó có nghĩa, không bao giờ đòi hỏi cho chính chúng ta sự hoàn hảo, không bao giờ đòi hỏi cho chính chúng ta sự tốt lành tổng thể hay sự tự do tuyệt đối – không phải sự tự do làm điều gì chúng ta ưa thích, đó không là tự do, đó là sự nhỏ nhen, nhưng được tự do khỏi tất cả đau khổ của lo âu, cô độc, tuyệt vọng, và mọi chuyện của nó.

Vì vậy muốn tìm ra, hay bắt gặp, hay để cho cái đó hiện diện cần phải có không gian và yên lặng vô hạn – không phải yên lặng giả tạo, không phải tư tưởng nói, tôi phải yên lặng. Yên lặng là cái gì đó lạ thường, nó không là yên lặng giữa hai tiếng ồn. Hòa bình không ở giữa hai cuộc chiến tranh. Yên lặng là cái gì đó mà hiện diện tự nhiên khi bạn đang nhìn ngắm, khi bạn đang nhìn ngắm mà không có động cơ, mà không có bất kỳ loại đòi hỏi, chỉ nhìn ngắm, và thấy vẻ đẹp của một vì sao đơn chiếc trên bầu trời, hay nhìn ngắm một cái cây cô đơn trong một cánh đồng, hay nhìn ngắm người vợ hay người chồng của bạn, hay bất kỳ cái gì bạn

nhìn ngắm. Nhìn ngắm bằng một yên lặng và không gian vô hạn. Vậy là trong nhìn ngắm đó, trong tỉnh táo đó, có cái gì đó vượt khỏi từ ngữ, vượt khỏi mọi đo lường.

Chúng ta sử dụng những từ ngữ để đo lường cái không thể đo lường được. Vì vậy người ta cũng phải cảnh giác được mạng lưới của những từ ngữ, những từ ngữ lừa gạt chúng ta như thế nào, những từ ngữ tác động ra sao: từ ngữ *cộng sản*, đối với một người tư bản, có nghĩa cái gì đó kinh khủng. Những từ ngữ trở thành quan trọng lạ thường. Nhưng nhận biết được những từ ngữ đó và sống cùng từ ngữ *yên lặng*, biết rằng từ ngữ không là yên lặng, nhưng sống cùng từ ngữ đó và thấy trọng tải của từ ngữ đó, nội dung của từ ngữ đó, vẻ đẹp của từ ngữ đó! Thế là, người ta bắt đầu nhận ra, khi tư tưởng yên lặng, đang nhìn ngắm, có cái gì đó vượt khỏi tất cả đo lường, nghi ngờ, và tìm kiếm. Và có một sự việc như thế – ít nhất đối với người nói. Nhưng điều gì người nói tiết lộ không có giá trị gì đối với một người khác. Nếu bạn lắng nghe, học hành, nhìn ngắm, hoàn toàn được tự do khỏi tất cả những lo âu của sống, vậy thì chỉ đến lúc đó có một tôn giáo mà sáng tạo một văn hóa mới mẻ, hoàn toàn khác hẳn. Chúng ta không là những con người có văn hóa gì cả. Bạn có lẽ rất khôn ngoan trong công việc, bạn có lẽ có khả năng lạ thường thuộc công nghệ, là một bác sĩ hay một giáo sư; nhưng chúng ta vẫn còn rất giới hạn.

Sự kết thúc của cái ngã, ‘cái tôi’: là ‘không là gì cả’. Từ ngữ không là gì cả có nghĩa ‘không là một sự việc’. Không là một sự việc được tạo tác bởi tư tưởng. Là ‘không là gì cả’; không có hình ảnh về chính bạn. Nhưng chúng ta có nhiều hình ảnh về chính chúng ta. Không có hình ảnh về bất kỳ loại nào, không ảo tưởng, tuyệt đối không là gì cả. Cái cây không là gì cả đối với chính nó. Nó hiện diện. Và trong ngay sự hiện diện của nó, nó là sự vật đẹp nhất, giống như những

quả đôi đó; chúng hiện diện. Chúng không trở thành cái gì đó, bởi vì chúng không thể. Giống như một hạt giống của một cây táo, nó là táo; nó không cố gắng để trở thành quả lê, hay một loại quả khác – nó là. Bạn hiểu chứ? Đây là thiên định. Đây là sự kết thúc của tìm kiếm, và sự thật là.

Brockwood Park,

Ngày 4 tháng 9 năm 1983

Chúng ta không bao giờ nhìn ngắm sống như một chuyển động lạ thường, cùng một chiều sâu, một mệnh mạng. Chúng ta đã giảm sống của chúng ta thành một vấn đề nhỏ nhen tầm thường. Và thật ra sống là một việc thiêng liêng nhất trong sự tồn tại. Giết chết người nào đó là điều kinh hoàng không tén ngưỡng nhất – và cũng vậy khi tức giận, khi bạo lực với một người khác

* * *

Chúng ta không bao giờ thấy thế giới như một tổng thể bởi vì chúng ta quá bị phân chia. Chúng ta quá bị giới hạn, nhỏ nhen. Và chúng ta không bao giờ có cảm giác của tổng thể này, nơi những sự vật của biển cả, của quả đất và bầu trời, thiên nhiên, vũ trụ, là bộ phận của chúng ta. Không phải được tưởng tượng – bạn có thể lãng đãng trong lại tưởng tượng ưa thích nào đó và tưởng tượng rằng chúng ta là vũ trụ, vậy thì bạn trở thành con chim cú cu! Nhưng nếu bạn xóa sạch sự ích kỷ tự cho mình là trung tâm, nhỏ nhen này, và không có gì của nó, vậy là từ đó bạn có thể chuyển động vô hạn.

Ojai, ngày 24 tháng 5 năm 1984

N ***người hỏi:*** *Làm thế nào người ta sẽ sống trên quả đất này mà không gây hư hại hay hủy diệt vẻ đẹp của nó, mà không tạo ra đau khổ và chết chóc cho những thứ khác?*

Krishnamurti: Bạn có khi nào đặt ra câu hỏi này? Thực sự? Không lý thuyết nhưng thực sự đặt ra câu hỏi đó, đối diện nó? Đừng chạy trốn khỏi nó, đừng giải thích đau khổ đó là cần thiết, và mọi chuyện của nó, nhưng quan sát nó, đối diện nó? Bạn có khi nào đặt ra câu hỏi đó? Không phải tập thể, không phải thực hiện một cuộc biểu tình chống lại người chính trị nào đó mà muốn hủy diệt một công viên quốc gia, hay điều này điều kia. Đặt ra một câu hỏi như thế, điều đó có nghĩa bạn đang hùng hực cùng nó, nó là cái gì đó thực sự lạ thường, không phải một câu hỏi tưởng tượng để trôi qua thời gian một ngày. Để sống trên quả đất này cùng vẻ đẹp lạ thường của nó, và không hủy diệt nó; để kết thúc đau khổ, và không giết hại một con người khác, không giết hại một sinh vật. Có một giáo phái nào đó ở Ấn độ mà sự vận chuyển của họ là đi bộ; họ không dùng xe lửa, không máy bay, không xe cộ, và họ mang một cái mặt nạ để không giết chết một côn

trùng bằng hít thở. Một số người trong họ đã đến gặp người nói và họ đi bộ tám trăm dặm. Và họ sẽ không giết chóc.

Và cũng có những người mà giết chóc: giết chóc vì thể thao, giết chóc vì vui chơi, giết chóc vì lợi lộc – toàn kỹ nghệ giết chóc lấy thịt bán. Những người mà hủy diệt quả đất, đổ những chất khí độc hại, ô nhiễm không khí, sông ngòi bần cá, và phá hoại lẫn nhau. Đây là điều gì chúng ta đang làm cho quả đất và cho chính chúng ta.

Liệu chúng ta có thể sống trên quả đất này cùng vẻ đẹp lạ thường của nó và không mang đau khổ hay chết chóc cho những con người lẫn những sinh vật khác. Đó là một câu hỏi rất, rất nghiêm túc. Sống một sống mà không gây ra đau khổ hay chết chóc cho những sinh vật khác; mà có nghĩa không giết chết một con người, cũng không giết chết bất kỳ thú vật nào cho thể thao, hay cho lương thực của bạn. Bạn hiểu rõ tất cả điều này? Đây là câu hỏi?

Có một giai cấp nào đó ở Ấn độ không bao giờ ăn thịt. Họ nghĩ giết chóc là sai trái. Tại thời điểm đó, họ được gọi là những người Ba la môn. Và những con người ở phương Tây không bao giờ tìm hiểu liệu giết chóc là đúng đắn, liệu giết chóc bất kỳ sinh vật nào có thể được bào chữa. Thế giới phương Tây đã hủy diệt nhiều chủng tộc của con người. Đúng chứ? Nước Mỹ đã hủy diệt những người da đỏ, xóa sạch họ bởi vì họ muốn đất đai, và mọi chuyện đó. Vì vậy liệu chúng ta có thể sống trên quả đất này mà không giết chóc, mà không chiến tranh? Tôi có thể trả lời nó, nhưng sau đó nó có giá trị gì nếu bạn vẫn đang giết chóc? Tôi không đang cổ vũ chủ nghĩa ăn chay. (Cách đây không lâu một tác giả đã viết: ‘Chủ nghĩa ăn chay đã lan tràn giống như một căn bệnh kinh tởm nào đó trong quốc gia này!’) Nhưng bạn giết một cây cải bắp, vì vậy bạn gạch một đường giới hạn ở đâu? Bạn tạo ra một vấn đề của nó? Bạn hiểu rõ câu hỏi của tôi?

Nếu bạn chống lại chiến tranh, như những con người nào đó, kể cả chính tôi, giết chết những con người khác vì bất kỳ lý do nào, vậy thì bạn không thể gửi một lá thư! Con tem bạn mua, lương thực bạn có, một phần của cái gì bạn trả được đưa tới quốc phòng, trang bị vũ khí. Nếu bạn mua xăng (gọi là gas trong quốc gia này) một phần của chi phí đó đi đến nó, và vân vân và vân vân. Vì vậy bạn sẽ làm gì? Nếu bạn không đóng thuế bạn bị phạt hay bị gửi vào trại giam. Nếu bạn không mua tem hay xăng bạn không thể viết thư, bạn không thể đi lại. Thế là bạn đẩy mình vào một góc. Và sống trong một góc dường như quá vô lý. Vì vậy bạn sẽ làm gì? Liệu bạn nói, ‘Tôi sẽ không đi lại, tôi sẽ không viết một lá thư’? Tất cả điều này giúp đỡ duy trì quân đội và hải quân, và trang bị vũ khí – bạn theo kịp chứ – toàn sự huyên náo của nó. Hay bạn sẽ tiếp cận nó một cách khác hẳn? Tại sao chúng ta giết chóc? Những tôn giáo, đặc biệt Thiên chúa giáo, đã giết chết rất nhiều người; họ đã tra tấn những con người, đã gọi là những người dị giáo, thiêu cháy họ. Bạn thấy tất cả lịch sử của nó. Tất cả những người Hồi giáo đã thực hiện nó. Có thể những người Ấn giáo và Phật giáo là những người duy nhất mà đã không giết chóc – tôn giáo của họ cấm đoán việc đó.

Làm thế nào người ta có thể sống trên quả đất này mà không giết chết một người khác và gây đau khổ cho một người khác? Thâm nhập câu hỏi này thật thâm sâu là một tiến hành rất, rất nghiêm túc. Liệu có chất lượng của tình yêu đó mà trả lời câu hỏi này? Nếu bạn thương yêu một người khác, liệu bạn sẵn lòng giết chết người đó? Vậy thì bạn sẽ giết chết bất kỳ thứ gì, ngoại trừ bạn cần đến lương thực nào đó, rau quả, ngũ cốc và vân vân? Nhưng ngoại trừ tất cả những thứ đó, liệu bạn sẽ giết chết bất kỳ thứ gì? Hãy thâm nhập tất cả

những nghi vấn này, hãy sống cùng nó, vì ơn chúa, đừng chỉ bàn bạc về nó.

Điều gì đang phân chia thế giới là những lý tưởng, học thuyết của một nhóm chống lại một nhóm khác, sự phân chia mãi mãi rõ ràng này giữa đàn ông, phụ nữ, và vân vân. Họ đã cố gắng nối liền việc này qua lập luận, qua lý lẽ, qua vô vàn những học viện và những trung tâm và những tổ chức, và họ đã không thành công trong bất kỳ cách nào. Đây là một sự kiện. Cũng vậy hiểu biết đã không giải quyết được vấn đề này – hiểu biết trong ý nghĩa của trải nghiệm được tích lũy và vân vân. Và chắc chắn tư tưởng đã không giải quyết được vấn đề.

Vậy là chỉ có một lối thoát duy nhất để vượt khỏi nó: khám phá tình yêu là gì. Tình yêu không là ham muốn, tình yêu không là chiếm hữu, tình yêu không là hoạt động ích kỷ tự cho mình là trung tâm – tôi ưu tiên một và bạn ưu tiên hai. Nhưng chắc chắn rằng tình yêu không có ý nghĩa gì đối với hầu hết mọi người. Họ có lẽ viết những quyển sách về nó, nhưng nó không có ý nghĩa, thế là họ cố gắng sáng chế chất lượng đó, hương thơm đó, ngọn lửa đó, từ bi đó. Và từ bi có thông minh của nó, đó là thông minh tột đỉnh. Khi có thông minh đó, mà được sinh ra từ từ bi, tình yêu; vậy thì tất cả những vấn đề này sẽ được giải quyết một cách đơn giản, một cách yên lặng. Nhưng chúng ta không bao giờ theo đuổi nghi vấn đó đến tận cùng. Chúng ta có lẽ theo đuổi nó thuộc trí năng, thuộc từ ngữ, nhưng nếu bạn thực hiện nó bằng quả tim của bạn, bằng cái trí của bạn, bằng đam mê của bạn đằng sau nó, vậy thì quả đất vẫn mãi mãi đẹp đẽ. Và vậy thì có một ý thức vô cùng của vẻ đẹp trong chính người ta.

Từ quyển **Nhật ký của Krishnamurti**

Ngày 4 tháng 4 năm 1975

Nếu bạn không-hiệp thông cùng thiên nhiên bạn không-hiệp thông cùng con người. Nếu không-hiệp thông cùng thiên nhiên vậy thì bạn trở thành một kẻ giết c hóc; vậy thì bạn giết những con hải cẩu con, cá voi, cá heo và con người để có lợi lộc, cho ‘thể thao’, cho thực phẩm hoặc vì hiểu biết. Thế là thiên nhiên sẽ kinh hãi bạn, thu hồi vẻ đẹp của nó. Bạn có thể thực hiện những chuyến đi bộ dài trong những cánh rừng hoặc cắm trại tại những nơi đẹp đẽ nhưng bạn là kẻ giết chóc và vì vậy mất đi tình bè bạn. Bạn có thể không liên hệ cùng bất kỳ việc gì, cùng người vợ của bạn hay người chồng của bạn; bạn có quá nhiều bận rộn, đang kiếm được và đang mất đi, cùng những tư tưởng, những vui thú và những đau khổ riêng của bạn. Bạn sống trong cô lập tối tăm riêng của bạn, và tẩu thoát khỏi nó là làm tối tăm thêm nữa. Quan tâm của bạn chỉ dành cho một sinh tồn ngắn ngủi, không suy nghĩ, dễ chịu hoặc hung ác. Và hàng ngàn người chết vì đói khát hay bị giết chết vì sự vô trách nhiệm của bạn. Bạn nhường lại sự sắp xếp trật tự của thế giới cho những người chính trị tham nhũng dối gạt, cho những người trí thức, cho những người chuyên môn. Vì bạn mất đi tổng thể, bạn xây

dựng một xã hội vô luân, gian manh, một xã hội được đặt nền tảng trên sự ích kỷ hoàn toàn. Và sau đó bạn tẩu thoát khỏi tất cả việc này mà chính tự thân bạn phải có trách nhiệm, để đi đến những bãi biển, đến những cánh rừng hoặc mang một khẩu súng cho ‘thể thao’.

Bạn có lẽ biết mọi việc này nhưng hiểu biết không gây ra thay đổi nào trong bạn. Khi bạn có tỉnh thức của tổng thể này, bạn sẽ hiệp thông cùng vũ trụ.

Rajghat, ngày 12 tháng 11 năm 1984

Muốn có một cái trí tôn giáo, sự cần thiết và đòi hỏi đầu tiên là vẻ đẹp. Vẻ đẹp không là một hình dạng đặc biệt – một khuôn mặt đẹp, một cách sống đẹp, và vân vân. Vẻ đẹp là gì? Nếu không có vẻ đẹp, không có sự thật, không có tình yêu; nếu không có vẻ đẹp, không có ý thức của đạo đức. Vẻ đẹp trong chính nó là đạo đức. Bây giờ, chúng ta hãy cùng nhau thâm nhập vẻ đẹp là gì. Người nói có lẽ trình bày nó thành những từ ngữ, nhưng bạn phải có trách nhiệm thâm nhập vẻ đẹp là gì cho chính bạn. Vẻ đẹp là một bức tranh, những điều khắc cổ xưa huyền bí của người Ai cập, những chạm trổ của người Hy Lạp, hay Mahesha Murthi của Bombay, và vân vân. Vẻ đẹp là gì? Nó có nghĩa gì đối với bạn? Nó là cái áo với những mẫu thêu đẹp của một cái sari, hay bầu trời đẹp vào chiều hôm hoặc ban mai, vẻ đẹp của hòn núi, những thửa ruộng, và những thung lũng, những cánh đồng cỏ, và những con suối, vẻ đẹp của một con chim, hay những cây cổ thụ um tùm? Vậy là vẻ đẹp phụ thuộc vào một văn hóa đặc biệt hay một truyền thống đặc biệt? Những mẫu thêu của Ấn độ có một truyền thống; chúng tạo ra những quần áo và thiết kế kỳ diệu. Đó là vẻ đẹp? Hay vẻ đẹp là cái gì đó hoàn toàn khác hẳn? Khi bạn quan sát những hòn núi hùng vĩ và những đỉnh núi quanh năm tuyết phủ và những thung lũng sâu, những đường viền của một hòn núi hoành

trắng, sắc nét tương phản một bầu trời xanh, khi bạn nhìn thấy cảnh đó lần đầu tiên hay lần thứ một trăm, điều gì thực sự xảy ra?

Điều gì xảy ra khi bạn thấy con sông trong ánh sáng tinh mơ cùng mặt trời vừa ló dạng và đang sáng tạo một con đường vàng rờn theo những dòng nước? Khi bạn nhìn ngắm nó, điều gì xảy ra? Bạn đang lặp lại vài câu thần chú nào đó, hay trong khoảnh khắc đó bạn hoàn toàn bất tỉnh? Vẻ đẹp của ánh sáng đó trên dòng nước xua tan tất cả những vấn đề của bạn, tất cả những lo âu của bạn, mọi thứ khác trong một vài giây hay một vài phút hay một tiếng đồng hồ, mà có nghĩa cái tôi không hiện diện ở đó: cái tôi, hoạt động tự cho mình là trung tâm, vị kỷ, tách tư lợi. Tất cả nó đều bị xóa sạch bởi vẻ đẹp vô cùng của một đám mây đầy ánh sáng và đài các – tại khoảnh khắc đó cái tôi không còn. Vì vậy, vẻ đẹp hiện diện khi cái tôi không còn? Đừng đồng ý điều đó hay gật đầu và nói, ‘Ông ta nói đúng hoàn toàn, tuyệt vời làm sao,’ rồi tiếp tục cùng tách ích kỷ và tự-quan tâm và nói chuyện đầy hợp lý hay lý thuyết về vẻ đẹp. Vẻ đẹp là cái gì đó phải được trực nhận, không phải bị nhốt chặt trong cái trí như một hồi tưởng. Vì vậy, vẻ đẹp là cái gì đó sâu thẳm hơn nhiều, còn thâm sâu và lan tỏa hơn là một bức tranh, một thiết kế, một khuôn mặt đẹp, hay những cử chỉ yêu kiều. Có vẻ đẹp chỉ khi nào cái tôi không còn. Và đó là việc đầu tiên được yêu cầu trong hiểu rõ một cái trí tôn giáo là gì.

Và cũng vậy, muốn thâm nhập nó phải có một bộ não toàn cầu, không phải một bộ não bị giới hạn, chật hẹp, phe phái. Nó phải hiểu rõ vấn đề phức tạp, rộng lớn của con người. Đó là, một cái trí tổng thể, một bộ não mà hiểu rõ tổng thể của sự tồn tại. Không phải sự tồn tại đặc biệt của bạn, những vấn đề đặc biệt của bạn, bởi vì bất kỳ nơi nào bạn đi, dù ở nước Châu mỹ, Châu âu, Ấn độ, hay Châu á, chúng ta,

những con người phải chịu đựng đau khổ . . . Chúng ta bị cô độc, lo âu, sợ hãi, buồn bã, trầm uất, tức giận, tìm kiếm sự thanh thản, cùng hân hoan, vui thú thoáng chốc, và vân vân.

Một bộ não tổng thể quan tâm đến tổng thể của nhân loại, bởi vì tất cả chúng ta đều giống hệt nhau. Và cũng vậy, chúng ta phải tìm ra cho chính chúng ta sự liên hệ giữa thiên nhiên và mỗi người chúng ta là gì. Đó là bộ phận của tôn giáo. Bạn có lẽ không đồng ý, nhưng hãy cân nhắc nó, hãy thâm nhập nó. Liệu bạn có bất kỳ hiệp thông nào cùng thiên nhiên, cùng chim chóc, cùng dòng nước của con sông đó? Tất cả những con sông đều thiêng liêng, nhưng đang mỗi lúc mỗi ô nhiễm thêm: bạn có lẽ gọi nó là sông Ganges, hay sông Thames, sông Nile, sông Rhine, sông Mississippi, hay sông Volga. Sự liên hệ của bạn với tất cả những sự vật đó – với cây cối, với chim chóc, với tất cả những sự vật sống mà chúng ta gọi là thiên nhiên là gì? Chúng ta không là bộ phận của nó hay sao? Vì vậy, chúng ta không là môi trường hay sao? Tôi không hiểu liệu tôi đang nói chuyện vô lý, và bạn chỉ đang lắng nghe một cách ngẫu nhiên. Liệu nó có bất kỳ ý nghĩa gì cho bạn – tất cả điều này – hay tôi là một người khách lạ từ sao Hỏa đang nói về cái gì đó mà bạn chẳng có liên quan gì cả? Liệu nó có bất kỳ ý nghĩa gì? Tùy bạn thôi.

Madras, ngày 29 tháng 12 năm 1979

Chúng ta đang có một nói chuyện về bản chất của cái trí và những khả năng lạ thường của nó. Và chúng ta, những con người, qua hàng thiên niên kỷ sang hàng thiên niên kỷ đã giảm bớt khả năng này đến một lãnh vực rất chật hẹp, giới hạn. Năng lượng vô biên này của cái trí đã sáng chế những sự vật thuộc công nghệ đầy kinh ngạc. Con người đã lên đến mặt trăng, xuống biển sâu, và họ đã sáng chế những sự vật độc ác nhất. Họ cũng đã tạo ra những lợi ích to tát như giải phẫu và thuốc men. Nhưng năng lượng vô biên này đã bị thu hẹp, bị giới hạn, bị suy giảm, và nếu người ta quan sát kỹ càng, tại cơ bản sống của chúng ta là một chiến trường của đấu tranh, một chiến trường của xung đột, một vùng đất nơi những con người đang chống lại nhau, đang hủy diệt nhau; không chỉ họ đang hủy diệt những con người, nhưng họ cũng còn đang trục lợi quả đất và biển cả. Từ ngữ *trục lợi* có nghĩa tận dụng một thứ gì đó cho lợi lộc riêng của người ta. Sự trục lợi này diễn ra trong mọi lãnh vực của sống.

Và người ta không hiểu tại sao những con người sống theo cách chúng ta đang **ống** – chiến trường, xung đột, hỗn loạn, đau khổ và phiền muộn triền miên; vui thú, và những hân hoan thoáng **ốc**. Chúng ta bị bỏ lại với đầu óc trống rỗng, cay đắng, yếm thế, không tin tưởng một điều gì, hay

chúng ta lại quay về truyền thống. Nhưng thậm chí lúc này truyền thống đó đang mất dần đi sự cuốn hút của nó; và nếu bạn quan sát rất cẩn thận, thuộc vật chất và còn nhiều hơn nữa thuộc tâm lý, hiện nay cái trí đang sống dựa vào những bình phẩm, những quyển sách, những quyển kinh, kinh Bible, và kinh Koran. Điều gì xảy ra cho cái trí mà sống dựa vào những quyển sách, không chỉ những trường trung học, cao đẳng và đại học, mà còn cả tôn giáo? Tôi đang sử dụng từ ngữ *tôn giáo* trong ý nghĩa thông thường của nó. Khi người ta sống dựa vào những quyển sách, người ta sống dựa vào những từ ngữ, dựa vào những lý thuyết người nào khác đã nói. Và khi người ta sống trong cách đó, chắc chắn sự thoái hóa phải xảy ra. Bạn quay lại quyển sách, như những tôn giáo có tổ chức đang làm và sử dụng nó như uy quyền – nhấn tâm, giáo điều, hung tợn, và hủy diệt. Bạn sống bằng quyển sách, điều gì những người khác đã nói, mà bạn đã chấp nhận – những bình phẩm, và những bình phẩm trên những bình phẩm, và vân vân và vân vân và vân vân! Và khi bị đối diện với những khủng hoảng, văn minh này, mà có thể đã tồn tại được ba ngàn năm hay nhiều hơn nữa, sụp đổ. Sự suy đồi xảy ra, sự thoái hóa tại mọi mức độ của sống – những đạo sư được công nghiệp hóa, những người chính trị, những người kinh doanh, những người tôn giáo – toàn sự việc đang sụp đổ.

Người ta đã từng hỏi vô số người nguyên nhân của sự suy đồi này, sự thoái hóa này là gì, và họ thực sự không có câu trả lời. Họ chỉ cho bạn những ví dụ của sự thoái hóa, nhưng mặc dù người ta đã bàn luận với nhiều người thông thái, học giả, và giáo sư, có vẻ họ không tìm được gốc rễ của sự thoái hóa này. Tôi không biết liệu bạn đã suy nghĩ về nó. Nếu bạn đã từng suy nghĩ nghiêm túc về nó, liệu sẽ đúng thật khi nói rằng bạn đã sống dựa vào những ý tưởng của những

người khác, những học thuyết của những người khác, những niềm tin của những người khác? Và vì vậy, chắc chắn kết quả là rằng khi người ta sống một sống phó bản – một sống được đặt nền tảng trên những từ ngữ, những ý tưởng, những niềm tin – cái trí của bạn, tổng thể cái trí, tự nhiên mất dần.

Qua từ ngữ *cái trí* chúng ta có ý, tất cả những giác quan hoạt động cùng những phản ứng thuộc thần kinh của nó, tất cả những cảm xúc, tất cả những ham muốn, sự hiểu biết thuộc công nghệ, và sự hoàn thiện của ký ức, mà là khả năng suy nghĩ rõ ràng hay rối loạn. Cái trí này đã và đang tìm kiếm cái hạt giống đó mà con người đã gieo trồng từ sự khởi đầu của thời gian, mà đã chưa bao giờ chịu nở hoa, hạt giống của sự tín ngưỡng thực sự đó. Bởi vì nếu không có loại tôn giáo đó, không có văn minh mới mẻ, không có văn hóa mới mẻ. Có lẽ có những hệ thống mới, những triết lý mới, những cấu trúc xã hội mới; nhưng nó sẽ là cùng cấu trúc được lặp lại và lặp lại và lặp lại.

Vậy là, chúng ta sẽ làm gì? Bạn, như một con người trên quả đất tuyệt vời này cùng những hòn núi và những phong cảnh đẹp như tranh, và biển cả và những con sông . . . mà không là thi ca, tôi chỉ đang diễn tả. Cùng nhau chúng ta có thể làm gì để phá vỡ? Đó là, không phải tạo ra những hệ thống mới; những hệ thống xã hội mới; những tổ chức tôn giáo mới; một bộ của những niềm tin, những lý tưởng, và những giáo điều; và những nghi lễ mới, bởi vì trò chơi đó chúng ta đã đùa giỡn lặp lại và lặp lại và lặp lại. Muốn sáng tạo một thế giới khác hẳn, nếu bạn có nghiêm túc, chất lượng của tốt lành phải hiện diện. Từ ngữ *tốt lành* có nghĩa tổng thể, không bị vỡ vụn, không bị tách rời; một con người tốt lành hàm ý không có ý thức của phân chia. Trong chính anh ấy, anh ấy là nguyên vẹn, tổng thể, không có bất kỳ ý thức nào của xung đột.

Chúng ta đang cùng nhau tìm hiểu vấn đề sự khủng hoảng hiện nay của chúng ta – không chỉ thuộc kinh tế, xã hội, nhưng sự khủng hoảng trong ý thức của chúng ta, trong ngay tại thân tâm của chúng ta, không phải sự khủng hoảng của một hệ thống mới, không phải sự khủng hoảng của chiến tranh và vân vân. Nó là một khủng hoảng trong ngay tại thân tâm của nhân loại. Và làm thế nào ý thức này có thể được thay đổi?

Điều gì sẽ làm cho bạn thay đổi? Một khủng hoảng? Một cú đánh mạnh trên đầu? Đau khổ? Những giọt nước mắt? Tất cả việc đó đã xảy ra, trong khủng hoảng tiếp theo khủng hoảng. Chúng ta đã khóc lóc vô tận và dường như không có gì đã thay đổi con người bởi vì bạn đã dựa vào người khác để làm công việc đó: những vị thầy của bạn, những đạo sư của bạn, những quyển sách của bạn, những giáo sư của bạn, những con người ma mãnh khôn ngoan của bạn mà có những lý thuyết mới. Không người nào nói, ‘Tôi sẽ tìm ra.’ Mặc dù toàn lịch sử của con người ở trong chúng ta, chúng ta không bao giờ đọc quyển sách riêng của chúng ta! Tất cả nó đều ở đó, nhưng chúng ta không bao giờ bỏ chút ít thời gian, hay có sự kiên nhẫn và sự tìm hiểu kiên trì. Chúng ta thích sống trong hỗn loạn này, trong đau khổ này hơn.

Vậy là, điều gì sẽ làm cho bạn thay đổi? Làm ơn hãy tự hỏi chính bạn, hãy hùng hực cùng nghĩ vấn này, bởi vì chúng ta sẽ rơi vào thói quen. Ngôi nhà của bạn đang cháy, và chắc chắn bạn không chú ý. Vì vậy, nếu bạn không thay đổi, xã hội vẫn còn nguyên như nó là hiện nay. Và những con người khôn ngoan đang đến và nói rằng xã hội phải thay đổi, mà có nghĩa một cấu trúc mới, và tiếp theo cấu trúc đó trở thành quan trọng hơn con người, như tất cả cách mạng đã phơi bày.

Sau khi cân nhắc tất cả điều này, liệu có một học hành, liệu có một thức dậy của thông minh, liệu có một ý thức của trật tự trong sống của chúng ta, hay chúng ta lại quay về lẽ thói cũ kỹ? Nếu bạn có thông minh đó, tốt lành đó, ý thức của tình yêu vô hạn đó, vậy thì bạn sẽ sáng tạo một xã hội mới mẻ lạ thường nơi tất cả chúng ta đều có thể sống hạnh phúc. Nó là quả đất của bạn, không phải quả đất của người Ấn, hay quả đất của người Anh, hay quả đất của người Nga; nó là quả đất của chúng ta nơi chúng ta có thể sống hạnh phúc, thông minh, không phải xung đột lẫn nhau. Vì vậy, làm ơn hãy trao trọn quả tim và cái trí của bạn để tìm ra tại sao bạn không thay đổi – thậm chí trong những sự việc nhỏ nhen. Làm ơn hãy chú ý đến sống riêng của bạn. Bạn có những khả năng lạ thường. Tất cả điều đó đang chờ đợi bạn mở toang cánh cửa.

Từ quyển **Sổ tay của Krishnamurti,**

Ngày 24 tháng 10 năm 1961

Mặt trăng vừa ở trên những quả đồi, được ôm ấp trong đám mây dài ngoằn ngoèo như con rắn, tạo cho nó một hình dạng diễm ảo. Mặt trăng thật to lớn, làm nhỏ lại những quả đồi, quả đất và những cánh đồng xanh; nơi nó đang xuất hiện rõ rệt hơn nhiều, có ít mây hơn, nhưng chẳng mấy chốc nó đã biến mất trong những đám mây u ám có chứa mưa. Bắt đầu có mưa lất nhắt và quả đất reo mừng; ở đây mưa không nhiều lắm và từng giọt mưa đều có ý nghĩa; cây bồ đề lớn và cây me và cây xoài sẽ tranh đấu để sống sót nhưng những cây nhỏ bé và vụ lúa đang hân hoan thậm chí cùng mỗi giọt mưa nhỏ xíu. Rủi thay ngay cả vài giọt mưa cũng ngừng và lúc này mặt trăng đã chiếu sáng trong một bầu trời quang đãng. Đang có mưa ở dới trên bờ biển nhưng nơi này người ta thêm khát những cơn mưa thì những đám mây có chứa mưa lại bay đi mất. Tối nay thật đẹp, và có những cái bóng đầy đặn sẫm màu, thuộc nhiều khuôn mẫu. Mặt trăng sáng rực và những cái bóng rất yên lặng và những chiếc lá, đã được rửa sạch sẽ, đang lấp lánh. Đang dạo bộ và đang nói chuyện, thiên định đang xảy ra dưới những từ ngữ và vẻ đẹp của đêm tối. Nó đang xảy ra tại một chiều sâu không đáy, chảy cả bên

ngoài lẫn bên trong; nó đang nổ tung và đang lan rộng. Người ta ý thức được nó; nó đang xảy ra; người ta không đang trải nghiệm nó, đang trải nghiệm là đang giới hạn; nó đang xảy ra. Không có mọi tham gia trong nó; tư tưởng không thể chia sẻ nó vì tư tưởng là một sự việc quá máy móc và vô dụng, cảm thấy cũng không thể làm phức tạp nó; nó quá năng động gây xáo trộn cho tư tưởng lẫn cảm thấy. Nó đang xảy ra tại một chiều sâu không biết được vì không thể đo lường cái chiều sâu đó. Nhưng có yên lặng vô cùng. Nó gây kinh hoàng hoàn toàn và không bình thường chút nào cả.

Những chiếc lá sẫm màu đang chiếu sáng và mặt trăng đã lên khá cao; nó đang chuyển động theo đường đi phía tây và tỏa sáng hết căn phòng. Còn nhiều tiếng đồng hồ nữa bình minh mới đến và không có một âm thanh; thậm chí những con chó trong làng, cùng tiếng sữa ăng ăng và lanh lảnh, cũng im tiếng. Thức dậy, nó ở đó, bằng rõ ràng và chính xác; cái khác lạ ở đó và thức dậy là điều cần thiết, không ngủ; có dụng ý, để ý thức về sự việc gì đang xảy ra, để nhận biết bằng toàn bộ ý thức về sự việc gì đang xảy ra. Khi ngủ, nó có lẽ là một giấc mơ, một gợi ý mơ hồ của tiềm thức, một lừa phỉnh của bộ não, nhưng khi tỉnh giấc hoàn toàn, cái khác lạ không thể biết được và lạ lùng này là một sự thật rành rành, một sự kiện, không là một ảo tưởng, một giấc mơ. Nó có một chất lượng, nếu có thể dùng từ ngữ đó để áp đặt nó, của tình trạng vô trọng lượng và sức mạnh không thể xuyên thấu. Lại nữa những từ ngữ này có một ý nghĩa nào đó, xác định và truyền đạt, nhưng những từ ngữ này mất đi tất cả ý nghĩa của nó khi cái khác lạ phải được chuyển tải trong những từ ngữ; những từ ngữ là những biểu tượng nhưng không một biểu tượng nào có thể chuyển tải thực tế. Nó ở đó cùng sức mạnh vô song đến độ không thứ gì có thể hủy diệt nó, vì nó không thể tiếp cận được. Bạn có thể tiếp cận một sự việc gì đó mà

bạn quen thuộc, bạn phải có cùng ngôn ngữ để cảm thấy gần gũi, một loại nào đó của qui trình tư tưởng, bằng từ ngữ hoặc không; đặc biệt phải có sự công nhận lẫn nhau. Không phải như vậy. Về phần bạn, bạn có thể nói nó là cái này hay cái kia, chất lượng này hay chất lượng kia, nhưng ngay khoảnh khắc của sự việc đang xảy ra không có sự phát biểu bằng lời nói vì bộ não hoàn toàn bất tỉnh, không còn bất kỳ chuyển động nào của tư tưởng. Nhưng cái khác lạ không có liên hệ với bất kỳ sự việc gì, và tất cả tư tưởng, và đang là là một qui trình nhân quả và vì thế không có hiểu rõ về nó hoặc liên hệ với nó. Nó là một ngọn lửa không đến gần được và bạn chỉ có thể thấy nó từ xa xa. Và khi thức giấc đột ngột, nó ở đó. Và cùng nó là ngay **ấy** không mong đợi, một hân hoan không-lý do; không-nguyên nhân tạo ra nó bởi vì nó không bao giờ được tìm kiếm hay theo đuổi. Có ngay ngất này khi thức dậy lại vào giờ thường lệ; nó ở đó và tiếp tục suốt một khoảng thời gian dài.

Ngày 25 tháng mười

Có một cây lau sậy thân thật dài, một loại cỏ nào đó, mọc lộn xộn trong vườn và nó đang nở hoa tươi và nhẹ như lông vũ, có màu vàng cháy, lóe sáng trong cơn gió nhẹ, run rẩy cho đến khi nó gần bị tan nát nhưng không bao giờ tan nát, ngoại trừ khi gặp phải cơn gió mạnh. Có một chùm lau sậy màu be vàng ửng và khi cơn gió nhẹ thổi tới nó nhảy múa; mỗi thân có vũ điệu riêng, sự trắng lợt riêng và chúng giống như một con sóng khi tất cả chuyển động cùng lúc; lúc đó màu sắc của nó; hòa cùng ánh hoàng hôn, đẹp quá không diễn tả được; nó là màu sắc của mặt trời lặn, của quả đất và của những quả đồi cùng những đám mây vàng óng. Những bông hoa bên cạnh chúng quá khẳng định, quá nguyên vẹn,

kiên trì, đòi hỏi bạn phải nhìn ngắm chúng. Những cây lau sậy này có một thanh tú lạ lùng; chúng có mùi hương phảng phất của lúa mì và của thời cổ xưa; chúng đứng cáp và tinh khiết, tràn đầy sự sống phong phú. Một đám mây chiều đang bay qua, đầy ánh sáng khi mặt trời đi xuống phía sau quả đồi sẫm màu. Con mưa đã cho quả đất một hương thơm và không khí mát mẻ dễ chịu. Những cơn mưa đang rơi xuống và có hy vọng trong đất đai.

Bỗng nhiên nó xảy ra, khi đang quay về phòng; nó ở đó cùng một nghinh đón ôm ấp, không mong đợi. Người ta đi vào chỉ để đi ra lại; chúng tôi đang nói chuyện về nhiều vấn đề, không có gì quan trọng lắm. Đó là một choáng váng và một ngạc nhiên khi phát hiện cái khác lạ đang nghinh đón này trong phòng; nó đang chờ đợi ở đó cùng mời mọc cởi mở đến nỗi một lời xin lỗi có vẻ không ảnh hưởng gì cả. Nhiều lần, ở khu Common, [Wimbledon Common. Ông đang nhớ lại London nơi ông đã ở lại vào tháng năm trong một ngôi nhà tại Wimbledon] rất xa đây và dưới vài cái cây, dọc theo một con đường mòn được sử dụng bởi nhiều người, nó sẽ đang chờ đợi ngay khi con đường quẹo; đầy kinh ngạc người ta đứng ở đó, gần những cái cây kia, hoàn toàn sẵn sàng đón nhận, mong manh, không thốt ra lời, không một chuyển động. Nó không là một tường tượng, một ảo tưởng tự chiều rọi; người khác, tình cờ có mặt ở đó, cũng cảm thấy nó; vào nhiều dịp nó ở đó, cùng nghinh đón ôm trọn của tình yêu và nó hoàn toàn không thể tin được; mỗi lần, nó có một chất lượng mới, một vẻ đẹp mới, một mộc mạc mới. Và nó giống như thể đó trong căn phòng này, một cái gì đó hoàn toàn mới mẻ và hoàn toàn không mong đợi. Chính vẻ đẹp này làm cho toàn cái trí yên lặng và thân thể không một chuyển động; nó làm cho cái trí, bộ não và thân thể tỉnh thức và nhạy cảm cực độ; nó làm cho thân thể run rẩy và trong một vài phút cái

khác lạ nghinh đón đó lại đi, chắc cũng quá nhanh như khi nó đến. Không có tư tưởng hoặc cảm xúc tưởng tượng nào có thể hình thành được một sự việc đang xảy ra như thế; tư tưởng tầm thường, làm cái gì nó muốn, và cảm thấy lại quá mơ hồ và dôi gạc; không cái nào trong hai sự việc trên, trong nỗ lực ngông cuồng nhất của chúng có thể hình thành được những sự việc đang xảy ra này. Chúng vĩ đại quá không đo lường được, quá bao la trong sức mạnh và tinh khiết của chúng đến nỗi tư tưởng và cảm thấy không thể hiểu được; những cái này có gốc rễ nhưng chúng không có. Chúng không thể được mời mọc hay giam giữ; cảm thấy-tư tưởng có thể diễn mọi trò lừa gạc tưởng tượng và khôn ngoan nhưng chúng không thể sáng chế hay chứa đựng cái khác lạ. Nó chỉ có một mình và không thứ gì có thể tiếp xúc được nó.

Ngày 28 tháng mười

Có một đóa hoa đỏ ẩn giữa những chiếc lá xanh sẫm và từ hàng hiên bạn chỉ có thể trông thấy đóa hoa đỏ. Có những quả đồi, cát đỏ của những lòng sông, cây bồ đề cao lớn và nhiều cây me, nhưng bạn chỉ có thể trông thấy đóa hoa đỏ, nó thật sắc sỡ, thật phong phú màu sắc; không có một màu sắc nào khác nữa; những mảng trời xanh, những đám mây cháy rực do ánh sáng, những quả đồi tím than, những cánh đồng lúa màu mỡ có màu xanh lục, tất cả màu sắc này đều nhạt nhòa và chỉ có màu sắc kỳ diệu của đóa hoa đỏ còn lại. Nó phủ đầy hết bầu trời và thung lũng; nó sẽ héo tàn và rơi rụng; nó sẽ ngừng sống và những quả đồi sẽ bao dung nó. Nhưng sáng nay nó tỉnh cử, vượt khỏi thời gian và tư tưởng; nó gói trọn tình yêu và hân hoan; không có những lỗ bịch xuân ngốc về tình cảm và lãng mạn trong đóa hoa đỏ; và nó cũng không là biểu tượng của một sự vật gì khác. Nó là

chính nó, sẽ chết đi vào buổi chiều tối nhưng nó chứa đựng tất cả sự sống. Nó không là một vật gì đó mà bạn có thể lý luận ra được và nó cũng không là một vật của sự hỗn mang, một tưởng tượng lãng mạn nào đó; nó có thật như những quả đồi kia và những giọng nói đang gọi nhau. Nó là thiên định tổng thể của sự sống, và ảo tưởng hiện hữu chỉ khi nào tác động của sự thật kết thúc. Đám mây đỏ đầy ánh sáng là một sự thật mà vẻ đẹp của nó không có tác động mạnh mẽ vào một cái trí đã bị dờ dẩn và vô cảm bởi ảnh hưởng, thói quen và tìm kiếm an toàn vô tận. An toàn trong sự nổi danh, trong sự liên hệ, trong sự hiểu biết, sự hủy diệt nhạy cảm và thoái hóa bắt đầu xuất hiện. Đóa hoa đỏ, những quả đồi kia và biển xanh luôn luôn khuấy động là những thách thức, giống như những quả bom hạch nhân, của sự sống, và chỉ cái trí nhạy cảm mới có thể đáp trả trọn vẹn đến chúng; chỉ có đáp trả trọn vẹn mới không để lại dấu vết của xung đột, và xung đột thể hiện sự đáp trả từng phần.

Các vị thánh và thầy tu tạm gọi là khổ hạnh đã đóng góp vào sự dờ dẩn của cái trí và sự hủy diệt của nhạy cảm. Mỗi thói quen, sự lặp lại, lễ nghi được làm vững chắc bởi niềm tin và giáo điều, những đáp trả giác quan, có thể và được tu dưỡng, nhưng ý thức tinh tảo, nhạy cảm lại là sự việc hoàn toàn khác hẳn. Nhạy cảm tuyệt đối cần thiết để suy gẫm sâu thẳm bên trong; chuyển động của đi bên trong này không là một phản ứng với bên ngoài; bên ngoài và bên trong là cùng chuyển động, chúng không tách rời. Phân chia của chuyển động này như bên trong và bên ngoài nuôi dưỡng không-nhạy cảm. Đi bên trong là dòng chảy tự nhiên của bên ngoài, chuyển động của bên trong có hành động riêng của nó, được diễn tả ra bên ngoài nhưng nó không là một phản ứng của bên ngoài. Ý thức được toàn chuyển động này là nhạy cảm.

Ngày 31 tháng mười

Một buổi chiều đẹp; không khí sạch, những quả đồi có màu xanh, tím và tím than; ~~màu~~ cánh đồng lúa có nhiều nước và là một màu xanh phong phú thay đổi từ màu xanh lóe sẫm đến màu kim loại rồi đến màu lạt; một số cây cối đã thu rút lại để chờ đêm tối, sẫm màu và im lặng và những cây khác vẫn còn trải ra và chứa đựng ánh sáng ban ngày. Những đám mây đen trên những quả đồi phía tây, và ở phía bắc cùng phía đông những đám mây dày [phản ánh của] mặt trời hoàng hôn đã ~~lặn~~ sau những quả đồi tím đen. Không ~~một~~ ai trên đường, một ít người đi ngang qua giữ im lặng và không có một mảng trời xanh, những đám mây đang tụ họp lại chờ đợi đêm tối. Tuy nhiên mọi thứ dường như tỉnh thức, những tảng đá, lòng sông ~~ạn~~ khô, những bụi cây trong ánh sáng nhạt. Thiên định, theo con đường bỏ hoang và yên lặng đó, đến như một cơn mưa nhẹ trên những quả đồi; nó hiện diện thật dễ dàng và tự nhiên như đêm tối đang đến. Không có nỗ lực thuộc mọi loại và không có kiểm soát cùng những tập trung và những xao nhãng của nó; không có mệnh lệnh hoặc theo đuổi; không có phủ nhận cũng như chấp nhận và cũng không có mọi tiếp tục của ký ức trong thiên định. Bộ não ý thức được môi trường chung quanh của nó nhưng yên lặng không một đáp trả, không bị ảnh hưởng nhưng đang nhận biết mà không hưởng ứng. Thật tĩnh lặng và những từ ngữ đã mất đi cùng tư tưởng. Có năng lượng lạ thường đó, gọi nó bằng mọi cái tên, cũng không quan trọng chút nào cả, năng động thật sâu thẳm, không mục tiêu và mục đích; nó là sáng tạo, mà không cần khung vải vẽ và đá khắc chạm, và hủy diệt; nó không là sự việc của bộ não con người, của diễn đạt và thoái hóa. Nó không thể tiếp cận, để bị phân hạng hay bị phân tích, và tư tưởng cùng cảm thấy không là những dụng cụ thuộc về

hiểu rõ của nó. Nó hoàn toàn không liên quan đến mọi sự việc và hoàn toàn cô đơn trong vô hạn và bao la của nó. Và đạo bộ theo con đường đang tối dần đó, có ngây ngất của cái không thể được, không phải của thành tựu, đang đến, thành công và tất cả những đòi hỏi và những đáp trả không chín chắn, nhưng cô đơn của cái không thể được. Cái có thể được thuộc máy móc và cái không thể được có thể được dự kiến, được cố gắng và có lẽ được thành tựu mà luân phiên lại trở thành máy móc. Nhưng ngây ngất này không nguyên nhân, không lý do. Nó ở đó thật đơn giản; không phải như một trải nghiệm nhưng như một sự kiện, không phải để bị chấp nhận hay bị phủ nhận, để bị tranh cãi hay bị phân tích. Nó không là một sự việc để bị tìm kiếm bởi vì không có con đường dẫn đến nó. Mọi sự việc phải chết đi cho nó hiện diện, chết, hủy diệt mà là tình yêu.

Một người lao động kiệt sức, nghèo nàn trong bộ quần áo bẩn thỉu rách rưới, đang quay về nhà cùng con bò đờ xương của ông ấy.

Ngày 2 tháng mười một

Đã có rất nhiều mây, tất cả những quả đồi trĩu nặng chúng và những đám mây đang dần đông lại trong mọi phương hướng. Nó đang phun mưa và không có một mảng xanh ở bất kỳ nơi nào; mặt trời đã lặn trong tối tăm và cây cối kênh kiệu, xa cách. Có một cây cọ nhiều tuổi đứng tương phản hoàn toàn cùng bầu trời đen kịt và nó thu hút bất kỳ ánh sáng nào còn sót lại; những lòng sông yên lặng, cát đỏ của chúng ẩm ướt nhưng không có tiếng reo hò; những con chim đã im lặng tìm chỗ ngủ lẫn trong những chiếc lá dày đặc. Một cơn gió nhẹ đang thổi từ phía đông bắc và đem cùng nó thêm nhiều đám mây đen hơn và đang lác đác từng giọt mưa

nhưng vẫn chưa bắt đầu nặng hạt lắm; mưa sẽ đến trong những cơn cuồng nộ dồn dập sau đó. Và con đường phía trước không một bóng người; nó có màu đỏ, gồ ghề, và có cát và những quả đồi đen kịt nhìn xuống nó; một con đường dễ thương hiểm có xe cộ và dân làng sử dụng những chiếc xe bò di chuyển từ làng này qua làng khác; họ bắn thủ, ốm dơ xương, phủ ngoài rách rưới, và bao tử của họ co rút lại nhưng họ rất dẻo dai và cam chịu; họ đã sống như vậy trong nhiều thế kỷ và không một chính phủ nào dự tính thay đổi khăn cấp tất cả những sự việc này. Nhưng những người này có một nụ cười, mặc dù đôi mắt họ lại mệt mỏi. Họ có thể nhảy múa ca hát sau một ngày lao động cực nhọc và đầy cao hứng khi chơi đùa, họ không khi nào bị gục ngã trong tuyệt vọng. Đất đai không có những cơn mưa đáng kể trong nhiều năm và đây có lẽ là một trong những năm may mắn sẽ mang lại nhiều thực phẩm cho họ và cỏ khô cho gia súc ốm yếu của họ. Và con đường tiếp tục để nhập vào con đường lớn có ít xe buýt và xe hơi tại cửa thung lũng. Và trên con đường này, xa thật xa là những thành phố cùng sự bắn thủ, những xí nghiệp, những ngôi nhà giàu có, đền chùa và những bộ óc tối tăm của chúng. Nhưng ở đây trên con đường quang đấng này, có sự hieu quạnh và nhiều quả đồi, già cỗi và lãnh đạm.

* * *

Và đang dạo bộ trên con đường, có trống không hoàn toàn của bộ não, và cái trí được tự do khỏi tất cả trải nghiệm, cái đang biết của ngày hôm qua, dù rằng một ngàn ngày hôm qua đã tồn tại. Thời gian, sự vật của tư tưởng, đã kết thúc; chính xác không còn chuyển động trước và sau; không có đang đi hay đang đến hay đang đứng yên. Không gian như khoảng cách không còn; có những quả đồi và những bụi cây

nhưng không có cao và thấp. Không có sự liên hệ đến mọi thứ nhưng có ý thức về cây cầu và người qua lại. Tổng thể của cái trí, trong đó là bộ não cùng những tư tưởng và những cảm thấy của nó, ở trạng thái trống không; và vì nó trống không, có năng lượng, một năng lượng đang mở rộng và đang thăm thẳm thêm mà không có đo lường. Tất cả so sánh, đo lường đều lệ thuộc vào tư tưởng và vì thế vào thời gian. Cái khác là cái trí không-thời gian; nó là hơi thở của vô nhiễm và bao la. Từ ngữ không là thực tại; chúng chỉ là phương tiện truyền đạt nhưng chúng không là vô nhiễm và bao la. Trống không là cô đơn.

Đã dịch:

- 1 – Sổ tay của Krishnamurti
Krishnamurti's Notebook
- 2 – Ghi chép của Krishnamurti
Krishnamurti's Journal
- 3 – Krishnamurti độc thoại
Krishnamurti to Himself
- 4 – Ngắm nghĩ cùng Krishnamurti
Daily Meditation with Krishnamurti
- 5 – Thiền định 1969
Meditation 1969
- 6 – Thư gửi trường học
Letters to Schools
- 7 – Nói chuyện cuối cùng 1985 tại Saanen
Last Talks at Saanen 1985
- 8 – Nghĩ về những việc này
Think on these things
- 9 – Tương lai là ngay lúc này
The Future is now
- 10 – Bàn về Thượng đế
On God
- 11– Bàn về liên hệ
On Relationship
- 12 – Bàn về giáo dục
On Education
- 13 – Bàn về sống và chết
On living and dying
- 14 – Bàn về tình yêu và sự cô độc [2-2009]
On Love and Loneliness
- 15 – Sự thức dậy của thông minh Tập I/II [2009]
The Awakening of Intelligence
- 16 – Bàn về xung đột [4-2009]
On Conflict

- 17 – Bàn về sợ hãi
On Fear
- 18 – Vượt khỏi bạo lực [6-2009]
Beyond Violence
- 19 – Bàn về học hành và hiểu biết [8-2009]
On Learning and Knowledge
- 20 – Sự thức dậy của thông minh Tập II/II [12-2009]
The Awakening of Intelligence
- 21 – Nghi vấn không đáp án [3-2010]
The Impossible Question
- 22 – Tự do đầu tiên và cuối cùng [4-2010]
The First and Last Freedom
- 23 – Bàn về cách kiếm sống đúng đắn [5-2010]
On Right Livelihood
- 24 – Bàn về thiên nhiên và Môi trường [5-2010]
On Nature and the Environment
- 25 – Đoạn kết của thời gian [5-2010]
The Ending of Time [đang dịch]
- 26 – Tương lai của nhân loại [5-2010]
The Future of Humanity [Đang dịch]

Đón đọc:

- Sống chết của Krishnamurti – 2009
The Life and Death of Krishnamurti
A Biography by Mary Lutyens [Đã dịch xong]

+Bắt đầu: 15H 00 NGÀY 2 THÁNG TƯ 2010
 +Dịch xong trên máy tính: 07H00 NGÀY 19 THÁNG TƯ 2010
 +In nháp 22-4-2010 **FINISHED ALL 4:14 THỨ TƯ NGÀY 19-5- 2010**
 +In sách:25-05-2010